

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Διπλωματική Εργασία

**Η Επάνοδος των Ταλιμπάν και ο Διαφαινόμενος Νέος Ρόλος του
Αφγανιστάν στη Διεθνή Σκηνή**

του

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΨΩΜΙΑΔΗ

A.M: MAD21041

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος
ειδίκευσης στις Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΠΕΛΛΟΥ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2022

•Εισαγωγή.....	4
•Κεφάλαιο Πρώτο: Η περίοδος πριν τη πρώτη διακυβέρνηση των Ταλιμπάν (1978-1996).....	9
•Η τακτική προσέγγισης του αφγανικού πληθυσμού.....	12
•Ο δρόμος προς τη πρώτη διακυβέρνηση.....	14
•Κεφάλαιο Δεύτερο: Η Πρώτη διακυβέρνηση των Ταλιμπάν (1996-2001).....	16
•Κεφάλαιο Τρίτο: Η ανατροπή από την εξουσία από τον Διεθνή Συνασπισμό (2001-2008).....	22
•Κεφάλαιο Τέταρτο: Η ανασύσταση των Ταλιμπάν (2008-2014).....	28
•Η ιεραρχία της οργάνωσης.....	28
•Τα οικονομικά της οργάνωσης.....	30
•Η παραοικονομία των ναρκωτικών.....	34
•Άλλες πηγές χρηματοδότησης.....	39
•Ο ρόλος της θρησκευτικής εκπαίδευσης στο δίκτυο της τρομοκρατίας.....	41
•Κεφάλαιο Πέμπτο: Ο δρόμος προς την επικράτηση (2014-2021).....	50
•Η αναπροσαρμογή του οργανωσιακού σκέλους των Ταλιμπάν.....	50
•Η χρήση της προπαγάνδας και των ΜΜΕ.....	59
•Κεφάλαιο Έκτο: Η συμμετοχή ισχυρών δρώντων του υποσυστήματος της Ασίας στο πολιτικό γίγνεσθαι του Αφγανιστάν.....	62
•Ρωσία	
-Οι σχέσεις Αφγανιστάν-Ρωσίας.....	62
-Ιστορικό υπόβαθρο-μελλοντικές ευκαιρίες και κίνδυνοι.....	62
-Κίνδυνοι για τα συμφέροντα της Ρωσίας.....	64
• Κίνα.....	67
• Ιράν.....	70
-Πιθανοί κίνδυνοι.....	74
• Πακιστάν.....	77
-Η επανεμφάνιση της τρομοκρατίας.....	80
-Το ζήτημα του Tehrik-i-Taliban.....	82
Επίλογος-Συμπεράσματα.....	85

-Ο καθοριστικός παράγοντας του Πακιστάν.....	87
• Βιβλιογραφία.....	90

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει στο σύνολό της, τη σύσταση και την εδραίωση της εξτρεμιστικής ισλαμιστικής οργάνωσης των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν. Ως χρονική αφετηρία του εγχειρήματος, τίθεται η περίοδος της σοβιετικής κατοχής στο έδαφος της χώρας και η οποία φαίνεται πως αποτέλεσε τη μήτρα για τη γέννηση μιας πληθώρας σοβινιστικών ισλαμιστικών κινημάτων (μεταξύ αυτών και οι Ταλιμπάν) τα οποία ήρθαν στο προσκήνιο με αποκλειστικό στόχο την απαγκίστρωση του Αφγανιστάν από τρίτες χώρες και τη στροφή της αφγανικής κοινωνίας προς μία παράδοση βασισμένη στις αρχές και τις αξίες του Ισλάμ. Δυστυχώς όμως η συνθήκη αυτή, συνέβαλε στη καλλιέργεια ενός εκτεταμένου κλίματος πόλωσης, το οποίο με τη σειρά του πυροδότησε εμφύλιες συγκρούσεις και διαμάχες. Λόγω της παρατεταμένης φύσης του, ο αφγανικός εμφύλιος έχει περάσει από διαφορετικές φάσεις και η περίπτωση του αποτελεί μοναδική και αυτό γιατί είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη σοσιαλιστική επανάσταση του 1978.

Η Barbara Walter έχει συνθέσει ορισμένες από τις θεωρίες σχετικά με τα αίτια της συνέχιση των εμφυλίων πολέμων. Σύμφωνα με αυτήν, οι εμφύλιοι πόλεμοι μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις ευρείες κατηγορίες:

- (1) Ιστορικά μίσση, όπου τα συμβαλλόμενα μέρη της σύγκρουσης δεν έχουν καμία επιθυμία να συνεργαστούν.
- (2) Συγκρούσεις συμφερόντων, στις οποίες ομάδες που μάχονται για τον έλεγχο ενός μεμονωμένου κράτους αντιμετωπίζουν αναπόφευκτα συγκρούσεις συμφερόντων που είναι δύσκολο να συμβιβαστούν.
- (3) Άπληστες ελίτ, τοπικούς ηγέτες ή πολέμαρχους με ισχυρά ιδιοτελή συμφέροντα.
- (4) Διλήμματα ασφαλείας στα οποία ο φόβος και η αβεβαιότητα κατά τη διάρκεια του πολέμου μπορούν τελικά να υπονομεύσουν τις προσπάθειες συνεργασίας και να διαιωνίσουν βία¹.

Η μελέτη των αιτιών για τη συνέχιση του αφγανικού εμφυλίου πολέμου περιλαμβάνει όλους αυτούς τους λόγους. Σε ορισμένες στιγμές κατά τη διάρκεια του πολέμου, ομάδες έχουν θέσει ισχυρά εμπόδια σε άλλες ομάδες. Ως εκ τούτου, οι

¹ Barbara F. Walter, *Exiting from War: Cooperating Under Even The Most Difficult Conditions* (New York: Institute of War and Peace Studies, 1996)

δρώντες του εμφυλίου πολέμου στο Αφγανιστάν δεν επιλέγουν τη διαδρομή των διαπραγματεύσεων και αντ' αυτού συνεχίζουν τον πόλεμο. Στον εμφύλιο πόλεμο του Αφγανιστάν, διαφορετικοί παίκτες συμμετείχαν σε αυτόν και άλλαζαν τους ρόλους τους με την πάροδο του χρόνου, όμως κανένας δεν ήταν διατεθειμένος να διαπραγματευτεί με ευέλικτο τρόπο για να συνάψει συνθήκη ειρήνης.

Η περίπτωση των Ταλιμπάν, αποδεδειγμένα κρίνεται ως μοναδική. Μια ισλαμιστική οργάνωση, η οποία ξεκίνησε τη δράση της κατά τη διάρκεια της σοβιετικής κατοχής στη χώρα, κατάφερε να διατηρήσει τον ιδεολογικό πυρήνα της και να ανέλθει στην εξουσία του Αφγανιστάν δύο φορές. Η πρώτη το 1996 υπό τον πνευματικό ηγέτη της οργάνωσης Μοχαμάντ Ομάρ και η δεύτερη, τον Αύγουστο του 2021 υπό τον Αμπντούλ Γκανί Μπαραντάρ.

Καθ'όλη τη διάρκεια αυτών των ετών, η φύση της οργάνωσης δε παρέμεινε ίδια και αυτό γιατί εκτός του διαγκωνισμού στο εσωτερικό της χώρας, οι Ταλιμπάν κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τόσο τις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και τους συμμάχους της στο ΝΑΤΟ οι οποίοι μετά την οριστική ρήξη που προκλήθηκε στις σχέσεις τους εξαιτίας των γεγονότων της 11ης Σεπτεμβρίου και της συγκάλυψης της Αλ Κάιντα, οργάνωσαν επιχειρησιακό σχέδιο για την εισβολή και την απομάκρυνση της οργάνωσης από την εξουσία του Αφγανιστάν. Ωστόσο οι Ταλιμπάν φαίνεται πως κατάφεραν όχι μόνο να επιβιώσουν αλλά να ανασυσταθούν και να επανέλθουν στη πολιτική σκηνή του Αφγανιστάν με αποτέλεσμα να επανακαταλάβουν την εξουσία.

Αναλυτές του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, πολιτικοί και ειδικοί ερευνητές επιχειρούσαν για χρόνια να αναζητήσουν τις μεταβλητές εκείνες οι οποίες επέτρεπαν στους Ταλιμπάν να συνεχίσουν να καταπολεμούν τις δυτικές δυνάμεις, προσελκύνοντας νεοσύλλεκτους, διατηρώντας παράλληλα, εδαφικά και ιδεολογικά ερείσματα εντός του Αφγανιστάν. Οι δυνάμεις του Διεθνούς Συνασπισμού αναζητούσαν απεγνωσμένα από την δική τους πλευρά, μια αποτελεσματική και συνεκτική στρατηγική η οποία θα ήταν σε θέση να εξαλείψει τις μεγάλες απειλές της εξέγερσης των Ταλιμπάν και να διευκολύνει τη δημιουργία ενός σταθερού Αφγανιστάν, ικανού να αυτοκυβερνηθεί και να αυτοπροστατευθεί. Στην πραγματικότητα, κανείς δεν περίμενε ότι το Αφγανιστάν θα επανέλθει άμεσα σε

καθεστώς πολιτικής και κοινωνικής ειρήνης όταν τα στρατεύματα του ΝΑΤΟ θα αποσύρονταν, ούτε ότι η εξέγερση των Ταλιμπάν θα έχει εξανημιστεί πλήρως.

Η έρευνα για τους Ταλιμπάν και την αφγανική εξέγερση συνεχίζει να εξελίσσεται καθώς έρχονται στην επιφάνεια νέα γεγονότα και πληροφορίες σχετικά με τον πόλεμο. Η εξέγερση των Ταλιμπάν, χαρακτηρίστηκε ως μια περιφερειακή εξέγερση, με στρατιωτικές και ιδεολογικές ρίζες που χρονολογούνται από την εποχή της σοβιετικής κατοχής στη χώρα. Η ανάλυση της διατριβής βασίζεται στην εφαρμογή ιδεών αναφορικά με τα κέντρα εξουσίας, τη κοινωνική πολικότητα και την ανισορροπία δυνάμεων στο εσωτερικό του Αφγανιστάν προκειμένου να εξηγηθεί η πολύπλοκη δυναμική της εξέγερσης και των γεγονότων, που βρίσκονταν επί δεκαετίες κάτω από μια συνεχιζόμενη σύγκρουση, παρέχοντας μια καλύτερη κατανόηση των μεταβλητών που παρεμπόδισαν την εδραίωση της ειρήνης στη χώρα και την ευρύτερη περιοχή.

Για να γίνουν πιο σαφή τα δεδομένα που συνθέτουν τη παρούσα κατάσταση και να γίνει πιο κατανοητή η μελέτη, η εργασία θα διαχωριστεί σε πέντε θεματικές ενότητες. Στη πρώτη ενότητα γίνεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή στα γεγονότα που αποτέλεσαν την αφορμή για την έναρξη των σεχταριστικών συγκρούσεων στο Αφγανιστάν. Θα αναφερθώ στο γενικότερο κλίμα πόλωσης που καλλιεργήθηκε στο εσωτερικό της χώρας εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων που επιθυμούσε να εισάγει στην αφγανική κοινωνία το φιλοσοβιετικό καθεστώς της Καμπούλ, καθώς επίσης και στα πρώτα βήματα της οργάνωσης των Ταλιμπάν, τα οποία αφορούν τη σύσταση της οργάνωσης και τις μεθόδους προσέγγισης που αξιοποίησε η οργάνωση προκειμένου να αποκτήσει την επιθυμητή νομιμοποίηση και το απαραίτητο λαϊκό έρεισμα, το οποίο αργότερα αξιοποίησε προκειμένου να ανέλθει στην εξουσία το 1996.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την περίοδο μεταξύ 1996 έως 2001, τα χρόνια δηλαδή που οι Ταλιμπάν κατάφεραν να αναλάβουν την εξουσία του Αφγανιστάν. Σε αυτό το κεφάλαιο παραθέτω πληροφορίες οι οποίες θα μας βοηθήσουν να αντιληφθούμε με καλύτερο τρόπο τη μορφή διακυβέρνησης που εφάρμοσε η ισλαμιστική οργάνωση για σχεδόν μια πενταετία. Θα αναφερθώ επίσης στις σχέσεις του καθεστώτος με το διεθνές κύκλωμα της τρομοκρατίας και την Αλ Κάιντα, που εκτός των άλλων στάθηκαν και αφορμή για τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ μετά τα γεγονότα της 11ης

Σεπτεμβρίου, να εισβάλλουν στο Αφγανιστάν και να εκδιώξουν την εξουσία της χώρας την ισλαμιστική οργάνωση, επιδιόδομενοι μάλιστα σε ένα συνεχές ανθρωποκνηγητό για την σύλληψη των επικεφαλής των δύο οργανώσεων, που ο ΟΗΕ είχε συνδέσει υπό το ψήφισμα 1267.

Το τρίτο κεφάλαιο της διατριβής αφορά την περίοδο από την πτώση των Ταλιμπάν από την εξουσία στα τέλη του 2001 μέχρι το 2008, έτος το οποίο θεωρείται κομβικής σημασίας για την επάνοδο των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν. Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθώ σε δύο πολύ σημαντικές παραμέτρους που επηρέασαν άμεσα την εξέλιξη των πραγμάτων στο Αφγανιστάν. Η πρώτη αφορά τους λανθασμένους χειρισμούς του προέδρου Χαμίτ Καρζάι σε επίπεδο εσωτερικής διακυβέρνησης που έφεραν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κλίματος έντονης δυσαρέσκειας μεταξύ των μελών της αφγανικής κοινωνίας, τόσο απέναντι στη κεντρική κυβέρνηση της χώρας όσο και απέναντι στις δυνάμεις του Διεθνούς Συνασπισμού καθώς η δέσμευση για την οικοδόμηση ενός ασφαλούς και ανεξάρτητου Αφγανιστάν δεν είχε υλοποιηθεί. Η δεύτερη παράμετρος αφορά το εθνοτικό ζήτημα του Αφγανιστάν και την περιθωριοποίηση της κοινότητας των Παστούν τόσο από τις διαπραγματεύσεις για την επόμενη μέρα στο Αφγανιστάν μετά τη πτώση των Ταλιμπάν, όσο και γενικότερα από τομείς και θέσεις στη δημόσια διοίκηση της χώρας. Αυτές οι αποφάσεις ωστόσο είχαν όσο άμεσο αποτέλεσμα την εργαλειοποίηση του εθνοτικού ζητήματος από την ισλαμιστική οργάνωση των Ταλιμπάν, οι οποίοι εκμεταλλεύτηκαν την περιθωριοποίηση των Παστούν προκειμένου να εξαπολύσουν ένα συνεχές κύμα προπαγάνδας εναντίον της διοίκησης Καρζάι και να διαμορφώσουν το κατάλληλο έδαφος, ειδικά στα νότια της χώρας όπου η εθνοτική φυλή των Παστούν υπερτερεί, προκειμένου να επανέλθουν δυναμικά στο προσκήνιο.

Το τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας αφορά τη περίοδο μετά το 2008 έως το 2014, την περίοδο δηλαδή που αφορά την ανασύσταση και τη σταδιακή επάνοδο του κινήματος των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν. Θα παραθέσω αξιωματικά μια σειρά κριτηρίων βάση των οποίων, κατά την προσωπική μου άποψη, το κίνημα των Ταλιμπάν κατάφερε να επιβιώσει μετά τον διωγμό του από την κυβέρνηση του Αφγανιστάν το 2001 και εν συνεχεία να ανασυσταθεί και να αναπροσαρμόσει την υψηλή στρατηγική του στα πλαίσια των νέων συνθηκών. Τα στοιχεία τα οποία θα παραθέσω, θα αφορούν την ιεραρχική δομή της οργάνωσης, η οποία όπως πολύ καλά

γνωρίζουμε αποτελεί ζωτικής σημασίας προϋπόθεση για την επιβίωση οποιουδήποτε οργανισμού ή ομάδας και τον τρόπο με τον οποίο η ισλαμιστική οργάνωση εξασφάλιζε την συνέχεια της μέσω της θρησκευτικής εκπαίδευσης και του προσυλητισμού νέων μελών. Επιπροσθέτως θα αναφερθώ στη βασικότερη και αμεσότερη πηγή εισοδήματος της οργάνωσης που είναι η παραοικονομία των ναρκωτικών και πως αυτή αποδιοργάνωσε τις προσπάθειες του Διεθνή Συνασπισμού, στην επιχείρηση ανοικοδόμησης ενός ανεξάρτητου και ασφαλούς Αφγανιστάν.

Το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, αφορά τη περίοδο από το 2014 έως το σήμερα. Αφού θα έχουμε εξετάσει ήδη στα προηγούμενα κεφάλαια τα μέσα στα οποία βασίστηκε η ισλαμιστική οργάνωση προκειμένου να επανέλθει στο πολιτικό προσκήνιο, αυτό το οποίο μένει να αναζητήσουμε στη πέμπτη ενότητα είναι η αναπροσαρμογή του επιχειρησιακού σχεδίου των Ταλιμπάν στο πεδίο της μάχης προκειμένου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις στρατιωτικές δυνάμεις του ΝΑΤΟ, με απώτερο σκοπό την επανακατάληψη της εξουσίας στο Αφγανιστάν. Θα παρατεθούν πληροφορίες και στοιχεία σχετικά με τις τακτικές του ανταρτοπολέμου που υιοθέτησαν οι Ταλιμπάν κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, καθώς επίσης και στοιχεία τα οποία αφορούν τη μορφή εκπαίδευσης και οργάνωσης του στρατεύματος κατά τη διάρκεια των μαχών. Επιπροσθέτως θα γίνει αναφορά και σε έναν ακόμα πολύ σημαντικό παράγοντα, ο οποίος εδρασε συνεπικουρικά ως προς τη διαδικασία της εξέγερσης των Ταλιμπάν και δεν είναι άλλος από την προπαγάνδα και το ρόλο που διαδραμάτισαν τα ΜΜΕ ως προς τη χειραγώγηση της κοινής γνώμης.

Η διπλωματική εργασία καταλήγει και ολοκληρώνεται στο δεύτερο μέρος. Σε αυτό το κομμάτι της διατριβής εξετάζονται οι σχέσεις του Αφγανιστάν τόσο με τις γειτονικές του χώρες (Ιράν, Πακιστάν, Κίνα) όσο και με το παράγοντα Ρωσία ο οποίος φαίνεται να έχει διαδραματίσει για δεκαετίες σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της ευρύτερης περιοχής της κεντρικής Ασίας. Θα παρατεθούν, για καθεμία χώρα ξεχωριστά, στοιχεία και πληροφορίες τα οποία θα αφορούν τις διαχρονικές σχέσεις με την εξουσία του ισλαμιστικού κινήματος, τις διμερείς σχέσεις με τις κυβερνήσεις της Καμπούλ επί ημερών νατοϊκής παρουσίας στη χώρα καθώς επίσης και οι προοπτικές-ευκαρίες που παρουσιάζονται πλέον μετά την αλλαγή σελίδας και την επάνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι
Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΙΝ ΤΗ ΠΡΩΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΤΩΝ ΤΑΛΙΜΠΑΝ(1978-1996)

Η επανάσταση του 1978 εισήγαγε ριζικές μεταρρυθμίσεις με μαρξιστικό προσανατολισμό στο Αφγανιστάν που οδήγησαν σε ανατρεπτικές αλλαγές στις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές δομές, μιας κατά κύριο λόγο φεουδαρχικής φυλετικής κοινωνίας². Οι μεταρρυθμίσεις είχαν σκοπό να επιφέρουν την αναγκαία οικονομική αλλαγή με την κατάργηση των ολιγαρχικών ρυθμίσεων εξουσίας που, κατά την άποψη των Αφγανών επαναστατών, είχε εμποδίσει στη πρόοδο και στην ανάπτυξη κατά το παρελθόν. Ενώ όμως, η ουσία των μεταρρυθμίσεων ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή και μπορούσε κάλλιστα να επιφέρει θεμελιώδεις διαδικασίες ανάπτυξης σε μια φεουδαρχική κοινωνία, η πολιτική μορφή με την οποία αρθρώθηκαν οι μεταρρυθμίσεις ήρθε σε πλήρη αντίθεση με τα πολιτιστικά και κοινωνικά πρότυπα της αφγανικής κοινωνίας.

Συγκεκριμένα, οι γαιοκτήμονες και το θρησκευτικό κατεστημένο του Αφγανιστάν, θορυβήθηκαν όσον αφορά την απώλεια οικονομικών και κοινωνικών προνομίων σε περίπτωση που εφαρμόζονταν οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις. Αυτό οδήγησε σε εκτεταμένη κοινωνική αντίσταση και την ανάπτυξη της αντιπολίτευσης σε όλη τη χώρα. Παρά το γεγονός ότι η αντιπολίτευση ήταν διχασμένη και χαλαρά οργανωμένη, εκμεταλλεύτηκε αποτελεσματικά τις αντιφάσεις μεταξύ της ιδεολογίας του καθεστώτος και των λαϊκών αφγανικών πολιτιστικών προτύπων. Ο χαρακτηρισμός των μεταρρυθμίσεων ως αντισλαμικές και η σοβιετική υποστήριξη στο καθεστώς λειτούργησε αποτελεσματικά υπέρ της αντίστασης. Η ενεργή συμμετοχή των σοβιετικών στρατιωτικών δυνάμεων στην καταστολή της αφγανικής αντίστασης προκειμένου να σταθεροποιήσουν το μαρξιστικό καθεστώς ενίσχυσαν περαιτέρω τις δυνάμεις της αντιπολίτευσης, ενώ εξωτερικές δυνάμεις ενεπλάκησαν υποστηρίζοντας τα δικά τους συμφέροντα, επιδεινώνοντας παράλληλα τον ανταγωνισμό του ψυχρού πολέμου³.

² Ahmed Rashid, *Taliban: Islam, Oil and the New Great Game in Central Asia* (New York: I. B. Tauris, 2000), p.7.

³ James Risen, "Russians Are Back in Afganistan, Aiding Rebels," *NYT*, July 27, 1998.

Το αποτέλεσμα που προέκυψε από τη Συμφωνία της Γενεύης το 1988 προκάλεσε μια αλλαγή στη μορφή του εμφυλίου πολέμου στο Αφγανιστάν, καθώς η συμφωνία εξάλειψε μια σημαντική αιτία στην εξίσωση της διαμάχης στο εσωτερικό της χώρας, που δεν ήταν άλλη από τον σοβιετικό παράγοντα. Οι σοβιετικές δυνάμεις ξεκίνησαν να αποχωρούν σταδιακά από το Αφγανιστάν μέχρι και το 1989, κατά συνέπεια, το μαρξιστικό καθεστώς έχασε την απαραίτητη υποστήριξη και τελικά παραιτήθηκε για να παραδώσει την εξουσία στους Μουτζαχεντίν.

Το 1992, ιδρύθηκε η Βόρεια Συμμαχία, ένας συνασπισμός Μουτζαχεντίν, ο οποίος έρχεται σε ανοιχτή ρήξη με την κομμουνιστική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του προέδρου Μοχαμάντ Νατζιμπουλάχ. Οι αντιστασιακές ομάδες που πολέμησαν τα σοβιετικά στρατεύματα και νίκησαν την υποστηριζόμενη από τη Σοβιετική Ένωση, κυβέρνηση στην Καμπούλ στη συνέχεια στράφηκαν η μία εναντίον της άλλης, διατηρώντας κατ'αυτό το τρόπο τις παθογένειες που μαστίζαν τα προηγούμενα χρόνια το Αφγανιστάν σε επίπεδο πολιτικής συνεννόησης μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών του εμφυλίου. Η επιθυμία των επιμέρους ομάδων των Μουτζαχεντίν να λάβουν το ρόλο της κυρίαρχης ελίτ, τους οδήγησε σε μια άπληστη μάχη εξουσίας, με απώτερο σκοπό να αποκομίσουν μεγαλύτερο μερίδιο και λόγο στην κυβέρνηση. Καθώς δεν μπορούσαν να γεφυρώσουν τις πολιτικές τους διαφορές, ο εμφύλιος πόλεμος πήρε τη μορφή ενός αγώνα ενδο-μουτζαχεντίν και η ειρήνη παρέμεινε ανεκπλήρωτη συνθήκη παρά τις προσπάθειες του ΟΗΕ⁴.

Μέσα σε αυτή τη κατάσταση πόλωσης, τον Αύγουστο του 1994 σημειώθηκε μια επίθεση στη Κανταχάρ, χωρίς να καταγραφούν θύματα, ωστόσο ήταν η πρώτη που αποδόθηκε στην ένοπλη ομάδα υπό τον Μουλά Μοχαμάντ Ομάρ που ονομάστηκε Ταλιμπάν⁵. Ο Ομάρ έφερε τον τίτλο διοικητής των Πιστών και σύμφωνα με ομολογίες από πηγές του στενού του κύκλου, ήταν ένας άνθρωπος χαμηλών τόνων, δάσκαλος Ισλαμικών Αρχών ο οποίος μεγάλωσε σε ένα σχετικά φτωχό οικογενειακό περιβάλλον και τα τελευταία χρόνια επιχειρούσε να προσηλυτίσει τους πρώτους μαχητές για την οργάνωσή του ανάμεσα σε συνομήλικους του με ίδιες εμπειρίες και τρόπο ζωής.

⁴ Ahmed Rashid, *Taliban: Islam, Oil and the New Great Game in Central Asia* (New York: I. B. Tauris, 2000), p.7.

⁵ Lindsay Maizland, *The Taliban in Afghanistan*, Council on Foreign Relations, September 15, 2021.

Η εμφάνιση του κινήματος των Ταλιμπάν (σπουδαστές/μαθητές στα περσικά) προέκυψε εν μέρη ως αντίδραση στη κατάσταση εξαθλίωσης που βίωνε ο πληθυσμός του Αφγανιστάν τα τελευταία χρόνια. Ο πνευματικός και πολιτικός ηγέτης του κινήματος ήταν ένας πρώην Μουτζαχεντίν που είχε διακριθεί στο πόλεμο κατά των Σοβιετικών. Στρατολογώντας υποστηρικτές από τις τάξεις των σπουδαστών των ιερατικών σχολών του Πακιστάν και της νότιας επαρχίας της Κανταχάρ, οι Ταλιμπάν ήταν μια από τις πολλές ομάδες που συμμετείχαν στον αγώνα ενάντια στις σοβιετικές δυνάμεις. Όταν ξεκίνησαν το δικό τους κίνημα στο Αφγανιστάν, άρχισαν να τραβούν την προσοχή των διεθνών μέσων ενημέρωσης ωστόσο τόσο η ηγεσία των Ταλιμπάν όσο και η γενικότερη δομή της οργάνωσης παρέμεναν κεκαλυμμένες υπό ένα πέπλο μυστηρίου⁶. Μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών, οι ηγέτες των Ταλιμπάν είχαν επιστρέψει στα σεμινάρια τους για να τα ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στα ιερατικά σπουδαστήρια .

Ωστόσο, δεν ήταν ικανοποιημένοι από τη κατάσταση που επικρατούσε στη χώρα κατά τη διάρκεια της κυριαρχίας των Μουτζαχεντίν. Θεωρούσαν πως οι θυσίες τους θα πήγαιναν χαμένες καθώς η διαμάχη για την εξουσία και η διαφθορά συνεχίζονταν. Αυτό τους παρακίνησε να ξεκινήσουν και επίσημα τη δράση του κινήματός τους. Η κύρια αποστολή τους ήταν να φέρουν στο Αφγανιστάν την ειρήνη, τη τάξη και να εφαρμόσουν τη Σαρία (ισλαμικός νόμος) με βάση την εκδοχή που πίστευαν ότι ήταν η πραγματική της έννοια⁷.

Η ταχεία εμφάνιση του Ισλαμικού Κινήματος των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν οδήγησε σε πολλές θετικές προσδοκίες. Ως αρχικά ειρηνική και ουδέτερη δύναμη, εμφανίστηκαν στο προσκήνιο όταν οι Αφγανοί είχαν χάσει κάθε πίστη στην ηγεσία και τους πολέμαρχους της χώρας. Με λίγες μάχες, οι Ταλιμπάν πήραν τον έλεγχο της επαρχίας Κανταχάρ στο νότιο τμήμα της χώρας σε διάρκεια λίγων μηνών. Αφόπλισαν τους διοικητές των πολιτοφυλακών και αποκατέστησαν τον νόμο και την τάξη εφαρμόζοντας μια μάλλον αυστηρή ερμηνεία του ισλαμικού νόμου. Κατάφεραν να διαλύσουν τους παραστρατιωτικούς που λυμαίνονταν το διασυνοριακό εμπόριο, να

⁶ Kamal Matinuddin, *The Taliban Phenomenon: Afghanistan 1994-1997* (Karachi, Pakistan: Oxford University Press, 1999), p.26.

⁷ Barnett Rubin, *The Search for Peace in Afghanistan: From Buffer State to Failed State* (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1995), p.140-142.

εκδιώξουν από την Κανταχάρ τους διεφθαρμένους κυβερνήτες της και να απαλλάξουν την περιοχή από οποιασδήποτε μορφής εγκληματικότητα.

Η ατζέντα τους ήταν σαφής και πειστική για το καταβλημένο από τον πόλεμο κοινό, καθώς οι άμεσοι στόχοι του νέου κινήματος ήταν να αποπλίσσει όλες τις αντίπαλες πολιτοφυλακές, να καταπολεμήσει όσους δεν αποδέχτηκαν το αίτημά τους για ειρήνη και να επιβάλλουν τον ισλαμικό νόμο στις περιοχές που βρίσκονται υπό την κυριαρχία τους⁸. Άρχισαν να αποκτούν όλο και περισσότερους οπαδούς, ανάμεσα σε μαχητές που στο παρελθόν ήταν φίλα προσκείμενοι στο κομμουνιστικό καθεστώς, καθώς και πρώην Μουτζαχεντίν, πολλοί από τους οποίους πείθονται να αλλάξουν στρατόπεδο με γενναιόδωρα οικονομικά ανταλλάγματα. Από πόλη σε πόλη, ένοπλοι μαχητές εγκαταλείπουν τους ηγέτες τους και προσχώρουν στους Ταλιμπάν. Οι λιποταξίες έφεραν τον απαραίτητο οπλικό ανεφοδιασμό στην οργάνωση, ενώ παράλληλα ο ρωσικός στρατός είχε αφήσει πίσω του μια βαριά οπλισμένη χώρα⁹.

Η Τακτική Προσέγγισης του Αφγανικού Πληθυσμού

Αυτό που καθιστούσε επιτυχημένη τη στρατηγική των Ταλιμπάν ήταν η αποφυγή της άμεσης σύγκρουσης με άλλες πιθανές αντίπαλες ομάδες. Υιοθέτησαν μια απλή στρατηγική που ήταν αισθητά διαφορετική και ειρηνική. Πλησιάζοντας μια νέα περιοχή κάθε φορά, οι Ταλιμπάν έστελναν πρώτα μια αντιπροσωπεία ουλαμών (κληρικών) για να διαπραγματευτούν με τον διοικητή της τοπικής πολιτοφυλακής. Η αντιπροσωπεία αυτή, τους καλούσε να εφαρμόσουν τον ισλαμικό νόμο και να εγκαθιδρύσουν την ειρήνη με την παράδοση των όπλων και των πυρομαχικών τους. Εάν ο διοικητής της τοπικής πολιτοφυλακής συμφωνούσε, τότε δεν διεξαγόταν μάχη. Σε περίπτωση που η αντιπροσωπεία των ουλαμών αποτύγχανε να εξασφαλίσει μια ειρηνική παράδοση, οι Ταλιμπάν θα έστελναν μια δεύτερη αντιπροσωπεία που περιελάμβανε ηλικιωμένους ευσεβείς ανθρώπους της περιοχής μαζί με έναν εκπρόσωπό τους. Εάν και η δεύτερη αντιπροσωπεία αποτύγχανε να εξασφαλίσει μια παράδοση στα αιτήματά της, τότε οι Ταλιμπάν θα έπαιρναν τα όπλα εναντίον της πολιτοφυλακής¹⁰.

⁸ Kamal Matinuddin, *The Taliban Phenomenon: Afghanistan 1994-1997* (Karachi, Pakistan: Oxford University Press, 1999), p.26.

⁹ James Risen, "Russians Are Back in Afghanistan, Aiding Rebels," *NYT*, July 27, 1998.

¹⁰ Barry Bearak, "Afghans Ruled by Taliban: Poor, Isolated but Secure", *New York Times (NYT)*, October 10, 1998.

Δεδομένου ότι ο αφοπλισμός της τοπικής πολιτοφυλακής ήταν η κύρια προτεραιότητα των Ταλιμπάν, το απόθεμα όπλων των τελευταίων συνέχιζε να αυξάνεται κάθε φορά που έπαιρναν υπό τον έλεγχό τους μια νέα επαρχία. Τις περισσότερες φορές, τα όπλα παραδίδονταν ειρηνικά επειδή οι τοπικοί διοικητές όντας πρόθυμοι να αποφύγουν τη περαιτέρω αιματοχυσία, θεωρούσαν τους Ταλιμπάν ως μια ουδέτερη και καλοήθης δύναμη. Θα μπορούσαμε επομένως να υποστηρίξουμε ότι, σε γενικές γραμμές, κατά τα αρχικά στάδια του εμφυλίου πολέμου στο Αφγανιστάν, οι Ταλιμπάν πέτυχαν τις περισσότερες από τις νίκες τους χωρίς να πολεμήσουν.

Η Ισλαμιστική οργάνωση εξασφάλισε σε πρώτο χρόνο και τη στήριξη ανώτερων Πακιστανών αξιωματούχων, οι οποίοι συμεριζόμενοι τις ανησυχίες των εταιρειών που εμπλέκονταν στο διασυνοριακό εμπόριο, επιθυμούσαν να διασφαλίσουν μια εμπορική οδό μέσω του Αφγανιστάν προς τις αγορές της κεντρικής Ασίας. Θεωρούσαν ότι η πλήρης επικράτηση των Ταλιμπάν στη χώρα θα καθιστούσε εφικτή την κατασκευή επικερδών αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαίου που θα συνέδεαν τα κοιτάσματα της κεντρικής Ασίας με έναν τερματικό σταθμό στο Πακιστάν. Επίσης, το Πακιστάν προσδοκούσε ότι με την κατίσχυση των Ταλιμπάν θα εξασφαλιζόταν η ύπαρξη ενός φιλικού και υποχωρητικού καθεστώτος στην Καμπούλ, σε αντίθεση με τις προηγούμενες αφγανικές κυβερνήσεις οι οποίες έθεταν προσκόμματα στη πολιτική επιρροή του Πακιστάν στις αφγανικές υποθέσεις πραγματοποιώντας παράλληλα ανοίγματα προς την Ινδία, τον μεγάλο αντίπαλο του Πακιστάν¹¹. Μολονότι οι περισσότεροι Ταλιμπάν προέρχονται από την εθνότητα των Παστούν, το γεγονός πως δεν συμπεριέλαβαν στην αντίξεντα τους τις αλυτρωτικές βλέψεις των Παστούν στο Πακιστάν τους καθιστούσε μια φαινομενικά ασφαλή επιλογή.

Χρησιμοποιώντας αυτή τη μοναδική στρατηγική, συνέχισαν να προχωρούν προς την πρωτεύουσα χωρίς ιδιαίτερη αντίσταση από τους πρώην ηγεμόνες. Πήραν υπό τον έλεγχο τους τρεις από τις μεγαλύτερες πόλεις του Αφγανιστάν: τη Χεράτ το 1995, τη

¹¹ Tim Judah, *The Taliban Papers*, IISS, 18 August 2021.

Καμπούλ το 1996 και το Μαζάρ Σαρίφ το 1997. Το κατάφεραν με λίγα θύματα μεταξύ των στρατευμάτων τους και ακόμη λιγότερα μεταξύ των αμάχων¹². Μέχρι το 1997, οι Ταλιμπάν έλεγχαν περίπου το 90% του Αφγανιστάν, αφοπλίζοντας και ενσωματώνοντας από την πρώην πολιτοφυλακή, διοικητές και διάφορους Μουτζαχεντίν.

Το μήνυμά τους φαινόταν απλό και ελκυστικό στους περισσότερους Αφγανούς: ειρήνη, τάξη και ισλαμικός νόμος¹³. Η εδραίωση της ειρήνης σε μια χώρα όπως το Αφγανιστάν δεν ήταν καθόλου εύκολη υπόθεση, ιδίως υπό τη σκιά των σοβαρών πληγών που άφηνε πίσω του ο πολυετής εμφύλιος πόλεμος. Οι ιδέες των Ταλιμπάν και η σταθερότητα που έφεραν στο κατεστραμμένο από τον πόλεμο Αφγανιστάν, φαίνεται να λειτούργησαν υπέρ τους, ενώ η αποδεδειγμένη αποτελεσματικότητά τους στη διατήρηση του νόμου και της τάξης καθώς και η προσήλωσή τους στις εντολές του Ισλάμ και τις πολιτιστικές νόρμες, φαίνεται πως κέρδισαν την εμπιστοσύνη της κυρίαρχης κοινωνικής τάξης των αγροτών και των εργατών.

Στον αντίποδα, η αστική μορφωμένη ελίτ που θα αμφισβητούσε αυτούς τους κανόνες έχει αναγκαστεί να εγκαταλείψει τη χώρα εξαιτίας της συνεχιζόμενης σύγκρουσης. Το πιο σημαντικό είναι ωστόσο, ότι για πολλά χρόνια, η μεγάλη μάζα των Αφγανών έχει ευδοκιμήσει κάτω από τις πρωτόγονες πολιτικές και οικονομικές συνθήκες, οι οποίες έχουν φέρει μόνο πόλεμο, φτώχεια και ανασφάλεια. Για τους περισσότερους Αφγανούς, επομένως, η παρούσα κατάστασή υπό τους Ταλιμπάν φαίνεται να είναι, αν όχι ιδανική, ίσως η καλύτερη από τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις.

Ο Δρόμος Προς τη Πρώτη Διακυβέρνηση

Μέχρι να καταλάβουν την Καμπούλ το 1996, οι Ταλιμπάν δεν εξέφρασαν καμία επιθυμία να κυβερνήσουν τη χώρα. Τα προβλήματα με τους Ταλιμπάν ξεκίνησαν όταν άρχισαν να ενεργούν ως η κυρίαρχη ελίτ και ενώ παράλληλα ο εμφύλιος με τη Βόρεια Συμμαχία συνεχιζόταν. Αυτή η στάση, καταδίκασε οριστικά τις προσδοκίες

¹² The U.S. War in Afganistan 1999-2001, Council on Foreign Relations, 2021

¹³ Barnett Rubin, The Search for Peace in Afganistan: From Buffer State to Failed State (New Haven, Conn.:Yale University Press, 1995),p.140-142.

ότι ο εμφύλιος πόλεμος θα τελείωνε με την επικράτησή τους¹⁴. Πράγματι, ενώ τα επιτεύγματα των Ταλιμπάν ως ειρηνευτικής δύναμης είχαν καλή αρχή, καθώς περνούσαν τα χρόνια έμοιαζαν να έχουν παρασυρθεί στο φαύλο κύκλο του εμφυλίου που οι ίδιοι σκόπευαν να τερματίσουν.

Από τη δική του πλευρά το ανατρεπόμενο καθεστώς των Μουτζαχεντίν δεν εγκατέλειψε τον ισχυρισμό του ότι αποτελεί τη νόμιμη κυβέρνηση του Αφγανιστάν και ως εκ τούτου θα συνεχίσει να αντιτάσσεται στους Ταλιμπάν. Ως αποτέλεσμα, η πλήρης στρατιωτική νίκη τους δεν επήλθε ποτέ και από τότε οι Ταλιμπάν έχουν εμπλακεί σε μια ατέρμονη μάχη εναντίον της Βόρειας Συμμαχίας¹⁵. Οι Ταλιμπάν μετατράπηκαν από κίνημα σε κυρίαρχη κυβέρνηση, με κύριες προτεραιότητές τους την εγκαθίδρυση ειρήνης στο Αφγανιστάν με την ταυτόχρονη παραμονή τους στην εξουσία ώστε να τεθεί σε εφαρμογή το όραμά τους για ένα ισλαμικό κράτος.

¹⁴ Barnett Rubin, *The Search for Peace in Afganistan: From Buffer State to Failed State* (New Haven, Conn.:Yale University Press, 1995),p.140-142

¹⁵ The Editors of *Encyclopedia Britannica*, *Civil War: Mujahedeen-Taliban Phase*, (1992-2001).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΠΡΩΤΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΩΝ ΤΑΛΙΜΠΑΝ(1996-2001)

Η είσοδος των Ταλιμπάν στη Καμπούλ στις 27 Σεπτεμβρίου 1996, σήμανε παράλληλα και την κυριαρχία τους στο Αφγανιστάν, ενώ παράλληλα ανακήρυξαν τη χώρα σε Ισλαμικό Εμιράτο¹⁶. Ακολούθησαν πέντε χρόνια στα οποία το νέο καθεστώς βασίλευε με όπλο την καταπίεση, μια τακτική η οποία ονομάστηκε συμμόρφωση στις ισλαμικές αξίες και στην εκδοχή του Ισλάμ που οι ίδιοι οι Ταλιμπάν είχαν διαμορφώσει.

Το Πακιστάν, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα ήταν από τις πρώτες (και μοναδικές) χώρες που αναγνώρισαν επίσημα την νέα κυβέρνηση των Ταλιμπάν μετά τη πτώση της Καμπούλ, όμως ο ΟΗΕ αρνήθηκε να παραχωρήσει στο κίνημα την έδρα του Αφγανιστάν στον οργανισμό¹⁷. Οι Ταλιμπάν άρχισαν να γίνονται στόχος έντονης κριτικής από τη διεθνή κοινότητα για τις ακραίες απόψεις τους, ιδιαίτερα σε σχέση με τη θέση της γυναίκας στη κοινωνία και για τις γενικότερες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Αφγανιστάν.

Υπό τους Ταλιμπάν οι καθηγητές στα σχολεία του Αφγανιστάν δίδασκαν μια πολύ αυστηρή εκδοχή της Σαρίας. Οι μαθητές ήταν νέοι άντρες (καθώς η πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας για τα κορίτσια ήταν απαγορευτική), συνήθως ορφανά από κέντρα προσφύγων στο Πακιστάν, χωρίς κάποια προηγούμενη μόρφωση και εύπλαστοι στα χέρια των δασκάλων τους¹⁸. Τα επόμενα χρόνια σχεδόν 30.000 από αυτούς στελέχωσαν τον σκληρό πυρήνα του κινήματος των Ταλιμπάν, αυτόν που ένωσε περισσότερο από κάθε άλλο στρατό η αφγανική κοινωνία στη καθημερινότητά της.

Συστάθηκε αστυνομία ήθους από το υπουργείο Αρετής και παρεμπόδισης της Αμαρτίας, ένα όργανο το οποίο έδινε λόγο απευθείας στον Μουλά Μοχαμάντ Ομάρ. Η επιβολή του Ισλαμικού νόμου ήταν αυστηρή και προπαντός δημόσια καθώς

¹⁶ Lindsay Maizland, The Taliban in Afganistan, Council on Foreign Relations, September 15, 2021.

¹⁷ Aya Batrawy, UN and Afganistan's Taliban, figuring out how to interact, AP News, September 26, 2021.

¹⁸ The Editors of Encyclopaedia Britannica, Taliban political and religious faction in Afganistan, (Britannica, Nov 3, 2021)

εκτελέσεις, ξηλοδαρμοί και ακρωτηριασμοί γινόντουσαν όλα σε κοινή θέα. Κάθε Παρασκευή μετά τις προσευχές, οι άντρες υποχρεώνονταν να συγκεντρώνονται σε δημόσια μέρη προκειμένου να παρακολουθήσουν λιθοβολισμούς και θανατώσεις όσων δεν ζούσαν τον ηθικό βίο που διακήρυτταν οι Ταλιμπάν¹⁹.

Ο ηθικός κώδικας των Ταλιμπάν προέβλεπε επίσης τη ποινικοποίηση των ναρκωτικών και αυστηρές ποινές τόσο για τους διακινητές όσο και για τους χρήστες ουσιών, την ώρα που το καθεστώς φαίνεται να εξασφάλιζε υπέρογκα ποσά από την οικειοποίηση του εμπορίου οπιούχων ουσιών. Η ποινή για όσους συνέχιζαν να διακινούν ναρκωτικά ήταν ο θάνατος ενώ οι εξαρτημένοι χρήστες συλλαμβάνονταν και οδηγούνταν στη φυλακή, εκεί όπου η επαναλαμβανόμενη για ώρες βύθιση σε παγωμένο νερό και άλλα βασανιστήρια αποτελούσαν σύμφωνα με το καθεστώς το καθημερινό πρόγραμμα "απεξάρτησης".

Αυστηρότερη στάση διατηρούσε το καθεστώς απέναντι στις γυναίκες καθώς ο κώδικας, τις απέτρεπε από το δικαίωμα να βγαίνουν από τα σπίτια τους χωρίς ανδρική συνοδεία και να επιβιβάζονται σε μέσα μαζικής μεταφοράς. Με εξαίρεση μόνο λίγες εργαζόμενες στο τομέα της υγείας και της παιδείας, η εργασία ήταν απαγορευμένη²⁰. Μίας και οι περισσότερες Αφγανές ήταν δασκάλες ή νοσοκόμες, πολύ εύκολα μπορούμε να αντιληφθούμε πως αυτοί οι περιορισμοί έπληξαν περισσότερο τους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης, ενώ το γενικό ποσοστό απασχόλησης στη χώρα ελαττώθηκε αυτόματα σε ποσοστό κοντά στο 50%

Όσες γυναίκες εμφανίζονταν σε κοινή θέα, ήταν υποχρεωμένες να φορούν μπούρκα, σε αντίθεση με μουσουλμάνες σε άλλα κράτη όπου το χιτζάμπ (μαντήλι που καλύπτει μόνο το κεφάλι), το τσαντόρ (μακριά ρόμπα και μαντήλα με ελεύθερο το πρόσωπο) και το νικάμπ (ολόσωμη ρόμπα με κάλυμμα στο πρόσωπο και άνοιγμα στα μάτια) ήταν αποδεκτά. Οποιοδήποτε άλλο ρούχο ή μέρος του σώματος ήταν φανερό επέσυρε αυστηρή ποινή²¹. Ο κώδικας ενδυμασίας ίσχυε βέβαια και για τους άντρες καθώς το

¹⁹ Sonal Gupta, What is the Taliban's Controversial Ministry of Virtue and Vice? ,The Indian Express, September 17, 2021.

²⁰ The Editors of Encyclopedia Britannica, Taliban political and religious faction in Afghanistan, (Britannica, Nov 3, 2021)

²¹ Khalil Noori, Afghanistan: Taliban Morality Police Replace Women's Ministry, BBC News, September 17, 2021

καθεστώς έδινε περιθώριο έξι εβδομάδων προκειμένου να μεγαλώσει το μούσι σε μέγεθος μιάς γροθιάς κάτω από το σαγόνι. Για όσους δεν συμμορφώνονταν, η ποινή προέβλεπε ξυλοδαρμό και φυλάκιση έως ότου η γεννιάδα φτάσει στο αποδεκτό μήκος.

Η διασκέδαση, πάσης φύσεως, ήταν εξίσου παράνομη. Ταινίες, τηλεόραση, μουσική, βιβλία, ακόμη και ο αθλητισμός στα πρώτα χρόνια εξουσίας του καθεστώτος, όλα τέθηκαν εκτός νόμου. Το ίδιο ίσχυε και για τις φωτογραφίες αλλά και για οποιαδήποτε μορφή τέχνης²². Το Μάρτιο του 2001 οι Ταλιμπάν ανατίναξαν το άγαλμα του Βούδα το οποίο ήταν χαραγμένο στους πρόποδες ενός βουνού στο χωριό Μπαμιάν (περιοχή μερικά χιλιόμετρα βορειοδυτικά της Καμπούλ), επειδή σύμφωνα με τους ίδιους αποτελούσε ειδωλολατρικό σύμβολο το οποίο αποπροσανατόλιζε τους πιστούς από την ευσεβή πίστη στις αρχές του Ισλάμ. Την ίδια αντιμετώπιση έτυχαν προφανώς και άλλα αρχαιολογικά ή θρησκευτικά μνημεία του Αφγανισταν τα οποία έγιναν αντιληπτά από το καθεστώς²³.

Καθημερινή υποχρέωση για όλους του κατοίκους του Αφγανιστάν ήταν οι προσευχές οι οποίες έπρεπε να πραγματοποιούνται πέντε φορές την ημέρα, με όσους παραβαίνουν αυτό το κανόνα να τιμωρούνται με δημόσιο μαστίγωμα²⁴. Με ένα τέτοιο βαρύ ποινικό κώδικα ο οποίος προέβλεπε επιμέρους περιορισμούς και τιμωρίες κυρίως εις βάρος μειονοτήτων και άλλων εθνοτήτων που ζούσαν στο έδαφος του Αφγανιστάν, κυλούσε η ζωή στη χώρα μέχρι το 2001 όταν η σχέση του καθεστώτος με τις κραταιές δυνάμεις της Δύσης, πέρασε από το στάδιο της ανέχειας, στο στάδιο της σύγκρουσης.

Οι Ταλιμπάν παρείχαν κάλυψη και έδιναν τη δυνατότητα σε τρομοκρατικές οργανώσεις όπως η Αλ Κάιντα να χρησιμοποιούν το έδαφος του Αφγανιστάν ως ορμητήριο και χώρο στρατιωτικής εκπαίδευσης των μελών τους. Χαρακτηριστική ήταν η περίπτωση του Οσάμα Μπιν Λάντεν ο οποίος κινούταν ασφαλής στα εδάφη που βρίσκονταν υπό την πλήρη εποπτεία των Ταλιμπάν. Ο Μουλάζ Ομάρ φαίνεται

²² Sonal Gupta, What is the Taliban's Controversial Ministry of Virtue and Vice?, The Indian Express, September 17, 2021.

²³ Gabe Joselow and Rachel Elbaum, The Taliban destroyed Afganistan's ancient Buddha statues, NBC News, November, 2021.

²⁴ Βλέπε παραπομπή 22.

πως διατηρούσε προσωπική σχέση φιλίας με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, παρέχοντας του ασυλία και καταφύγιο το 1996, όταν και καταζητείτο από τις ΗΠΑ²⁵. Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της Αλ Κάιντα στις αμερικανικές πρεσβείες στη Κένυα και στη Τανζανία, επιβλήθηκαν κυρώσεις από την Ουάσινγκτον και οι περιορισμοί σε βάρος των Ταλιμπάν από τον ΟΗΕ έγιναν πιο αυστηροί²⁶. Η αμερικανική κυβέρνηση, κυρίως επί θητείας Κλίντον επιχείρησε πολλές φορές να ανοίξει διάλογο επικοινωνίας με τους Ταλιμπάν, όμως επί της ουσίας δε βρέθηκε ποτέ κάποιο σημείο επαφής. Άλλοτε οι ακραίες πολιτικές του καθεστώτος που έφθναν στη Δύση ως ανήκουστα νέα και άλλοτε η δεδομένη σχέση των Ταλιμπάν με την ηγεσία της Αλ Κάιντα δεν επέτρεπαν οποιαδήποτε ρεαλιστική συνεννόηση μεταξύ των δύο μερών.

Μετά την άρνηση των Ταλιμπάν να εκδώσουν τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, τον ισλαμιστή εξτρεμιστή ο οποίος κατηγορήθηκε από τις ΗΠΑ ότι σχεδίαζε βίαιες ενέργειες και οργάνωνε ένα παγκόσμιο τρομοκρατικό δίκτυο, ο ΟΗΕ επέβαλλε κυρώσεις στο καθεστώς τον Νοέμβριο του 1999 και τον Ιανουάριο του 2001²⁷. Οι Ταλιμπάν κατηγορήθηκαν ότι παρείχαν καταφύγιο και στρατιωτική εκπαίδευση σε εξτρεμιστές, πολλοί από αυτούς βετεράνοι του πολέμου κατά των σοβιετικών και οι οποίοι φαίνεται να σχεδίαζαν εξεγέρσεις σε γειτονικά κράτη στην κεντρική Ασία και στην Κίνα.

Το Ιράν με τη σειρά του εκδήλωνε τη δυσφορία του για τη μεταχείριση που υφίσταντο οι Σίιτες και κατήγγειλε το καθεστώς των Ταλιμπάν ότι συνδεόταν με ομάδες οι οποίες διακινούσαν ναρκωτικά μέσω των Αφγανο-ιρανικών συνόρων. Το Πακιστάν, μολονότι προβληματιζόταν για τα παρακλάδια του ισλαμικού φονταμενταλισμού στη πακιστανική κοινωνία, εξακολουθούσε να στηρίζει οικονομικά και στρατιωτικά τους Ταλιμπάν. Παράλληλα οι συγκρούσεις με τη Βόρεια Συμμαχία συνεχίστηκαν και οι προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας να πείσει τις δύο πλευρές να δεχτούν κατάπαυση του πυρός και να συμφωνήσουν στο σχηματισμό μιας αντιπροσωπευτικής εθνικής κυβέρνησης έπεσαν στο κενό.

²⁵ The Editors of Encyclopaedia Britannica, Mohammad Omar, emir of Afganistan, (Britannica, Nov 3, 2021)

²⁶ Aya Batrawy, UN and Afganistan's Taliban, figuring out how to interact, AP News, September 26, 2021.

²⁷ Βλέπε παραπομπή 26.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ συνέδεσε Ταλιμπάν και Αλ Κάιντα υπό το ψήφισμα 1267 το οποίο τις χαρακτήριζε πλέον αμφότερες ως τρομοκρατικές οργανώσεις²⁸. Με το κλοιό να σφίγγει από τη πλευρά της Δύσης, οι Ταλιμπάν συνάντησαν αντίσταση στο εσωτερικό της χώρας και από τη Βόρεια Συμμαχία η οποία ήταν αντίθετη με τον τρόπο που οι Ταλιμπάν ασκούσαν την εξουσία στο Αφγανιστάν. Λάμβαναν χρηματοδότηση από τη Δύση και καθοδήγηση στο μέτωπο από τον βετεράνο του πολέμου κόντρα στους Σοβιετικούς, Αχμάντ Σαχ Μασούντ. Ωστόσο δύο μέρες πριν από την ημέρα η οποία θα άλλαζε για πάντα τον κόσμο, οι Ταλιμπάν δολοφονούν τον Μασούντ κατόπιν οργανωμένης ενέδρας. Ήταν 9 Σεπτεμβρίου 2001²⁹.

Η επίθεση στις Ηνωμένες Πολιτείες επί κυβερνήσεως Μπους ήταν ο καταλύτης για την ένοπλη απάντηση της Δύσης. Χρειάστηκε ένας μήνας με νομικό, πολιτικό και επιχειρησιακό σχεδιασμό ώστε στις 7 Οκτωβρίου 2001 οι αμερικανικές δυνάμεις να βομβαρδίσουν το Αφγανιστάν ξεκινώντας με αυτό το τρόπο τον πλέον μακροχρόνιο πόλεμο της ιστορίας τους. Οι ΗΠΑ βομβάρδιζαν από αέρος καθώς η Βόρεια Συμμαχία προέλαυνε στο έδαφος, κέρδιζαν στρατηγικής σημασίας νίκες με τους Ταλιμπάν να υποχωρούν συνεχώς. Η καθοριστικής σημασίας νίκη στην επαρχία Μαζάρ-ι-Σαρίφ ανάγκασε τους Ταλιμπάν να υποχωρήσουν στο νότιο τμήμα της χώρας. Το τέλος του καθεστώτος των Ταλιμπάν υπεγράφη επίσημα με την παράδοση και της Κανταχάρ στις 9 Δεκεμβρίου 2001³⁰.

Αμέσως νέοι πρωταγωνιστές βρέθηκαν στο προσκήνιο πραγματοποιώντας σχέδια για την ανοικοδόμηση του Αφγανιστάν, αρχής γενομένης από την πραγματοποίηση εκλογών, γεγονός που έφερε αέρα δημοκρατίας στο εσωτερικό της χώρας. Όσοι Ταλιμπάν είχαν επιβιώσει παρέμειναν στο παρασκήνιο χρησιμοποιώντας το χρόνο σαν σύμμαχο προκειμένου να οργανώσουν αντάρτικο με χαρακτηριστικό παράδειγμα

²⁸ Aya Batrawy, UN and Afganistan's Taliban, figuring out how to interact, AP News, September 26, 2021.

²⁹ News Wires, Death of an Afghan icon: 20 years since the assassination of Ahmed Shah Massoud, France 24, 9/9/2021.

³⁰ The U.S. War in Afganistan 1999-2001, Council on Foreign Relations, 2021.

τις επιθέσεις αυτοκτονίας οι οποίες ποτέ δεν έπαψαν με τους αριθμούς τους μάλιστα να πολλαπλασιάζονται ιδιαίτερα από το 2006 και μετά³¹.

Η μεγάλη εικόνα των τελευταίων είκοσι ετών του Αφγανιστάν, δείχνει το μέγεθος της αμερικανικής παρουσίας στη χώρα, μια δέσμευση η οποία ήταν πιο γενναία ή αντίστοιχα πιο φειδωλή ανάλογα με τους στόχους και τις προοπτικές του εκάστοτε προέδρου των ΗΠΑ. Τζόρτζ Μπους, Μπαράκ Ομπάμα, Ντόναλντ Τραμπ και Τζο Μπάιντεν είχαν τις θητείες τους συνδεδεμένες με το Αφγανιστάν. Ήταν μια εικοσαετία όπου το Αφγανιστάν και όσες πλευρές συνδέθηκαν μαζί του πανηγύρισαν λιγότερο και θρήνησαν περισσότερο εξαιτίας του τεράστιου κόστους σε ανθρώπινες ζωές Αφγανών πολιτών και Αμερικανών στρατιωτών.

³¹ Barnett Rubin, *The Search for Peace in Afganistan: From Buffer State to Failed State* (New Haven, Conn.:Yale University Press, 1995),p.140-142

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ(2001-2008)

Η Κανταχάρ, η μεγαλύτερη πόλη στο νότιο τμήμα του Αφγανιστάν, καταλαμβάνεται στις 9 Δεκεμβρίου 2001 από στρατιωτικές δυνάμεις υπό την ηγεσία του Καρζάι, σηματοδοτώντας το τέλος της εξουσίας των Ταλιμπάν. Καθώς η ηγεσία των Ταλιμπάν υποχώρησε στις αγροτικές περιοχές του Αφγανιστάν και πέρα από τα σύνορα με το Πακιστάν, οι Ηνωμένες Πολιτείες μέσω παρασκηνιακών ελιγμών επιλέγουν τον Χαμίτ Καρζάι ως προσωρινό ηγέτη της χώρας.

Αμέσως εξαπολύεται ανθρωποκυνηγητό για την σύλληψη των Μοχαμάντ Ομάρ, του Οσάμα Μπιν Λάντεν και άλλων υψηλόβαθμων στελεχών της Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν. Πριν από τη δολοφονία του Μπιν Λάντεν από τις δυνάμεις των ΗΠΑ το 2011, υπήρχε η πεποίθηση ότι οι Αμερικανοί είχαν πλησιάσει περισσότερο τον Μπιν Λάντεν στη μάχη της Τόρα Μπόρα (το ορεινό οχυρό του Μπιν Λάντεν) τον Δεκέμβριο του 2001. Ωστόσο ο ίδιος, πιστεύεται ότι κατάφερε να διαφύγει στο Πακιστάν με τη βοήθεια αφγανικών και πακιστανικών δυνάμεων, οι οποίες υποτίθεται ότι συνεπικουρούσαν τα αμερικανικά στρατεύματα.

Η Αλ Κάιντα στη συνέχεια αποκατέστησε τη βάση των επιχειρήσεων της σε φυλετικές περιοχές που βρίσκονται στα βορειοδυτικά σύνορα του Πακιστάν με το Αφγανιστάν. Ο Μοχαμάντ Ομάρ και οι κορυφαίοι υπολοχαγοί των Ταλιμπάν εγκαταστάθηκαν μέσα και γύρω από την πακιστανική πόλη Κουέτα η οποία θεωρείται το επιχειρησιακό κέντρο της οργάνωσης στο Πακιστάν, στην απομακρυσμένη νοτιοδυτική επαρχία Μπαλουχιστάν. Μία από τις τελευταίες μεγάλες μάχες της πρώτης φάσης του πολέμου ήρθε τον Μάρτιο του 2002 με την Επιχείρηση Anaconda, στην οποία συμμετείχαν δυνάμεις των ΗΠΑ και του Αφγανιστάν πολεμώντας περίπου 800 μαχητές της Αλ Κάιντα και των Ταλιμπάν³².

Με την απομάκρυνση των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα, η διεθνής εστίαση μετατοπίστηκε στις προσπάθειες ανοικοδόμησης του Αφγανιστάν. Τον Απρίλιο του

³² Gniff Witte, Afghanistan War 2001-2014: The September 11th attacks and the U.S. Invasion, Britannica, 2014.

2002, ο Τζορτζ Μπους ανακοίνωσε ένα «Σχέδιο Μάρσαλ» για το Αφγανιστάν σε μια ομιλία του στο Στρατιωτικό Ινστιτούτο της Βιρτζίνια, υποσχόμενος ουσιαστική οικονομική βοήθεια. Αλλά από την αρχή, οι αναπτυξιακές προσπάθειες στο Αφγανιστάν χρηματοδοτήθηκαν ανεπαρκώς, καθώς η προσοχή των Αμερικανών αξιωματούχων είχε στραφεί πλέον στην επικείμενη πολεμική αντιπαράθεση στο Ιράκ³³.

Μεταξύ των ετών 2001 και 2009, περισσότερα από 38 δισεκατομμύρια δολάρια χορηγήθηκαν έπειτα από συγκατάθεση του Κογκρέσο των ΗΠΑ, σε ανθρωπιστική βοήθεια και βοήθεια για την ανοικοδόμηση του Αφγανιστάν. Περισσότερα από τα μισά χρήματα διατέθηκαν για την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό των αφγανικών δυνάμεων ασφαλείας και τα υπόλοιπα αντιπροσώπευαν ένα ποσό το οποίο θα απαιτούνταν για να αναπτυχθεί μια χώρα που βρισκόταν διαχρονικά στο χαμηλότερο σημείο των παγκόσμιων δεικτών ανθρώπινης ανάπτυξης³⁴. Ωστόσο τα προγράμματα οικονομικής στήριξης εκτροχιάστηκαν εξαιτίας της σπατάλης και της σύγχυσης σχετικά με το εάν οι πολιτικές ή οι στρατιωτικές αρχές της χώρας, θα είχαν την ευθύνη να ηγηθούν των προγραμμάτων εκπαίδευσης, υγείας και άλλων αναπτυξιακών έργων.

Με μία πρώτη ανάγνωση ο πόλεμος εναντίον των Ταλιμπάν και της τρομοκρατίας στο Αφγανιστάν φάνηκε πως ολοκληρώθηκε με σχετική ευκολία. Την 1η Μαΐου 2003, ο Υπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ντόναλντ Ράμσφελντ ανακοίνωσε τον τερματισμό των «μεγάλων μαχών» στο Αφγανιστάν, ενώ την ίδια ημέρα, ο Πρόεδρος Μπους ανακοίνωσε ότι «οι μεγάλες πολεμικές επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν έχουν τελειώσει». Οι πρώτες δημοκρατικές εκλογές στο Αφγανιστάν μετά την πτώση των Ταλιμπάν διεξήχθησαν στις 9 Οκτωβρίου 2004, με τη συμμετοχή περίπου του 80 τοις εκατό των εγγεγραμμένων ψηφοφόρων να δίνουν στον Καρζάι μια πλήρη πενταετή θητεία ως πρόεδρος. Οι βουλευτικές εκλογές διεξήχθησαν ένα χρόνο αργότερα, με δεκάδες γυναίκες να διεκδικούν τις έδρες που έχουν διατεθεί για να διασφαλιστεί η ποικιλομορφία των φύλων. Το σύνταγμα του 2004 παρείχε στο Αφγανιστάν μια

³³ Gniff Witte, *Afganistan War 2001-2014: Iraq takes center stage*, Britannica, 2014.

³⁴ Seth G. Jones, *In The Graveyard of Empires: America's War in Afganistan*, W.W.North & Company ,2009.

ισχυρή κεντρική κυβέρνηση και αδύναμες περιφερειακές και τοπικές αρχές - μια δομή που ήταν εμφανώς αντίθετη με τις μακροχρόνιες παραδόσεις της χώρας³⁵.

Ωστόσο ως πρόεδρος του Αφγανιστάν ο Χαμίντ Καρζάι, αφενός δεν διέθετε την απαιτούμενη πολιτική βάση και αφετέρου προσπάθησε να εξαλείψει τοπικές δυνάμεις που ενδεχομένως θα μπορούσαν να απειλήσουν τον έλεγχο του στην περιφέρεια. Βασίστηκε σε μια στενή κλίκα προσώπων για να καλύψει σημαντικές θέσεις στη διοίκησή του και προώθησε κυβερνήτες οι οποίοι θεωρούνταν πολιτικοί του σύμμαχοι. Η εξάλειψη ή η αποδυνάμωση των τοπικών ηγετών παρήγαγε περαιτέρω πολιτικό κατακερματισμό³⁶. Η κεντρική κυβέρνηση, επιχείρησε μερικές φορές επιτυχώς, να συγκεντρώσει τοπικούς διοικητές στο πλευρό της (βοηθώντας τους να εκλεγούν ή δίνοντάς τους κυβερνητικές θέσεις), ωστόσο η κατάσταση δεν άλλαξε ριζικά, με την έννοια ότι δεν υπήρχε πραγματική ανασυγκρότηση των κρατικών δομών. Λόγω των κακών επιλογών του Καρζάι αυτή η στρατηγική απέτυχε.

Σε αυτό το κενό διοίκησης και ασφάλειας, οι Ταλιμπάν έχτισαν σταδιακά μια εναλλακτική διοίκηση, δυσφημώντας την κεντρική κυβέρνηση, επεκτείνοντας παράλληλα την επιρροή τους σε περιοχές όπου αρχικά δεν είχαν καμία υποστήριξη. Το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στην απουσία δομών ασφάλειας και επιβολής του νόμου καθώς ουδέποτε δαπανήθηκαν αρκετά χρήματα στη δημιουργία θεσμών δικαιοσύνης και αστυνόμευσης³⁷. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι άνθρωποι επεδίωκαν την επίλυση των διαφορών πηγαίνοντας στην τοπική Τζίργκα ή σε τοπικούς θρησκευτικούς ηγέτες προκειμένου να απονεμηθεί δικαιοσύνη μέσω της Σαρία. Η Δύση έδωσε υπερβολική έμφαση στην οικονομική ανάπτυξη, παρά το γεγονός ότι η επιτυχής οικοδόμηση του κράτους εξαρτάται πολύ περισσότερο από την καθιέρωση της ασφάλειας και τη λειτουργικότητα των θεσμών.

Παρά τις τεράστιες εξουσίες βάσει του συντάγματος, ο Καρζάι θεωρούνταν ευρέως ως ένας αδύναμος ηγέτης που απομονωνόταν ολοένα και περισσότερο καθώς προχωρούσε η σύγκρουση. Επέζησε από πολλές απόπειρες δολοφονίας και οι ανησυχίες για την προσωπική του ασφάλεια τον κράτησαν σε μεγάλο βαθμό

³⁵ Peter Tomsen, "Response: A Chance for peace in Afganistan-The Taliban's days are numbered," *Foreign Affairs* 79, (January-February 2000),p.179.

³⁶ Giles Dorransoro, *The Taliban's winning strategy in Afganistan*, Carnegie Endowment, 2021.

³⁷ Rubin Barnett, *Saving Afganistan*, (*Foreign Affairs*, p.p 6,January-February 2007)

περιορισμένο στο προεδρικό μέγαρο της Καμπούλ. Παράλληλα η κυβέρνηση του Καρζάι κατακλυζόταν από τη διαφθορά και οι προσπάθειες για την οικοδόμηση ενός εθνικού στρατού και μιας αστυνομικής δύναμης κλονίστηκαν εξ'αρχής, από την ανεπαρκή διεθνή υποστήριξη και τις εθνοτικές διαφορές μεταξύ των Αφγανών.

Η κοινότητα των Παστούν, η πλέον πολυάριθμη εθνοτική ομάδα στο Αφγανιστάν, μετά την κατάρρευση των Ταλιμπάν το 2001 ξεκίνησε σταδιακά να αποξενώνεται από τη κεντρική κυβέρνηση, για την οποία υπήρχε η πεποίθηση πως επηρεάζεται από μη-Παστούν ηγέτες με απώτερο σκοπό να εκπληρώνει αποκλειστικά και μόνο τα δικά τους συμφέροντα.

Οι κοινοτικές και σεχταριστικές συγκρούσεις, οι οποίες ήταν ουσιαστικά τοπικής κλίμακας, είχαν πλέον με την πάροδο του χρόνου απήχηση σε όλη τη χώρα³⁸. Συγκεκριμένα, τα αφγανικά μέσα ενημέρωσης έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην επέκταση του γεωγραφικού εύρους των εθνοτικών και σεκταριστικών συγκρούσεων. Μακριά από την προώθηση της κατανόησης μεταξύ σεκταριστικών ή εθνοτικών ομάδων, τα μέσα ενημέρωσης τροφοδοτήσαν, άλλοτε ήθελημένα και άλλοτε άθελά τους, με ενεργό τρόπο τη δυσaráσκεια των τελευταίων ετών³⁹.

Η αποξένωση των Παστούν ήταν ένας σημαντικός παράγοντας για την αναζωπύρωση της εξέγερσης στο νότιο τμήμα της χώρας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε άλλωστε ότι η εθνοτική ομάδα από την οποία προήλθαν οι Ταλιμπάν αντιπροσωπεύει σε ποσοστό σχεδόν την μισή πληθυσμιακή οντότητα του Αφγανιστάν. Το «εθνοτικό ζήτημα», λοιπόν, ήταν το κλειδί για την σταδιακή επάνοδο των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, μοναδικό αντιστάθμισμα σε αυτό το αφήγημα αποτελούσε το πώς μπορεί ένα de facto κίνημα με βάση τη φυλή των Παστούν να ζητήσει την ενότητα όλων των Μουσουλμάνων και να ελπίζει να κερδίσει έδαφος έξω από την αρχική του βάση⁴⁰. Με άλλα λόγια, πώς θα μπορούσαν οι Ταλιμπάν να χρησιμοποιήσουν τη δυσaráσκεια των Παστούν και ταυτόχρονα να διευρύνουν την εξέγερση περιλαμβάνοντας και όλες

³⁸ "Pakistan Tribal Areas: Appeasing the Militants", International Crisis Group, p.p 21-23, December 11, 2006.

³⁹ "The Taliban Propaganda: Winning the war of words", International Crisis Group, Asia Report, n.158, July 24, 2008.

⁴⁰ Alec Worsnop, From Guerilla to maneuver warfare; A look at the Taliban's growing combat capability, Modern War Institute, 06.06.18

τις υπόλοιπες εθνοτικές ομάδες στο Βορρά. Αυτή η σύνθετη και ταυτόχρονα πολύπλοκη συλλογιστική σκέψη θα μπορούσε να αποτελεί ένα πρώτης τάξεως δίλλημα για την επόμενη μέρα στο Αφγανιστάν μετά την επάνοδο των Ταλιμπάν. Φαίνεται όμως πως η ηγεσία των Ταλιμπάν έχει φροντίσει εδώ και αρκετό καιρό να διευθετήσει και αυτό το ζήτημα.

Για την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, οι Ταλιμπάν χρησιμοποιούσαν μέλη εθνοτικών ομάδων που προέρχονταν από μη-Παστούν κοινότητες, αλλά συνδέονται με τους Ταλιμπάν λόγω ιδεολογικής δέσμευσης από τον καιρό της σοβιετικής κατοχής. Αυτή η στρατηγική φαίνεται να λειτούργησε σε κάποιο βαθμό: Στην επαρχία Σαμάνγκαν, για παράδειγμα, οι Ταλιμπάν βρήκαν υποστήριξη στη κοινότητα των Τατάρων ενώ σε άλλες περιοχές του Βορρά, μαχητές Ουζμπέκων ή Τουρκμενών προσέδωσαν στο κίνημα των Ταλιμπάν ένα ζωτικής σημασίας τοπικιστικό πρόσημο.

Από την αρχή του 2005, τα ποσοστά βίας και τρομοκρατίας άρχισαν και πάλι να αυξάνονται καθώς οι Ταλιμπάν επαναβεβαίωσαν την παρουσία τους στο Αφγανιστάν με νέες τακτικές που βασίζονταν σε αυτές που χρησιμοποιούσαν οι αντάρτες στο Ιράκ. Ενώ στις αρχές του πολέμου οι Ταλιμπάν είχαν επικεντρωθεί στη μάχη με τις δυνάμεις των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ σε ανοιχτή μάχη - μια στρατηγική που απέτυχε σε μεγάλο βαθμό να προκαλέσει σημαντική ζημιά - υιοθέτησαν τη χρήση βομβιστών αυτοκτονίας και αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών, γνωστών ως IED⁴¹. Μεταξύ Ιανουαρίου 2005 και Αυγούστου 2006, το Αφγανιστάν υπέστη 64 επιθέσεις αυτοκτονίας - μια τακτική που ήταν σχεδόν άγνωστη στην ιστορία της χώρας πριν από τότε. Στην αρχή οι επιθέσεις προκάλεσαν σχετικά λίγα θύματα, αλλά καθώς η εκπαίδευση και η διαθεσιμότητα εκρηκτικών υψηλής ισχύος αυξανόταν, άρχισε να αυξάνεται και ο αριθμός των θυμάτων. Η αφγανική κυβέρνηση κατηγόρησε μέλη της υπηρεσίας πληροφοριών του Πακιστάν για συνέργεια στις επιθέσεις, μια κατηγορία που το Πακιστάν αρνήθηκε κατηγορηματικά.

Η αναζωπύρωση των Ταλιμπάν αντιστοιχούσε με την αύξηση του αντιαμερικανικού και αντιδυτικού αισθήματος μεταξύ των Αφγανών. Αυτά τα συναισθήματα καλλιεργήθηκαν από τον αργό ρυθμό της ανοικοδόμησης, τους ισχυρισμούς για

⁴¹ Gniff Witte, *Afganistan War 2001-2014: Taliban resurgence*, Britannica, 2014.

κακοποίηση κρατουμένων στις εγκαταστάσεις κράτησης των ΗΠΑ, την εκτεταμένη διαφθορά στην αφγανική κυβέρνηση και τις απώλειες αμάχων που προκλήθηκαν από τους βομβαρδισμούς των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ. Προς τα τέλη του 2006 το ΝΑΤΟ ανέλαβε τη διοίκηση του πολέμου σε ολόκληρη τη χώρα με αμερικανούς αξιωματούχους να δηλώνουν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα διαδραματίσουν μικρότερο ρόλο και ότι το πρόσωπο του πολέμου θα γινόταν όλο και πιο διεθνές. Αυτή η αλλαγή αντανάκλούσε τη μεγαλύτερη ανάγκη για στρατεύματα και πόρους των ΗΠΑ στο Ιράκ, όπου ο σχεταριστικός πόλεμος έφτανε σε ανησυχητικά επίπεδα. Αντίθετα, η πορεία του πολέμου στο Αφγανιστάν εξακολουθούσε να θεωρείται από την Ουάσιγκτον ως σχετικά επιτυχημένη⁴².

Οι Ηνωμένες Πολιτείες επί της ουσίας όμως, είχαν μόνο περιορισμένη επιτυχία στη δολοφονία ή τη σύλληψη συγκεκριμένων διοικητών των Ταλιμπάν. Οι κορυφαίοι ηγέτες των ανταρτών παρέμειναν ελεύθεροι, πολλοί από αυτούς στις φυλετικές περιοχές του Πακιστάν που γειτνιάζουν με το Αφγανιστάν. Αυτή η πραγματικότητα ώθησε τις Ηνωμένες Πολιτείες να αρχίσουν να στοχεύουν ηγέτες ανταρτών που ζούσαν στο Πακιστάν με πυραύλους που εκτοξεύονταν από τηλεκατευθυνόμενα drones. Πακιστανοί αξιωματούχοι με τη σειρά τους κατήγγειλαν τα χτυπήματα δημόσια, κάνοντας λόγο για απώλειες αμάχων με τις Ηνωμένες Πολιτείες να υπογραμμίζουν σε έντονο ύφος πως οι επιθέσεις τους με μη επανδρωμένα αεροσκάφη θα επεκταθούν και πέρα από τις φυλετικές περιοχές του Πακιστάν, εάν η Ισλαμαμπάντ δεν επιδείκνυε μεγαλύτερη συνεργασία στη μάχη κατά των Ταλιμπάν⁴³.

⁴² Gniff Witte, *Afganistan War 2001-2014: Iraq takes center stage*, Britannica, 2014

⁴³ "Pakistan Tribal Areas: Appeasing the Militants", International Crisis Group, p.p 21-23, December 11, 2006.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΑΛΙΜΠΑΝ(2008-2014)

Στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας θα παραθέσω αξιωματικά μια σειρά κριτηρίων βάση των οποίων ,κατά την προσωπική μου άποψη, το κίνημα των Ταλιμπάν κατάφερε να επιβιώσει μετά τον διωγμό του από την κυβέρνηση του Αφγανιστάν το 2001 και εν συνεχεία να ανασυσταθεί και να αναπροσαρμόσει την υψηλή στρατηγική του στα πλαίσια των νέων συνθηκών. Στη συνέχεια της διατριβής λοιπόν θα αναφερθώ στην ιεραρχική δομή της οργάνωσης, η οποία όπως πολύ καλά γνωρίζουμε αποτελεί ζωτικής σημασίας προϋπόθεση για την επιβίωση οποιουδήποτε οργανισμού ή ομάδας και τον τρόπο με τον οποίο η ισλαμιστική οργάνωση εξασφάλιζε την συνέχεια της μέσω της θρησκευτικής εκπαίδευσης και του προσυλητισμού νέων μελών. Επιπροσθέτως θα αναφερθώ στη βασικότερη και αμεσότερη πηγή εισοδήματος της οργάνωσης που είναι η παραοικονομία των ναρκωτικών και πως αυτή αποδιοργάνωσε τις προσπάθειες του Διεθνούς Συνασπισμού, στην προσπάθεια ανοικοδόμησης ενός ανεξάρτητου και ασφαλούς Αφγανιστάν.

Η Ιεραρχία Της Οργάνωσης

Σε αυτά τα χρόνια οι Ταλιμπάν άλλαξαν και από δύναμη κρούσης που ασκούσε καταπιεστική εξουσία μετατράπηκαν σε αντάρτικο τάγμα εγκληματικών προσανατολισμών. Από την επαρχία της Κανταχάρ ως το προεδρικό παλάτι της Καμπούλ, τρεις ηγετικές φυσιογνωμίες, ηγήθηκαν των Ταλιμπάν, φέροντας τον ανώτατο τίτλο "διοικητής των Πιστών". Ο πρώτος, ο Μουλάς Μοχαμάντ Ομάρ, ιδρυτής και πρώτος αρχηγός των Ταλιμπάν πέθανε κάποια στιγμή το 2013, μέσα στο ίδιο πέπλο μυστηρίου στο οποίο έζησε και έδρασε τα προηγούμενα χρόνια. Ο θάνατός του ανακοινώθηκε από τους Ταλιμπάν σχεδόν δύο χρόνια αργότερα⁴⁴.

Τον διαδέχτηκε ο Αχτάρ Μανσούρ, βετεράνος του πολέμου κατά των σοβιετικών. Ωστόσο και αυτός δολοφονήθηκε από αμερικανικό drone το 2016 στο

⁴⁴ Michael Semple, Rhetoric, ideology and organizational structure of the Taliban movement, p.p 9-12, December, 2014.

Πακιστάν⁴⁵. Τη θέση του πήρε ο Χαϊμπατουλάχ Ακουνζάντα, άλλοτε δεξί χέρι του Μουλά Ομάρ ως θρησκευτικός σύμβουλος του, θεωρείται πως μοιράζεται τις ίδιες παραδοσιακές αξίες με τους Μουτζαχεντίν. Έγινε υπαρχηγός του Μανσούρ μετά το θάνατο του Μουλά Ομάρ, όμως εξαφανίστηκε από τη δημόσια ζωή τον Μάιο του 2016 και παραμένει άγνωστο μέχρι και σήμερα το που βρίσκεται. Παραμένει ωστόσο επικεφαλής του συμβουλίου ηγεσίας το οποίο ονομάζεται Ραμπαρί Σούρα και είναι όργανο που λαμβάνει αποφάσεις για κάθε πολιτική και στρατιωτική κίνηση των Ταλιμπάν⁴⁶.

Σε γενικότερες γραμμές η ηγεσία των Ταλιμπάν από το 2008 και έπειτα, έχει διαρθρωθεί ώστε να περιλαμβάνει τρεις βοηθούς υπό τον ηγέτη της οργάνωσης, ένα συμβούλιο ηγετών αποτελούμενο από 26 μέλη το οποίο λειτουργεί ως πολιτικό όργανο και μια σειρά από επιτροπές και διοικητικά όργανα. Επιπροσθέτως έχει συσταθεί για κάθε επαρχία της χώρας ένα πολιτικό και ένα στρατιωτικό διοικητικό όργανο. Υπό τον Ακουνζάντα οι τρεις βοηθοί έχουν καθήκον να τον υποστηρίζουν και να τον συνεπικουρούν στο έργο του, καθένας από τον τομέα ευθύνης του.

Ο Μουλάς Μοχαμάντ Γιακούμπ, γιός του Μουλά Ομάρ διαχειρίζεται τα ζητήματα ιδεολογίας και πίστης. Αν και βρισκόταν μεταξύ των επικρατέστερων για να διαδεχθεί τον Μασούντ στην ηγεσία μετά τη δολοφονία του το 2016, κρίθηκε λόγω του νεαρού της ηλικίας του πως δεν διέθετε την απαραίτητη εμπειρία για να το πράξει.

Ο Σιρατζουντίν Χακανί διαχειρίζεται το δίκτυο που είχε συσταθεί κατόπιν πρωτοβουλίας του πατέρα του (ο οποίος ήταν διοικητής των Μουτζαχεντίν) και έχει την ευθύνη των οικονομικών και στρατιωτικών επιχειρήσεων. Θεωρείται επίσης ειδικός στην οργάνωση επιθέσεων αυτοκτονίας, ενώ και για τον ίδιο παραμένει άγνωστο το που μπορεί να βρίσκεται.

Τέλος την τριπλέτα που συνεπικουρεί το έργο του Ακουνζάντα συμπληρώνει ο Μουλάς Αμπνούλ Γκανί Μπαραντάρ, ο οποίος είναι και το περισσότερο προβεβλημένο πρόσωπο της ηγεσίας καθώς λαμβάνει το ρόλο του πολιτικού

⁴⁵ Michael Semple, Rhetoric, ideology and organizational structure of the Taliban movement, p.p 9-12, December, 2014.

⁴⁶ Βλέπε παραπομπή 45.

καθοδηγητή της οργάνωσης. Το έργο του είναι επί της ουσίας να αντικαθιστά τον αρχηγό της οργάνωσης δίνοντας πάντοτε το παρόν σε οποιαδήποτε πολιτική διεργασία αφορά τόσο τις εσωτερικές υποθέσεις των Ταλιμπαν όσο και τον πολιτικό διάλογο με τρίτους⁴⁷.

Δύο ακόμη ηγετικά πρόσωπα βρίσκονται στο προσκήνιο. Ο Μοχάμεντ Στακενζάι, διευθυντής του πολιτικού γραφείου των Ταλιμπάν στο Κατάρ και ο Αμπντούλ Χακίμ Χακανί, ο σκληροπυρηνικός επικεφαλής της διαπραγματευτικής ομάδας των Ταλιμπάν⁴⁸. Είτε από το προσκήνιο είτε από το παρασκήνιο, οι επικεφαλής της οργάνωσης διοικούσαν και συνεχίζουν να διοικούν μια πολυπληθή ομάδα που είχε τεράστιο οικονομικό υπόβαθρο και ισχυρές βάσεις προκειμένου να λειτουργήσει αποδοτικά. Εάν κανείς αναρωτιέται για το πως η οργάνωση ανέκαμψε μετά τον διωγμό της από την εξουσία του Αφγανιστάν το 2001, η απάντηση μπορεί πολύ εύκολα να βρεθεί στους ισολογισμούς της.

Τα Οικονομικά Της Οργάνωσης

Το 2016 το Forbes κατέταξε τους Ταλιμπάν στη πέμπτη θέση των τρομοκρατικών οργανώσεων με τα υψηλότερα εισοδήματα πίσω από τον ISIS, τη Χαμάς, τη F.A.R.C. και τη Χεζμπολάχ. Εκείνη τη χρονιά τα εισοδήματα των Ταλιμπάν ανέρχονταν περί τα 400 εκατομμύρια δολάρια από διάφορες δραστηριότητες⁴⁹. Κάποιες από τις πιο βασικές ήταν το εμπόριο ναρκωτικών, εισπράξεις από φόρους, δωρεές και οικονομική βοήθεια από εξωτερικούς υποστηρικτές.

Το Μάρτιο του 2020 το Radio Free Europe αποκάλυψε μια έκθεση του NATO μέσω της οποίας απεικονίζονταν τα οικονομικά στοιχεία των Ταλιμπάν για τη χρονιά εκείνη. Πριν ένα χρόνο λοιπόν η οργάνωση κατάφερε να αποταμιεύσει περίπου 1,6 δισεκατομμύρια δολάρια. Από αυτά τα 416 εκατομμύρια δολάρια προέρχονταν από το εμπόριο ναρκωτικών, την παραγωγή του οποίου ελέγχουν σχεδόν σε όλο της το εύρος οι Ταλιμπάν, ενώ παράλληλα επιβάλλουν και φόρους στους διακινητές των

⁴⁷ Abdul Sayed, U.S-Afganistan troop withdrawl. Analysis: How are the Taliban organizes?, September 8, 2021

⁴⁸ Βλέπε παραπομπή 47

⁴⁹ Itai Zehorai, The World's Richest Terrorist Organizations, Forbes, Jan 24, 2018.

οπιοειδών και της ηρωινής τόσο κατά την επεξεργασία όσο και κατά τη διασυνοριακή μεταφορά⁵⁰.

Η επιτροπή ορυκτών και ορυχείων των Ταλιμπάν είναι υπεύθυνη για την εξόρυξη πολύτιμων μετάλλων από το πλούσιο έδαφος του Αφγανιστάν. Πρόκειται για μία δραστηριότητα η οποία σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας είναι ακόμη πιο κερδοφόρα από αυτή της εμπορίας και διακίνησης ναρκωτικών καθώς απέφερε ετήσιο εισόδημα στην οργάνωση, συνολικού ύψους 464 εκατομμυρίων ευρώ⁵¹.

Το πρακτικό μέρος της έκφρασης 'έλεγχος του Αφγανιστάν' σημαίνει επί της ουσίας ποιός έχει το δικαίωμα να επιβάλλει και να εισπράττει φόρους, τυπικούς ή ακόμα και ασυνήθιστους οι οποίοι πολλές φορές μπορεί να αγγίζουν τα όρια του εκβιασμού και του καταναγκασμού. Μέσω λοιπόν αυτών των διαδικασιών σε συναδιασμό μάλιστα με την αδράνεια των κρατικών μηχανισμών οι οποίοι σε πολλές των περιπτώσεων απείχαν παντελώς από την στήριξη και την προστασία των πολιτών του Αφγανιστάν, οι Ταλιμπάν εισέπραταν σε ετήσια βάση επιπλέον 160 εκατομμύρια δολάρια⁵².

Στα βιβλία τους υπάρχουν επίσης και δωρεές από κράτη, ιδιώτες, ιδρύματα και θρησκευτικούς οργανισμούς που ανέρχονται σε 240 εκατομμύρια δολάρια το χρόνο. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ χαρτογραφεί τις διεθνείς διαδρομές χρημάτων που περνούν από τα χέρια των Ταλιμπάν βαπτίζοντάς τες ως εξαγωγές ή ξέπλυμα μαύρου χρήματος⁵³. Το 2009 το BBC επικαλέστηκε μια έκθεση της CIA η οποία επιχειρούσε να κατονομάσει ξένες κυβερνήσεις και ιδιώτες σε μια λίστα δωρητών που αποστέλλουν υψηλά χρηματικά ποσά προς την οργάνωση. Με βάση τα στοιχεία που ήταν δυνατό να διαρρεύσουν, οι πληροφορίες κάνουν λόγο για ηγέτες των Ταλιμπάν οι οποίοι έχουν εμπιστευτικά αποστείλει άτομα στις χώρες της Μέσης Ανατολής προκειμένου να προσηλυτίσουν χρηματοδότες από αραβικές χώρες, ώστε να διατηρούνται τα ταμεία της οργάνωσης γεμάτα ρευστό ανά πάσα στιγμή. Εκείνη τη χρονιά οι ΗΠΑ σε συνεργασία με τους συμμάχους τους είχαν επιχειρήσει

⁵⁰ Hanif Sufizada, The Taliban are megarich-Here's where they get the money they used to wage war in Afganistan, The Conversation, (University of Nebraska Omaha, December 8, 2020)

⁵¹ Βλέπε παραπομπή 50.

⁵² Βλέπε παραπομπή 50.

⁵³ Βλέπε παραπομπή 50.

επανειλλημένα να διακόψουν τη χρηματοδότηση των Ταλιμπάν χρησιμοποιώντας τόσο το στρατό όσο και τις μυστικές υπηρεσίες, ωστόσο μερικά χρόνια αργότερα Αμερικανοί αξιωματούχοι θα παραδεχθούν πως οι όποιες προσπάθειές τους προς αυτή τη κατεύθυνση στέφθηκαν με απόλυτη αποτυχία.

Τέλος η ακίνητη περιουσία των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, το γειτονικό Πακιστάν και πιθανόν σε άλλες χώρες, τους απέφερε περίπου 80 εκατομμύρια δολάρια μόνο για το περασμένο έτος. Συμπληρωματικά υπάρχουν κι άλλα ποσά τα οποία ανεβάζουν την περιουσία τους πιθανόν κοντά στο μισό δισεκατομμύριο δολάρια ετησίως και προέρχονται από πηγές οι οποίες δεν είναι εύκολο να διαπιστωθούν⁵⁴.

Σύμφωνα με δηλώσεις του Richard Holbrooke, ειδικού απεσταλμένου της αμερικανικής κυβέρνησης στο Αφγανιστάν και το Πακιστάν «Στο παρελθόν είχαμε την εντύπωση ότι όλα τα χρήματα προέρχονται από το εμπόριο ναρκωτικών. Αυτό απλά, δεν αληθεύει»⁵⁵. Αυτό αναγνωρίζεται εύκολα και από τις αντιδράσεις Αμερικανών αξιωματούχων οι οποίοι εξεπλάγησαν όταν έμαθαν ότι οι ξένοι δωρητές πολλές φορές δύναται να τροφοδοτήσουν τα ταμεία της οργάνωσης με ποσά, κατά πολύ υψηλότερα σε σχέση με αυτά που κερδίζουν οι Ταλιμπάν από το εμπόριο ναρκωτικών.

Υποστηρίζοντας αυτή την άποψη, σε έκθεσή του στις 30 Αυγούστου του 2009, ο ανώτατος διοικητής του NATO στο Αφγανιστάν Stanley McChrystal, αμφισβήτησε σθεναρά τη δυνατότητα να ακρωτηριαστεί η οικονομική στήριξη των Ταλιμπάν μέσω μόνο της καταστολής του λαθρεμπορίου οπίου. «Η απώλεια εσόδων από τα ναρκωτικά δε θα εξαλείψει τη δυνατότητα των μαχητών να επιχειρούν στα πεδία των μαχών εφόσον άλλες οικονομικές πηγές παραμένουν ανέπαφες»⁵⁶ είχε δηλώσει ο ίδιος.

Η απόρρητη έκθεση της CIA σχετικά με την χρηματοδότηση της οργάνωσης από τρίτους ανέφερε πως οι ηγέτες των Ταλιμπάν και οι συνεργάτες τους, είχαν λάβει ποσά ύψους 106 εκατομμυρίων δολαρίων από δωρητές εκτός Αφγανιστάν. Ιδιώτες

⁵⁴ Hanif Sufizada, The Taliban are megarich-Here's where they get the money they used to wage war in Afganistan, The Conversation, (University of Nebraska Omaha, December 8, 2020)

⁵⁵ Laura Rozen, Holbrooke: I've changed Bush's failed Afgan drug policy, Foreign policy, July 30, 2009

⁵⁶ Ahmad Massoud, "U.S Targets Taliban-Drug Trade Link in Afganistan", NPR, August 12, 2009

από τη Σαουδική Αραβία, το Πακιστάν, το Ιράν και ορισμένα ακόμη κράτη του Περσικού Κόλπου, είναι οι κυριότεροι χρηματοδότες, σύμφωνα με πηγές της αμερικανικής αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας.

Ανώτατοι αξιωματούχοι των μυστικών υπηρεσιών και διπλωμάτες δηλώνουν μεν ότι δεν υπάρχουν προς το παρόν επαρκή στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι κυβερνήσεις της Σαουδικής Αραβίας, των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων ή άλλων κρατών του Κόλπου παρείχαν απευθείας βοήθεια στην οργάνωση, υπάρχει όμως η βάσιμη υποψία ότι μέλη των πακιστανικών μυστικών υπηρεσιών συνεχίζουν να παρέχουν οικονομική στήριξη στους Αφγανούς Ταλιμπάν, πρακτική η οποία ωστόσο διαψεύδεται από την πακιστανική κυβέρνηση⁵⁷.

Το Υπουργείο Οικονομικών των Η.Π.Α. και τα Ηνωμένα Έθνη διατηρούν εδώ και χρόνια μαύρες λίστες με τα ονόματα των υποτιθέμενων δωρητών των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα. Αξιωματούχοι της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας ωστόσο επισημαίνουν πως οι δωρητές έχουν βελτιώσει κατά πολύ τις μεθόδους της συμβολής τους με αποτέλεσμα να διαφεύγουν της σύλληψης ή ακόμη και του εντοπισμού. Οι οικονομικές (και όχι μόνο) κυρώσεις σε βάρος φυσικών προσώπων, εταιριών και γενικότερα σε βάρος οποιουδήποτε εμπλέκεται στο παράνομο κύκλωμα χρηματοδότησης της τρομοκρατικής οργάνωσης, είτε των Ταλιμπάν είτε της Αλ Κάιντα, είναι μια πρακτική μέθοδος η οποία φαίνεται να έχει λειτουργήσει ως ένα βαθμό, ωστόσο δεν παρέχει την ολοκληρωτική δυνατότητα διακοπής κάθε μορφής χρηματοδότησης της οργάνωσης από τρίτους⁵⁸. Όλα αυτά τα χρήματα διοχετεύονταν κατά κανόνα σε πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον των κυβερνητικών δυνάμεων του Αφγανιστάν οι οποίες φαίνεται πως είχαν στη διάθεση τους περίπου τριάντα φορές μικρότερο προϋπολογισμό για την κάλυψη των αναγκών που αφορούσαν την προστασία της άμυνας.

⁵⁷ Jeff Seldin, Where are the Taliban getting their money?, Voanews.com, August 13, 2018

⁵⁸ Βλέπε παραπομπή 57.

Η Παραοικονομία Των Ναρκωτικών

Σε αυτή την ενότητα θα αναφερθώ στο ζήτημα των ναρκωτικών στο Αφγανιστάν και το πως αυτή η μορφή παραοικονομίας, βραχυκύκλωσε την προσπάθεια του Διεθνούς Συνασπισμού για την οικοδόμηση ενός αυτόνομου κράτους, παρέχοντας αντίστοιχα τη δυνατότητα στους Ταλιμπάν να αναπτυχθούν περαιτέρω εξαιτίας της οικειοποίησης του. Την ώρα που το Αφγανιστάν εισέρχεται σε μία νέα περίοδο οικονομικής και πολιτικής αστάθειας, η οικονομία της χώρας παραμένει ο μεγαλύτερος παραγωγός και εξαγωγέας οπίου και ηρωίνης στον κόσμο⁵⁹. Το Αφγανιστάν προμηθεύει τουλάχιστον το 85% των ναρκωτικών σε ολόκληρη την υφήλιο με το ποσοστό αυτό να υποδεικνύει και το τεράστιο κέρδος που αποκομίζουν οι Ταλιμπάν από την παραγωγή οπίου. Εκπρόσωποι της ισλαμικής οργάνωσης ωστόσο ζητούν χείρα βοήθειας από τη διεθνή κοινότητα, υποσχόμενοι ότι τα ναρκωτικά στο Αφγανιστάν δε θα παράγονται πλέον υπό την δική τους εποπτεία. Χαρακτηριστική είναι και η δήλωση στην οποία προχώρησε ο Ζαμπιχουλάχ Μουτζαχίντ, εκπρόσωπος τύπου των Ταλιμπάν, μέσω της οποίας επεσήμανε πως το Αφγανιστάν υπό την διακυβέρνηση των Ταλιμπάν δε θα είναι μία χώρα η οποία θα καλλιεργεί το όπιο, ωστόσο έθεσε τη προϋπόθεση πως για να συμβεί αυτό η χώρα θα χρειαστεί την έμπρακτη οικονομική στήριξη της διεθνούς κοινότητας.

Πάντως το γεγονός πως η παραγωγή ναρκωτικών συνεχίζει ακάθεκτη ακόμη και μετά την εικοσαετή παραμονή των Η.Π.Α. στη χώρα, οι οποίες ξόδεψαν περίπου 8 δισεκατομμύρια δολάρια⁶⁰ προκειμένου να στερήσουν από τους Ταλιμπάν τα κέρδη από το εμπόριο ναρκωτικών φαίνεται να προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία μεταξύ των κρατών της διεθνούς κοινότητας.

Το ιστορικό υπόβαθρο

Πριν από αρκετά χρόνια στο νότιο Αφγανιστάν, στον πυρήνα της εξέγερσης των Ταλιμπάν, μέλη του ισλαμικού κινήματος μοίρασαν φυλλάδια μέσω των οποίων διαβεβαίωναν πως βρίσκονται σε θέση να προσφέρουν ακόμη και ένοπλη προστασία σε χωρικούς προκειμένου οι τελευταίοι να διαφυλαξουν υπό τον έλεγχό τους τις

⁵⁹ Doris and Haken Demirbukan, Afghanistan opium survey, United Nations Office on Drugs and Crime, September 2006.

⁶⁰ "Counternarcotics: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan", Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction, June 2018.

καλλιεργήσιμες εκτάσεις παπαρούνας, σε βάρος των προσπαθειών της κυβέρνησης για εξάλειψη της καλλιέργειας παπαρούνας και την καταστροφή των αποθεμάτων οπίου. Οι αντάρτες των Ταλιμπάν άφησαν έναν αριθμό τηλεφώνου προκειμένου να έρθουν σε επικοινωνία μαζί τους οι ενδιαφερόμενοι σε περίπτωση που εμφανιστεί κάποια ένοπλη ομάδα απεσταλμένη από την κυβέρνηση για τον σκοπό αυτό. Σε ένα χωριό κοντά στην Κανταχάρ, οι χωρικοί αντιλήφθηκαν μια επιχείρηση "ψαρέματος" κατά την οποία ένας απεσταλμένος πράκτορας της δίωξης ναρκωτικών παρουσιάστηκε ως έμπορος οπίου. Ο ίδιος θα ετοιμάσει αργότερα μια εκτενή αναφορά προς τις αστυνομικές αρχές η οποία θα περιγράφει επακριβώς την υφιστάμενη κατάσταση στο χωριό αναφορικά με τη καλλιέργεια και την εμπορία ναρκωτικών. Ως αποτέλεσμα των επισκέψεών του στο χωριό για την αγορά οπίου, θα ακολουθήσουν επιδρομές στις καλλιέργειες από ομάδες του στρατού και της αστυνομίας. Οι χωρικοί μπροστά στη θέα της καταστροφής ενός βασικού βιοποριστικού τους μέσου, ήρθαν σε επικοινωνία με τους Ταλιμπάν, οι οποίοι έδωσαν εντολή στους χωρικούς να καλέσουν εκ νέου στο χωριό τον ύποπτο πληροφοριοδότη, να τον συλλάβουν και να τον αναγκάσουν να καλέσει την αστυνομία. Όταν η αστυνομία ειδοποιήθηκε και έφτασε στο χωριό, οι Ταλιμπάν τους έστησαν ενέδρα, σκοτώνοντας αρκετούς αστυνομικούς, συμπεριλαμβανομένου και του αρχηγού της αστυνομίας⁶¹.

Είναι σημαντικό ότι αυτό το επεισόδιο, όπως και άλλα, ενίσχυσε τη σχέση μεταξύ του τοπικού πληθυσμού και των Ταλιμπάν, παρόλο που οι κάτοικοι του χωριού δεν είχαν εκδηλώσει προηγουμένως κάποια θετική στάση υπέρ του ισλαμιστικού κινήματος. Οι Ταλιμπάν χρησιμοποίησαν την προστασία της παράνομης οικονομίας για να αυξήσουν σημαντικά τη νομιμοποίησή τους στον τοπικό πληθυσμό, αποδομώντας παράλληλα την αντίστοιχη της αφγανικής κυβέρνησης, κατηγορώντας την πως σε πλήρη και αγαστή συνεργασία με τις Η.Π.Α. ωθούν τους ανθρώπους της υπαίθρου στη πείνα και την εξαθλίωση καταστρέφοντας τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις τους.

Αυτή η ιστορία απεικονίζει με σχετικά ευκρινή τρόπο τις πολύπλοκες σχέσεις που υφίστανται μεταξύ παράνομων οικονομιών και οργανωμένου εγκλήματος, αφενός,

⁶¹ RFE/RL's, Radio Azadi, Afgan Police, Intelligence Chiefs Killed In Shooting Attack, Radio Free Europe, October 18, 2018

και εμφυλίων πολέμων, στρατιωτικών συγκρούσεων και διεθνούς τάξης, αφετέρου. Υπάρχουν μελέτες οι οποίες με πολύ απλοϊκό τρόπο, θέτουν μια μονοδιάστατη σχέση μεταξύ της ισχύος του κράτους και της εγκληματικότητας και των επιπτώσεων των παράνομων οικονομιών στη διεθνή τάξη. Το τυπικό επιχείρημα που προάγεται μέσω αυτών των μελετών είναι πως οι παράνομες οικονομίες αποδυναμώνουν τα κράτη, τροφοδοτούν τις εσωτερικές συγκρούσεις και υπονομεύουν τη διεθνή τάξη⁶². Προκαλούν επίσης ανεπιθύμητες διεθνείς διαρροές όπως η διακίνηση παράνομων εμπορευμάτων και, ίσως, τροφοδοτούν συγκρούσεις σε άλλες χώρες. Συνεπώς, μια συλλογιστική πορεία με βάση τη παραπάνω διατύπωση, θα ήταν πως εάν καταστραφούν οι παράνομες οικονομίες, τότε η εσωτερική σύγκρουση θα αρχίσει σταδιακά να υποχωρεί, το κράτος να ενισχύεται και η διεθνής τάξη να αποκαθίσταται. Ωστόσο, αυτές οι σχέσεις είναι πολύ πιο πολυκατευθυντικές και πολύπλευρες, ενώ πολλές από τις συστάσεις πολιτικής που προκύπτουν από τους απλοϊκούς αυτούς χαρακτηρισμούς δεν είναι μόνο αναποτελεσματικές αλλά απολύτως αντιπαραγωγικές.

Η περίπτωση του Αφγανιστάν μας αποδεικνύει ότι αυτό που θεωρείται διεθνώς παράνομο μπορεί να θεωρηθεί ως απόλυτα νόμιμο από τους τοπικούς πληθυσμούς και ότι οι χορηγοί του παράνομου μπορούν να γίνουν ισχυροί μεσίτες και πολιτικοί παράγοντες⁶³. Αναλύοντας τις πολλαπλές απειλές που θέτουν οι παράνομες οικονομίες και το οργανωμένο έγκλημα στο κράτος και στη διεθνή τάξη, οι εγκληματικές οικονομίες μεγάλης κλίμακας δημιουργούν πολλαπλές απειλές για τα κράτη και την εγχώρια και διεθνή σταθερότητα. Μπορούν να απειλήσουν πολιτικά το κράτος παρέχοντας μια δίοδο σε εγκληματικές οργανώσεις και διεφθαρμένους πολιτικούς να εισέλθουν στον πολιτικό χώρο, υπονομεύοντας τη δημοκρατική διαδικασία. Μια τέτοια διείσδυση και τελικά κυριαρχία στον πολιτικό χώρο ήταν εμφανής και στο Αφγανιστάν.

Αυτοί οι δρώντες που συνδέονται με το έγκλημα, βιώνουν συχνά μεγάλη επιτυχία στην πολιτική διαδικασία, ασκώντας επιρροή από επίσημες θέσεις ισχύος ή από το

⁶² Crystofer J.Coyne, Abigail R.Hall Blanco and Scott Burns, *The War on Drugs in Afganistan: Another failed experiment with interdiction*, (Jstor.org,vol21 p.p 95-119, Summer 2016)

⁶³ Alex Strick van Linschoten and Felix Kuench, *“The Taliban Reader: War, Islam and Politics*, (New York: Oxford University Press, 2018)

παρασκηνίο⁶⁴. Κατά συνέπεια, η νομιμότητα της πολιτικής διαδικασίας ανατρέπεται. Το πρόβλημα διαιωνίζεται καθώς οι επιτυχημένοι πολιτικοί που χρηματοδοτούνται με ποσά που προέρχονται από τη μαύρη αγορά καθιστούν πιο δύσκολο για άλλους φορείς να αντισταθούν στη συμμετοχή στην παράνομη οικονομία, οδηγώντας σε ενδημική διαφθορά τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Οι ολέθριες επιπτώσεις στο δικαστικό σύστημα μιας χώρας δεν αργούν να φανούν καθώς όσο η παράνομη οικονομία μεγεθύνεται τόσο η ερευνητική ικανότητα των υπηρεσιών επιβολής του νόμου μειώνεται. Αυξάνεται επίσης η ατιμωρησία για εγκληματικές δραστηριότητες, υπονομεύοντας την αξιοπιστία και τις ικανότητες αποτροπής του δικαστικού συστήματος. Οι ισχυροί διακινητές στρέφονται συχνά σε βίαια μέσα για να αποτρέψουν και να αποφύγουν τη δίωξη, σκοτώνοντας ή δωροδοκώντας εισαγγελείς, δικαστές και μάρτυρες.

Οι παράνομες οικονομίες έχουν επίσης μεγάλες και πολύπλοκες οικονομικές επιπτώσεις⁶⁵. Η καλλιέργεια και η μεταποίηση ναρκωτικών δημιουργεί απασχόληση για τους εξαθλιωμένους αγροτικούς πληθυσμούς, που συχνά ξεπερνούν τις εκατοντάδες χιλιάδες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η οικονομία των ναρκωτικών όχι μόνο επιτρέπει στους φτωχούς και τους περιθωριοποιημένους να εξασφαλίσουν τα προς το ζην, αλλά μπορεί επίσης να διευκολύνει κάποιο επίπεδο ανοδικής κινητικότητας στη κλίμακα της κοινωνικής ιεραρχίας. Επιπλέον οι αναπτυσσόμενες οικονομίες που βασίζονται στη καλλιέργεια ή το λαθρεμπόριο ναρκωτικών μεγάλης κλίμακας, εγκλωβίζονται σε ένα διαρκές κύκλωμα κερδοσκοπίας της ακίνητης περιουσίας και στην ταχεία αύξηση των τιμών των ακινήτων, υπονομεύοντας παράλληλα τη νομισματική σταθερότητα στο εσωτερικό τους.

Επειδή οι τρομοκρατικές οργανώσεις αποκομίζουν πολλαπλά οφέλη υποστηρίζοντας αυτές τις παράνομες οικονομίες, η παρουσία μιας παράνομης οικονομίας μεγάλης κλίμακας στο πλαίσιο βίαιων πολιτικών συγκρούσεων επιδεινώνει σημαντικά τις απειλές για την ασφάλεια του κράτους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως αυτή του Αφγανιστάν, το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να γίνει τόσο βίαιο και να κατακλύσει τόσο την αδύναμη ικανότητα επιβολής του νόμου ενός κράτους, ώστε οι ενέργειές

⁶⁴ Alex Strick van Linschoten and Felix Kuench, "The Taliban Reader: War, Islam and Politics, (New York: Oxford University Press, 2018)

⁶⁵ Βλέπε παραπομπή 64

του να αποτελέσουν απειλή εθνικής ασφάλειας και όχι απλώς και μόνο απειλή δημόσιας ασφάλειας. Ένοπλες ομάδες, όπως οι Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, συχνά λαμβάνουν δεκάδες εκατομμύρια και μερικές φορές εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια ετησίως από χορηγία και φορολόγηση παράνομων οικονομιών όπως το εμπόριο ναρκωτικών. Με αυτά τα τεράστια κέρδη, μπορούν να προσλάβουν περισσότερους μαχητές, να πληρώσουν καλύτερους μισθούς και να αγοράσουν πιο εξελιγμένο οπλικό εξοπλισμό.

Οι καλύτερες προμήθειες και η βελτιστοποίηση της διαδικασίας του ανεφοδιασμού ενισχύουν με τη σειρά τους αυτό που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε «ελευθερία δράσης» των ένοπλων ομάδων, δηλαδή, μεγαλύτερο εύρος τακτικών επιλογών που είναι διαθέσιμες στους πολεμιστές και δυνατότητα βελτιστοποίησης τόσο της τακτικής όσο και της μεγάλης στρατηγικής τους. Πριν από τη διείσδυση στις παράνομες οικονομίες, οι Ταλιμπάν σπαταλούσαν πολύ χρόνο και ενέργεια σε δραστηριότητες που δεν προάγουν το σκοπό τους, όπως ληστείες τραπεζών και οπλοστασίων για την απόκτηση χρημάτων και όπλων ή εκβίαση του τοπικού πληθυσμού για προμήθειες τροφίμων⁶⁶. Μόλις η συμμετοχή τους σε μια παράνομη οικονομία, όπως το εμπόριο ναρκωτικών, λύσει τις ανάγκες υλικοτεχνικής υποστήριξης και προμηθειών, είναι ελεύθεροι να επικεντρωθούν σε στόχους υψηλού σκοπού. Παράλληλα, η συμμετοχή σε παράνομες οικονομίες αυξάνει σημαντικά το πολιτικό κεφάλαιο των Ταλιμπάν, δηλαδή τον βαθμό στον οποίο ο πληθυσμός καλωσορίζει και ανέχεται την παρουσία αυτών των ένοπλων ομάδων στο εσωτερικό της χώρας. Η κλίμακα παράνομων οικονομιών συχνά παρέχει βασικά μέσα διαβίωσης για τον πληθυσμό σε μια περιοχή συγκρούσεων, και υποστηρίζοντας την παράνομη οικονομία, οι πολεμιστές είναι σε θέση να διανείμουν οικονομικά οφέλη σε αυτόν τον πληθυσμό σε πραγματικό χρόνο.

Επιπλέον, πέρα από τη βασική παροχή βιοπορισμού, οι πολεμιστές παρέχουν υπηρεσίες προστασίας και ρύθμισης στην παράνομη οικονομία και στους παραγωγούς της αντικαθιστώντας τους βάνουσους και αναξιόπιστους διακινητές⁶⁷. Με μεγάλα οικονομικά κέρδη από την παράνομη οικονομία, οι Ταλιμπάν συχνά

⁶⁶ Crystofer J.Coyne, Abigail R.Hall Blanco and Scott Burns, *The War on Drugs in Afganistan: Another failed experiment with interdiction*, (Jstor.org, vol21 p.p 95-119, Summer 2016)

⁶⁷ Amand Gopal and Alex Strick van Linschoten, "Ideology in the Afgan Taliban", (Afganistan Analyst Network, 2017)

παρείχαν μια ποικιλία από άλλες κατά τα άλλα κοινωνικές υπηρεσίες, όπως σχολεία, κλινικές, δρόμους, υπηρεσίες ύδρευσης και άρδευσης, μειώνοντας παράλληλα την εξάρτηση των τοπικών πληθυσμών από εξωτερικούς χορηγούς όπως η κεντρική κυβέρνηση για την παροχή χρηματοδότησης.

Οι διάφορες προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας στο Αφγανιστάν από το 2001 για την εξάλειψη ή την απαγόρευση της καλλιέργειας οπίου, επανειλημμένα οδήγησαν στην ενίσχυση των Ταλιμπάν και υπονόμισαν σοβαρά τις προσπάθειες αντεπανάστασης και αντιτρομοκρατίας.

Πρώτον, οι όποιες ενέργειες συντελέστηκαν προς αυτή τη κατεύθυνση, δεν χρεοκόπησαν ούτε οικονομικά αλλά ούτε και στρατηγικά τους Ταλιμπάν. Στην πραγματικότητα, οι Ταλιμπάν ανασυστάθηκαν στο Πακιστάν μεταξύ 2002 και 2004 χωρίς πρόσβαση σε μεγάλα κέρδη από ναρκωτικά, ανοικοδομώντας την υλική τους βάση σε μεγάλο βαθμό με δωρεές από το Πακιστάν και τη Μέση Ανατολή και με κέρδη από μια άλλη παράνομη οικονομία: την παράνομη διακίνηση νόμιμων αγαθών μεταξύ Πακιστάν και Αφγανιστάν.

Δεύτερον, οι προσπάθειες εξάλειψης της παραοικονομίας των ναρκωτικών, απομάκρυνε τον τοπικό πληθυσμό από την εθνική κυβέρνηση καθώς και από τις τοπικές φυλετικές ελίτ, δημιουργώντας έτσι ένα σημαντικό κενό εξουσίας για την κινητοποίηση των Ταλιμπάν.

Τρίτον, η εξάλειψη υπονόμισε σημαντικά το κίνητρο του τοπικού πληθυσμού να παρέχει πληροφορίες για τους Ταλιμπάν στο κυβερνητικό στρατό και τις αστυνομικές αρχές, προκαλώντας ουσιαστικά το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα. Παρακίνησε δηλαδή τον πληθυσμό να παράσχει πληροφορίες στους Ταλιμπάν⁶⁸.

Άλλες Πηγές Χρηματοδότησης

Το χρηματοπιστωτικό δίκτυο των Ταλιμπάν εκτείνεται πολύ πέρα από τη φορολόγηση μόνο των επιχειρήσεων οπίου. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, οι αντάρτες διαμόρφωσαν μια κρατική οικονομία στις περιοχές που έλεγχαν. «Οι Ταλιμπάν

⁶⁸ Crystofer J. Coyne, Abigail R. Hall Blanco and Scott Burns, *The War on Drugs in Afganistan: Another failed experiment with interdiction*, (Jstor.org, vol21 p.p 95-119, Summer 2016)

λειτουργούν ένα κλασικό οικονομικό μοντέλο ελέγχου εδάφους . Με άλλα λόγια, απομυζούσαν το μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων τους από τους ανθρώπους και τις επιχειρήσεις στις περιοχές που βρίσκονταν υπό τον έλεγχό τους»⁶⁹, δήλωσε ο Tom Keatinge, Διευθυντής του Κέντρου Μελετών Χρηματοοικονομικού Εγκλήματος και Ασφάλειας στο Royal United Services Institute στο Λονδίνο.Οι Ταλιμπάν σχεδίασαν ένα φορολογικό σύστημα,το οποίο συμπεριλάμβανε τοπικό λιανεμπόριο, εμπορικούς αυτοκινητόδρομους και διεθνή προγράμματα βοήθειας. Συλλέγαν επίσης φόρους, βασισμένους στην ισλαμική παράδοση,όπως το "Ushur" σε ποσοστό 10 % και το "Zakat" με ποσοστό 2,5 % (τον ετήσιο ισλαμικό φόρο στον πλούτο)⁷⁰.

Το 2018 μέσω μιας ανοικτής επιστολής οι Ταλιμπάν προειδοποίησαν τους Αφγανούς εμπόρους πως έχουν την υποχρέωση να πληρώσουν φόρους για τη μεταφορά διαφόρων αγαθών, συμπεριλαμβανομένων των καυσίμων και άλλων ειδών πρώτης ανάγκης, όταν ταξιδεύουν σε περιοχές οι οποίες βρίσκονταν υπό τον έλεγχό τους⁷¹. Ιδιαίτερα κατά τους τελευταίους μήνες όπου οι Ταλιμπάν επεκτείνονταν συνεχώς και είχαν τη δυνατότητα να ελέγχουν σχεδόν όλους τους κύριους εμπορικούς δρόμους της χώρας, δημιουργώντας περισσότερες πιθανές πηγές εσόδων από εισαγωγές και εξαγωγές, περιορίζοντας παράλληλα τη δυνατότητα της κυβέρνησης να εισπράττει αυτή τους φόρους από το διαμετακομιστικό εμπόριο.

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, ένα σημαντικό ποσό δυτικών χρημάτων κατέληξε επίσης ακούσια στις τσέπες των Ταλιμπάν. Φορολόγησαν έργα ανάπτυξης και υποδομής συμπεριλαμβανομένων δρόμων, σχολείων και κλινικών που χρηματοδοτούνται κυρίως από τη Δύση.Παράλληλα από τα κέρδη που αποκόμισαν από αυτές τις δραστηριότητες είχαν τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν αντίστοιχα έργα σε άλλες περιοχές του Αφγανιστάν κερδίζοντας κατ'αυτό το τρόπο την επιθυμητή νομοιοποίηση και εύννοια από το λαό της χώρας.

Τέλος υπάρχει και το εισόδημα το οποίο δημιουργείται απευθείας μέσω της σύγκρουσης. Κάθε φορά που οι Ταλιμπάν καταλάμβαναν κάποιο στρατιωτικό σταθμό

⁶⁹ Tom Keatinge, Now for the Hard Part: The Taliban Face Financial Headwinds, Rusi.org, 31 August, 2021.

⁷⁰ Rhodri Davies, Afgans living under Taliban lament loss of freedom, BBC News, 14 August, 2021

⁷¹ Crystofer J.Coyne, Abigail R.Hall Blanco and Scott Burns, The War on Drugs in Afganistan: Another failed experiment with interdiction, (Jstor.org,vol21 p.p 95-119, Summer 2016)

ή αστικό κέντρο, εξαιρούσαν υπέρογκα χρηματικά ποσά από θησαυροφυλάκια, δεκάδες όπλα, καθώς και θωρακισμένα οχήματα. Ερωτηθείς για τις πηγές όπλων των Ταλιμπάν ο Laurel Miller διεθυντής του προγράμματος Ασίας στη Διεθνή Ομάδα Κρίσεων υποστήριξε πως «Το Αφγανιστάν είναι ένα μέρος, μετά από δεκαετίες πολέμου, γεμάτο όπλα. Επομένως δεν είναι καθόλου δύσκολο να τα προμηθευτείς με τον ένα ή τον άλλο τρόπο»⁷².

Ο Ρόλος Της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης Στο Δίκτυο Της Τρομοκρατίας

Η ισλαμική εκπαίδευση έλαβε και συνεχίζει να λαμβάνει σημαντικό μέρος του αφγανικού εκπαιδευτικού συστήματος στην ιστορία της χώρας. Ο αριθμός των Αφγανών φοιτητών που φοιτούν σε madrasas (θρησκευτικά σχολεία) σε γειτονικές χώρες, ιδιαίτερα στο Πακιστάν, έχει αυξηθεί δραματικά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Μετά την 11η Σεπτεμβρίου, πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις συνδέθηκαν με τα αντίστοιχα θρησκευτικά σχολεία στο Πακιστάν, προκαλώντας το αυξημένο ενδιαφέρον πολλών διεθνών παραγόντων προς αυτούς τους θεσμούς⁷³.

Σε αυτή την ενότητα της εργασίας θα επιχειρήσουμε να ανακαλύψουμε σε ποιο βαθμό τα θρησκευτικά σχολεία του Πακιστάν και του Αφγανιστάν πρέπει να θεωρούνται ως μέρος ενός συνεχούς συστήματος θρησκευτικής παιδείας το οποίο εκτείνεται μεταξύ των δύο κρατών και σε ποιο βαθμό τρομοκρατικές και εξτρεμιστικές οργανώσεις όπως αυτή των Ταλιμπάν έχουν εργαλειοποιήσει αυτό το σύστημα εκπαίδευσης προκειμένου να το οικειοποιηθούν και να αντλούν συνεχώς μέσω αυτού, επίδοξους μαχητές για τη στελέχωση του στρατεύματός τους. Τέλος θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τον λόγο εξαιτίας του οποίου Αφγανοί μαθητές αναζητούν θρησκευτική εκπαίδευση στο Πακιστάν και θα αξιολογήσουμε σε ποιο βαθμό τα ιδρύματα αυτά εδράζονται σε μια κοινή θεολογική και ιδεολογική βάση.

Ενώ έχει διεξαχθεί μια σειρά από μελέτες οι οποίες αποσκοπούν στη συλλογή περισσότερων πληροφοριών σχετικά με την οργάνωση και τον ρόλο που διαδραματίζουν αυτά τα σχολικά ιδρύματα στο Πακιστάν, λίγα είναι τα στοιχεία τα

⁷² Laurel Miller, *Establishing the Rule of Law in Afganistan*, (United States Institute of Peace, 2014)

⁷³ Kaja Borchgrevink, *Transnational links of Afgan madrasas: Implications for the reform of religious education*, Springer Link, p.p 69-84, 2013

οποία μας γνωστοποιούν τη βαθύτερη διασύνδεση μεταξύ των θρησκευτικών σχολείων του Πακιστάν και του Αφγανιστάν⁷⁴, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει πως η σχέση αυτή δεν υφίσταται ή ότι οι διεθνείς παράγοντες είναι ψευδώς ενημερωμένοι επί του θέματος.

Μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου, τα θρησκευτικά σχολεία σε διάφορες μουσουλμανικές χώρες έχουν γίνει αντικείμενο μεγάλης διαμάχης. Στο Αφγανιστάν, είναι συνηθισμένο να κατηγορούνται τα πακιστανικά θρησκευτικά ιδρύματα για τη στρατολόγηση νεαρών Αφγανών σε κύκλους εξτρεμιστικών οργανώσεων⁷⁵, μια κατηγορία η οποία όπως αποδεικνύεται δεν είναι διόλου ανυπόστατη, τουναντίον φαίνεται να επαληθεύεται πιο πολύ από κάθε αλλη φορά στο παρελθόν.

Σε απάντηση, η αφγανική κυβέρνηση ξεκίνησε μια ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του ισλαμικού τομέα εκπαίδευσης. Ωστόσο, παρά τη μαζική εστίαση στον θεσμό των θρησκευτικών σχολείων, ελάχιστη είναι η προσοχή που έχει δοθεί στις πιθανές διασυνδέσεις μεταξύ θρησκευτικής εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν με τα αντίστοιχα ιδρύματα στο Πακιστάν⁷⁶. Στο Αφγανιστάν, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που προσφέρουν θρησκευτική εκπαίδευση σε διαφορετικά επίπεδα. Ως εκ τούτου, είναι δύσκολο να μιλήσουμε για ένα ενιαίο σύστημα θρησκευτικής εκπαίδευσης. Τα τμήματα χωρίζονται ανά τάξη ανάλογα με τις επιδιώξεις και τις επιλογές του εκάστοτε μαθητή. Ένας δάσκαλος θρησκευτικών αναλαμβάνει να εκπαιδεύσει και να μνήσει τους μαθητές του στις βασικές αρχές του Ισλάμ. Τα τμήματα συνήθως χωρίζονται σε τρία επίπεδα εκπαίδευσης. Στη πρώτη βαθμίδα έχουμε όσους μαθητές εκπαιδεύονται με την επιθυμία να στελεχώσουν τον κλήρο χαμηλού επιπέδου, δηλαδή τους μουλάδες. Στη δεύτερη βαθμίδα φοιτούν μαθητές οι οποίοι επιθυμούν να εκπληρώσουν τις προϋποθέσεις προκειμένου να γίνουν θρησκευτικοί μελετητές και στη τρίτη βαθμίδα φοιτούν όσοι επιθυμούν να είναι οι επόμενοι νομικοί εμπειρογνώμονες του Ισλάμ⁷⁷.

⁷⁴ Kaja Borchgrevink, *Beyond Borders: Diversity and transnational links in Afgan religious education*, Prio Paper, September 2010.

⁷⁵ Kaja Borchgrevink, *Beyond Borders: Diversity and transnational links in Afgan religious education*, Prio Paper, September 2010.

⁷⁶ Alex Strick van Linschoten and Felix Kuench, *The Taliban Reader: War, Islam and Politics*, (New York: Oxford University Press, 2018)

⁷⁷ Kaja Borchgrevink, *Transnational links of Afgan madrasas: Implications for the reform of religious education*, Springer Link, p.p 69-84, 2013

Από το 2007, περίπου 339 θρησκευτικά σχολεία έχουν περιέλθει υπό την εποπτεία της κεντρικής κυβέρνησης του Αφγανιστάν, ωστόσο η πλειονότητα των θρησκευτικών σχολείων στο Αφγανιστάν είναι ιδιωτικά ιδρύματα και παραμένουν ανεξάρτητα σε βαθμό που η δράση τους παραμένει άγνωστη στο ευρύ κοινό καθώς σε πολλές των περιπτώσεων δεν είναι καν εγγεγραμμένα στον εθνικό κατάλογο ιδρυμάτων της χώρας. Είναι επομένως πολύ δύσκολο να δοθεί μια αξιόπιστη εκτίμηση του πραγματικού μεγέθους των θρησκευτικών ιδρυμάτων στο Αφγανιστάν.

Υπάρχει σαφής διαίρεση μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών madrasas και σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των διαφόρων σχολείων ως προς τις πηγές χρηματοδότησης, τις σεκταριστικές-ιδεολογικές σχέσεις και διακρατικές συνδέσεις. Σήμερα, το Αφγανιστάν στερείται θεσμών θρησκευτικής εκπαίδευσης οι οποίοι να είναι σε θέση να προσφέρουν πτυχία υψηλού επιπέδου και διαθέτει ελάχιστα σχολεία τα οποία να έχουν την απαραίτητη φήμη προκειμένου να μπορέσουν να προσελκύσουν φιλόδοξους φοιτητές που θέλουν να ακολουθήσουν σπουδές ανώτερου επιπέδου⁷⁸. Τα περισσότερα αφγανικά θρησκευτικά σχολεία είναι μικρά ιδρύματα, που χρηματοδοτούνται από συνεισφορές τις οποίες λαμβάνουν από τις τοπικές κοινότητες ή τους τοπικούς διοικητές.

Η εκπαίδευση σε ένα θρησκευτικό σχολείο είναι ποιοτικά διαφορετική από άλλες μορφές εκπαίδευσης - όχι μόνο επειδή η κύρια εστίαση αφορά τη μελέτη των θρησκευτικών κειμένων, αλλά και επειδή διδάσκει ένα ισλαμικό σύστημα αξιών, μία κοσμοθεωρία και κώδικες δεοντολογίας, τα οποία αντικατοπτρίζουν στον μέγιστο βαθμό τα ιδανικά που είναι ιδιαίτερα σεβαστά και βαθύτατα ριζωμένα μέσα στην αφγανική κοινωνία⁷⁹.

Η εκπαίδευση στα θρησκευτικά σχολεία είναι συνήθως δωρεάν, αλλά σε αντίθεση με τις κοινές αντιλήψεις η φτώχεια ή η έλλειψη εναλλακτικών μορφών εκπαίδευσης δεν είναι οι μόνοι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές επιλέγουν να περατώσουν τις σπουδές τους σε ένα θρησκευτικό σχολείο. Πολλές οικογένειες, είτε φτωχές είτε

⁷⁸ Kaja Borchgrevink, Beyond Borders: Diversity and transnational links in Afgan religious education, Prio Paper, September 2010

⁷⁹ "Afgan Taliban Alleges Islamic Governance Is Desired By All Afgans, Not Just Itself", Intelligence Group, September 21, 2020

ευκατάστατες, έχουν την επιθυμία τουλάχιστον ένα από τα παιδιά της οικογένειας (κατα γενική ομολογία τα αγόρια) να ακολουθήσουν θρησκευτικές σπουδές ως μια μορφή συμπληρωματικής διαπαιδαγώγησης. Η θρησκευτική εκπαίδευση αποτιμάται από μόνη της καθώς κάποιες οικογένειες επιλέγουν την εκπαίδευση σε ένα θρησκευτικό σχολείο επειδή θεωρείται ως η καταλληλότερη μορφή σχολικής εκπαίδευσης

Τα αφγανικά σουνιτικά madrasas είναι μέρος μιας παράδοσης που έχει τις ρίζες της στη Νότια Ασία. Η πλειοψηφία των αφγανικών σουνιτικών ιδρυμάτων συνδέονται με τη σχολή σκέψης των Deobandi. Το Deobandi είναι ένα ισλαμικό αναγεννητικό κίνημα μέσα στο σουνιτικό Ισλάμ που σχηματίστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα γύρω από το ισλαμικό σεμινάριο Dar ul Uloom στην πόλη Deoband της Ινδίας, από το οποίο προέρχεται και το όνομα. Το σεμινάριο ιδρύθηκε το 1866, ενώ η πολιτική πτέρυγα του κινήματος Deobandi, ιδρύθηκε το 1919 και έπαιξε σημαντικό ρόλο στο κίνημα ανεξαρτησίας της Ινδίας μέσω της διάδοσης του δόγματος του σύνθετου εθνικισμού.

Κατά τα πρώτα της χρόνια, η σχολή Deobandi διεξήγαγε διαθρησκευτικές συζητήσεις με χριστιανούς και ινδουιστές μελετητές με ειρηνικό τρόπο και κατά την αρχική φάση της ίδρυσής της πρέσβευε την ενότητα μεταξύ Ινδουιστών, Χριστιανών και Μουσουλμάνων, την πολυπολιτισμικότητα και την αντίθεση στη διχοτόμηση της Ινδίας⁸⁰. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, το κίνημα επηρεάστηκε από τον Ουαχαμισμό στο Αφγανιστάν και το Πακιστάν. Μεταξύ των δεκαετιών 1980 και 2000, ορισμένοι Deobandis χρηματοδοτήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τη Σαουδική Αραβία, με αποτέλεσμα τα χρήματα και τα όπλα που προμηθεύτηκαν αργότερα να τροφοδοτήσουν εμφύλιες συγκρούσεις κυρίως στο έδαφος του Αφγανιστάν. Οι οπαδοί του κινήματος Deobandi είναι εξαιρετικά διαφορετικοί καθώς ορισμένοι υποστηρίζουν τη μη χρήση βίας και άλλοι είναι μαχητικοί⁸¹. Το Deobandi Islam είναι η πιο δημοφιλής μορφή διαπαιδαγώγησης μεταξύ της φυλής των Παστούν τόσο στο Αφγανιστάν όσο και στο Πακιστάν και αρκετοί εξέχοντες Αφγανοί και Πακιστανοί ηγέτες των Ταλιμπάν έχουν σπουδάσει σε ιεροσπουδαστήρια που υπάγονται στη

⁸⁰ Sohail Rana, Taliban's religious ideology-Deobandi Islam has roots in colonial India, The Conversation, August 25, 2021

⁸¹ Sohail Rana, Taliban's religious ideology-Deobandi Islam has roots in colonial India, The Conversation, August 25, 2021

σφαίρα ιδεολογικής επιρροής των Deobandi. Το Dar ul Uloom Deoband έχει υποστηρίξει με συνέπεια τις πολιτικές ενέργειες των Ταλιμπάν, αλλά έχει καταδικάσει επανειλημμένα την ισλαμική τρομοκρατία στη δεκαετία του 2000, εκδίδοντας οδηγίες (φετβά) εναντίον τους το 2008.

Το Dar ul Uloom Deoband έχει επηρεάσει τον τομέα της θρησκευτικής εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν με δύο διαφορετικούς τρόπους:

Πρώτον, ιστορικά οι κυβερνήσεις του Αφγανιστάν έχουν βασιστεί στο μοντέλο διδασκαλίας που εφαρμόζεται στο Dar ul Uloom Deoband κατά τη δημιουργία δημόσιων madrasas στο Αφγανιστάν και δεύτερον, πολλά ιδιωτικά madrasas στο Αφγανιστάν συνδέονται με μια πακιστανική παράδοση Deobandi, με ορισμένα από αυτά τα σχολεία να γίνονται όλο και πιο πολιτικοποιημένα κατά τη διάρκεια του τζιχάντ στο Αφγανιστάν τη δεκαετία του 1980.

Στην δεκαετία του 1980 ο Παλαιστίνιος Αμπντάλα Αζάμ θα θέσει τις βάσεις για την ανάδειξη του τζιχάντ σε κεντρικό πυλώνα του Ισλάμ και τη μεταβίβαση της αρμοδιότητας για κήρυξη τζιχάντ από το κράτος στον εκάστοτε πιστό. Ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη στρατηγική αυτή ο Αζάμ έθεσε την οικοδόμηση μιας βάσης μαχητών. Η εμπειρία του Αζάμ στα αραβικά κράτη τον ώθησε στην σκέψη ότι είναι αδύνατον να οργανωθεί ένας τζιχάντ στα κράτη αυτά. Δεν υπήρχε περίπτωση κάποιο από τα καθεστώτα της Ιορδανίας, της Συρίας του Άσαντ ή της Αιγύπτου του Μουμπάρακ να επιτρέψει την δημιουργία βάσεων για την πνευματική και επιχειρησιακή προετοιμασία και εκπαίδευση μαχητών του τζιχάντ. Γι' αυτό θα καλέσει σε παγκόσμιο τζιχάντ που θα ξεκινήσει από μια «συμπαγή βάση», καλά εκπαιδευμένων μαχητών Μουτζαχεντίν από όλο τον κόσμο. Το Αφγανιστάν και η σύγκρουση των Μουτζαχεντίν με τη Σοβιετική Ένωση θα αποτελέσει για τον Αζάμ τον χώρο για την οικοδόμηση αυτής της βάσης που θα μετεξελιχθεί από τον Οσάμα μπιν Λάντεν στην Αλ-Κάιντα⁸². Η πολιτικοποίηση της θρησκείας κατά τη διάρκεια της αφγανικής τζιχάντ αντικατοπτρίζεται σαφώς στην ανάπτυξη θρησκευτικών σχολείων τα οποία εκφράζουν μια σειρά διαφορετικών ιδεολογικών και πολιτικών δεσμών και πιο συγκεκριμένα, τη συμβολή τους στην εμφάνιση και στην ανάπτυξη του κινήματος των Ταλιμπάν.

⁸² Ahmed Rashid, Taliban Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia, p.p 68-76, (Yale University Press, 2000)

Η σύνδεση ωστόσο με τη σχολή σκέψης Deobandi, δεν μας προϊδεάζει αναγκαστικά από μόνη της πως όλα τα ιδρύματα διαθέτουν ριζοσπαστικές τάσεις. Πολλά θρησκευτικά σχολεία επέλεξαν να μη συμμετέχουν στη πολιτική αντιπαράθεση, καθώς δεν υποστήριζαν ούτε το κυβερνητικό καθεστώς ούτε την ακραία ισλαμική αντιπολίτευση, με αποτέλεσμα να απειλούνται συχνά από τους Ταλιμπάν και άλλες μαχητικές ομάδες εξαιτίας της στάσης αυτής⁸³. Αυτή η τακτική είχε ως αποτέλεσμα να παρασυρθούν στη σύγκρουση και αναγκαστικά να επιλέξουν ποιά πλευρά θα υποστηρίξουν. Αυτό έχει αποσιωπήσει ορισμένα τμήματα του ιδεολογικού λόγου, ιδιαίτερα την έκφραση απόψεων οι οποίες είναι επικριτικές για τους Ταλιμπάν, όπως για παράδειγμα οι επιθέσεις αυτοκτονίας οι οποίες είναι ευρέως διαδεδομένες πρακτικές μεταξύ των εξτρεμιστικών οργανώσεων, δεν βρίσκουν όμως και το αντίστοιχο πρόσφορο έδαφος μεταξύ των υπόλοιπων υποστηρικτών του Ισλάμ.

Οι ιστορικοί δεσμοί, ιδίως εκείνοι που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της αφγανικής τζιχάντ, έχουν καταστήσει το Πακιστάν φυσικό τόπο μελέτης για Αφγανούς θρησκευτικούς μαθητές⁸⁴. Τα αφγανικά madrasas αποτελούν αναπόσπαστα μέρη ενός διακρατικού δικτύου το οποίο περιλαμβάνει αμφίδρομες ροές μαθητών, εκπαιδευτικών, και ιδεολογικών σκέψεων. Το Αφγανιστάν, όπως ανέφερα και προηγουμένως, δεν διαθέτει ιδρύματα που προσφέρουν υψηλότερα πτυχία και σχολές διεθνούς φήμης. Είναι σύνηθες φαινόμενο λοιπόν για θρησκευτικούς μαθητές με φιλοδοξία και ταλέντο να μετακινούνται από ένα μικρότερο θρησκευτικό σχολείο σε ένα μεγαλύτερο και πιο διάσημο ίδρυμα, συχνά στο εξωτερικό. Η κίνηση των μαθητών είναι κυρίως μονόδρομος - από το Αφγανιστάν στο Πακιστάν. Ωστόσο, οι Αφγανοί απόφοιτοι επιστρέφουν από το Πακιστάν για να διδάξουν σε αφγανικά θρησκευτικά ιδρύματα ή να ιδρύσουν δικά τους σχολεία, φέρνοντας μαζί τους νέες θεολογικές, ιδεολογικές και πολιτικές εμπνεύσεις και επαφές. Οι σχέσεις των μαθητών με τους δασκάλους τους και οι σύνδεσμοι με τους συμφοιτητές τους εξακολουθούν να είναι σημαντικοί μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

⁸³ Sohel Rana, Taliban's religious ideology-Deobandi Islam has roots in colonial India, The Conversation, August 25, 2021

⁸⁴ "Afgan Taliban Alleges Islamic Governance Is Desired By All Afgans, Not Just Itself", Intelligence Group, September 21, 2020

Αυτές οι σχέσεις δημιουργούν άτυπα δίκτυα θρησκευτικών ηγετών, μελετητών και μαθητών, επίσης διακρατικού χαρακτήρα. Υπάρχουν οικονομικοί δεσμοί μεταξύ των madrasas που ακολουθούν τις ίδιες σχολές σκέψης, καθώς και μεταξύ των madrasas και των κοινοτήτων της διασποράς στο Πακιστάν, στις χώρες του Κόλπου και πιο μακριά⁸⁵. Το κοινό για αυτά τα διαφορετικά διακρατικά δίκτυα είναι ότι βασίζονται κυρίως σε προσωπικές σχέσεις μεταξύ πρώην μαθητών και δασκάλων και μεταξύ των madrasas και των κοινοτήτων της διασποράς, παρά στις επίσημες θεσμικές επαφές. Ο άτυπος χαρακτήρας αυτών των επαφών θέτει μια σειρά προκλήσεων στη μεταρρύθμιση της κυβέρνησης στον τομέα της θρησκευτικής εκπαίδευσης.

Οι δεσμοί μεταξύ ορισμένων πακιστανικών θρησκευτικών σχολείων και εξτρεμιστικών ομάδων φαίνεται πως είναι καλά εδραιωμένοι, τόσο κατά το παρελθόν όσο και στο παρόν. Ορισμένα madrasas έχουν χρησιμοποιηθεί από ριζοσπαστικά θρησκευτικά-πολιτικά ρεύματα προκειμένου να δημιουργήσουν δημοφιλή υποστήριξη για τις ξεχωριστές εκδοχές του Ισλάμ, την προώθηση συγκεκριμένων πολιτικών ατζέντων και την πρόσληψη νέων μελών σε μαχητικές ομάδες⁸⁶. Σε μια προσπάθεια αποκρυπτογράφησης της σχέσης μεταξύ των madrasas και εξτρεμιστικών ομάδων, εντοπίζονται πέντε κύριοι σύνδεσμοι οι οποίοι αναφέρονται παρακάτω:

- (1) Τα madrasas έχει αποδειχτεί πως μπορούν να διαδραματίσουν κομβικής σημασίας ρόλο στη στρατολόγηση νέων μελών σε μαχητικές ομάδες.
- (2) Μπορούν να λειτουργήσουν ως οργανωτική βάση για μαχητές.
- (3) Μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημεία διέλευσης για μαχητές.
- (4) Οι ηγεσίες των madrasas μπορούν να έχουν στενούς δεσμούς με μαχητικές ομάδες και
- (5) Μπορούν να παρέχουν στρατιωτικές εγκαταστάσεις εκπαίδευσης⁸⁷.

Η στρατολόγηση σε μαχητικές ομάδες συμβαίνει όχι μόνο μέσω των madrasas, αλλά και επίσης μέσω θρησκευτικών ηγετών και δικτύων, απευθείας από πολιτικά κόμματα και μέσω οικογενειακών και συγγενικών δικτύων, καθώς και μέσω τακτικών

⁸⁵ Kaja Borchgrevink, Transnational links of Afgan madrasas: Implications for the reform of religious education, Springer Link, p.p 69-84, 2013

⁸⁶ Amand Gopal and Alex Strick van Linschoten, "Ideology in the Afgan Taliban", (Afganistan Analyst Network, 2017)

⁸⁷ Kaja Borchgrevink, Transnational links of Afgan madrasas: Implications for the reform of religious education, Springer Link, p.p 69-84, 2013

εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, όπως κρατικά σχολεία και πανεπιστήμια⁸⁸. Η πολιτικοποίηση της θρησκείας στο Αφγανιστάν και το Πακιστάν σήμαινε ότι ορισμένα θρησκευτικά ιδρύματα έχουν γίνει ένα "όχημα" μέσω του οποίου οι ριζοσπαστικές ισλαμικές ομάδες μπορούν να κινητοποιηθούν στρατιωτικά για πολιτικούς σκοπούς.

Είναι γεγονός πως τα περισσότερα θρησκευτικά σχολεία στο Αφγανιστάν δεν παράγουν αγωνιστές, αλλά κάνουν ό, τι μπορούν για να κρατήσουν την πολιτική σε απόσταση, εστιάζοντας στην παροχή θρησκευτικής εκπαίδευσης στους μαθητές τους. Ωστόσο, ορισμένα αφγανικά madrasas και ιδιαίτερα αυτά τα οποία εδρεύουν σε περιοχές κοντά στα σύνορα με το Πακιστάν φαίνεται πως δυστυχώς είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με οργανώσεις όπως αυτή των Ταλιμπάν και λειτουργούν ως δεξαμενή στελέχωσης ανταρτών προς το εξτρεμιστικό κίνημα.

Αφγανοί μαθητές, είτε από μικρότερα κοινοτικά σχολεία είτε από καταυλισμούς προσφύγων στο Πακιστάν συχνά γίνονται θύματα ενός άτυπου 'παιδομαζώματος' από εξτρεμιστικές ομάδες οι οποίες επιχειρούν να προσηλυτίσουν νέους για την στελέχωση της οργάνωσης, αφού πρώτα τους παράσχουν την "απαραίτητη" μόρφωση για τη θρησκεία του Ισλάμ σε κάποιο θρησκευτικό σχολείο, μερικά από τα οποία φημίζονται για την ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχουν στους μαθητές τους αλλά και για τις σχέσεις τους με μαχητικές ομάδες όπως αυτή των Ταλιμπάν.

Ο τομέας της θρησκευτικής εκπαίδευσης στο Αφγανιστάν έχει υποφέρει από πόλεμο τριών δεκαετιών. Η ανάγκη για ενίσχυση της ποιότητας στον τομέα αναγνωριζόταν τόσο από την κυβέρνηση, όσο και από την ηγεσία και τον κλήρο που στελεχώνει τα θρησκευτικά σχολεία. Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα μέρη φαίνεται πως διαχρονικά είχαν διαφορετικά κίνητρα ως προς τη μεταρρύθμιση σε αυτό το τομέα εκπαίδευσης. Ενώ η κυβέρνηση επιθυμούσε να προχωρήσει σε παρεμβάσεις οι οποίες θα αφορούσαν την αύξηση μη θρησκευτικών θεμάτων, όπως η κατάρτιση των μαθητών με εφόδια και δεξιότητες ικανά να τους βοηθήσουν στη μετέπειτα πορεία τους να στελεχώσουν τις γραφειοκρατικές δομές του κρατούς, η εστίαση του θρησκευτικού κατεστημένου αποσκοπούσε στη βελτίωση της ποιότητας και της θέσης της θρησκευτικής

⁸⁸ Ahmed Rashid, *Taliban Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*, p.p 68-76, (Yale University Press, 2000)

εκπαίδευσης μέσα στην αφγανική κοινωνία. Η κυβέρνηση ξεκίνησε μια ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του ισλαμικού τομέα εκπαίδευσης, αλλά η πρωτοβουλία αυτή φάνηκε εξ'αρχής πως δε θα ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής μεταξύ των θρησκευτικών κύκλων της χώρας, καθώς φαίνεται πως αντιμετωπιζόταν με επιφύλαξη ή δυσπιστία. Αυτό ήταν ένα ακόμη ενδεικτικό στοιχείο της έλλειψης αξιοπιστίας και νομιμότητας των προηγούμενων κυβερνήσεων μεταξύ των θρησκευτικών παραγόντων⁸⁹.

Η γενική δυσαρέσκεια για την κυβέρνηση και τους ξένους υποστηρικτές της αυξανόταν συνεχώς όσο αυξανόταν και η σύγκρουση γύρω από το θέμα της θρησκευτικής μεταρρύθμισης. Με τη συμμετοχή όλο και περισσότερων εξτρεμιστικών οργανώσεων στην εξίσωση, το παιχνίδι για τη κυβέρνηση και σε αυτό το τομέα έμοιαζε χαμένη υπόθεση⁹⁰. Ωστόσο, οι θρησκευτικοί ηγέτες και το προσωπικό των θρησκευτικών σχολείων υποστήριζαν πως επιθυμούν να συμβιβαστούν και να επιδείξουν προθυμία σε μια ενδεχόμενη μεταρρύθμιση στο τομέα της θρησκευτικής εκπαίδευσης, εφόσον αυτή η μεταρρύθμιση πραγματοποιούταν με σεβασμό στις καθιερωμένες παραδόσεις του Ισλάμ.

⁸⁹ Alex Strick van Linschoten and Felix Kuench, "The Taliban Reader: War, Islam and Politics, (New York: Oxford University Press, 2018)

⁹⁰ "Afgan Taliban Alleges Islamic Governance Is Desired By All Afgans, Not Just Itself", Intelligence Group, September 21, 2020

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΟΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ (2014-2021)

Η Αναπροσαρμογή Του Οργανωσιακού Σκέλους Των Ταλιμπάν

Μετά την αστραπιαία επικράτηση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν φαίνεται πως έχει ξεκινήσει έστω και σε πρώιμο στάδιο μια συζήτηση με κεντρικό άξονα την παρεξήγηση της εξέγερσης και το λανθασμένο τρόπο με τον οποίο έδρασαν τόσο ο Διεθνής Συνασπισμός όσο και η κεντρική κυβέρνηση του Αφγανιστάν.

Οι Ταλιμπάν συχνά περιγράφονταν από ακαδημαϊκούς κύκλους ως ένα κίνημα το οποίο περιλαμβάνει χαλαρά συνδεδεμένες ομάδες που δραστηριοποιούνται ουσιαστικά σε τοπικό επίπεδο και είναι σχετικά ανοργάνωτες⁹¹. Σε αντίθεση με τις παραπάνω θέσεις, η ανάλυση που θα ακολουθήσει και θα αφορά τη δομή και τη στρατηγική της εξέγερσης, θα αποκαλύψει έναν ανθεκτικό αντίπαλο, ο οποίος έδινε μεγάλη βαρύτητα στον στρατηγικό του σχεδιασμό και τη συντονισμένη δράση.

Οι Ταλιμπάν είναι ένα επαναστατικό κίνημα, βαθιά αντίθετο ως προς το Αφγανικό φυλετικό σύστημα που επικεντρώθηκε στην ανοικοδόμηση του Ισλαμικού Εμιράτου το οποίο έπαγε ουσιαστικά να υφίσταται μετά την πτώση τους από την εξουσία, το Δεκέμβριο του 2001⁹². Η επιτηδευμένη χρήση της προπαγάνδας, φάνηκε με τα χρόνια πως ήταν άκρως αποτελεσματική ενώ η τοπική αυτονομία των διοικητών τους στα πεδία των μαχών, τους επέτρεπε να συνδιάζουν τόσο την ευελιξία όσο και τη συνοχή.

Η εργαλειοποίηση των εθνοτικών εντάσεων, η απόρριψη των ξένων δυνάμεων και η έλλειψη τοπικής διοίκησης ήταν μέσα τα οποία χρησιμοποίησαν προκειμένου να κερδίσουν υποστήριξη στον πληθυσμό. Με αυτόν τον τρόπο οι Ταλιμπάν πέτυχαν να περιθωριοποιήσουν την τοπική αφγανική διοίκηση, δημιουργώντας παράλληλα δική τους διοίκηση η οποία ήταν επιφορτισμένη κυρίως με το έργο της απονομής δικαιοσύνης μέσω της Σαρία και της είσπραξης φόρων⁹³.

⁹¹ Giles Dorransoro, The Taliban's winning strategy in Afganistan, Carnegie Endowment, 2021

⁹² Thomas Rutting, How Tribal Are The Taliban?, Afganistan Analysts Network, 2010

⁹³ Rubin Barnett, Saving Afganistan, Foreign Affairs, January/February, 2007

Από την αποχώρηση της κυβέρνησης Μπους και την ανάληψη της προεδρίας από τον Μπαράκ Ομπάμα, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσπάθησαν να αναπτύξουν μια στρατηγική για την ήττα των Ταλιμπάν. Παρ' όλα αυτά, οι όποιες πρωτοβουλίες έλαβαν χώρα φάνηκε πως δεν είχαν κάποια συνοχή και δεν προσέφεραν αξιόπιστη απάντηση στην πρόοδο της ανταρσίας στο εσωτερικό της χώρας⁹⁴. Ακόμη χειρότερα, ενώ ορισμένα μέτρα ήταν εν μέρη χρήσιμα όπως για παράδειγμα η κατακόρυφη αύξηση της στρατιωτικής υποστήριξης, άλλα ήταν δυνητικά επικίνδυνα και θα μπορούσαν κάλλιστα να επιταχύνουν τον ρυθμό με τον οποίο οι Ταλιμπάν κερδίζουν έδαφος.

Ένας από τους βασικούς λόγους για την έλλειψη μιας παραγωγικής στρατηγικής ήταν η λανθασμένη αντίληψη του Διεθνούς Συνασπισμού για τους Ταλιμπάν. Η εξέγερση θεωρήθηκε ως τοπικό πρόβλημα που πρέπει να λυθεί τοπικά, ενώ η εθνική και δυναμική διάσταση του αγώνα δεν λαμβάνεται υπόψη. Στην πραγματικότητα, οι Ταλιμπάν αποδείχτηκαν αρκετά ικανοί για στρατηγικό σχεδιασμό και συντονισμένη δράση.

Οι Ταλιμπάν προφανώς διέθεταν μια στρατηγική και μια συνεκτική οργάνωση για να την εφαρμόσουν⁹⁵. Η εμμονή στο αντίθετο, οδήγησε πασιφανέστατα στο να υποτιμηθούν οι δυνατότητες τους. Οι Ταλιμπάν είναι ένα επαναστατικό κίνημα βαθιά αντίθετο ως προς τη φυλετική δομή στο Αφγανιστάν. Περισσότερο σε σχέση με τη δεκαετία του 1990, οι Ταλιμπάν σήμερα συνδέονται επίσης με τα διεθνή τζιχαντιστικά δίκτυα και αναζητούν πολιτική υποστήριξη εναντιώμενοι στην ξένη κατοχή. Ο στόχος τους είναι ο ίδιος με αυτόν της δεκαετίας του 1990, να καταλάβουν την Καμπούλ και να οικοδομήσουν ένα Ισλαμικό Εμιράτο με βάση τη Σαρία

Είναι αλήθεια ότι το κίνημα διαθέτει πολλαπλούς διοικητές και οπλαρχηγούς, αυτό δεν υποδηλώνει εσωτερική αντιπαλότητα ή διαιρούμενο στράτευμα. Η δομή των Ταλιμπάν είναι ανθεκτική, αρκετά συγκεντρωτική για να είναι αποτελεσματική, αλλά αρκετά εύελικτη ώστε να προσαρμόζεται στα τοπικά πλαίσια. Αντί για αδυναμία, η τοπική αυτονομία των διοικητών των Ταλιμπάν ήταν απαραίτητη λόγω της φύσης του

⁹⁴ Alec Worsnop, From Guerilla to maneuver warfare; A look at the Taliban's growing combat capability, Modern War Institute, 06.06.18

⁹⁵ Doris and Haken Demirbuken, Afganistan opium survey, United Nations Office on Drugs and Crime, September 2006

ανταρτοπόλεμος. Ο ανταρτοπόλεμος είναι ένα είδος ένοπλης αντιπαράθεσης που υιοθετείται συχνά από ένοπλες ομάδες οι οποίες δρουν ανεξάρτητα ή συμπληρωματικά ως προς τον τακτικό στρατό σε ένα γενικευμένο πόλεμο ο οποίος σκοπό έχει την ανατροπή μιας κυβέρνησης ,μιας δύναμης κατοχής ή κάποια εσωτερική πολιτική αλλαγή.Αυτή η τακτική πολέμου επιλέγεται όταν οι διαθέσιμοι ανθρώπινοι και υλικοί πόροι δεν είναι επαρκής ή όταν οι συνθήκες δεν είναι κατάλληλες για τον σχηματισμό ενός τακτικού στρατού.Ο ανταρτοπόλεμος βασίζεται σε ένα σύνολο τακτικών, μεταξύ των οποίων οι αιφνιδιαστικές επιθέσεις,οι ενέδρες και η αποφυγή κάθε περιττής επαφής με τον αντίπαλο που θα μπορούσε να αποβεί μοιραία και να επιφέρει ισχυρό πλήγμα στο στράτευμα και τον επιχειρησιακό σκοπό⁹⁶.

Βασικό χαρακτηριστικό του ανταρτοπολέμου είναι η μεταβλητότητα και η ελαστικότητα των τακτικών διεξαγωγής του. Η διεξαγωγή του απαιτεί αξιόπιστες μικρές μονάδες οι οποίες θα μπορούν να επιτίθενται και να πραγματοποιούν ελιγμούς για να διατηρήσουν την επίθεση εναντίον πολύ ισχυρότερων εχθρών, αποφεύγοντας παράλληλα μια πιθανή περικύκλωση.Οι αντάρτες επιλέγουν πάντα απροσπέλαστα σημεία και περιοχές όπου έχουν στρατηγικό πλεονέκτημα, εξαπολύοντας αιφνιδιαστικές επιθέσεις έναντι του αντιπάλου, επιλέγοντας την υποχώρηση αντί της εμμονής για τη διατήρηση των θέσεων τους όταν η κατάσταση για αυτούς δεν είναι πλεονεκτική.

Το σαμποτάζ είναι μία εξίσου σημαντική τακτική στη διεξαγωγή του ανταρτοπολέμου.Ενδέχεται να περιλαμβάνει την μερική ή ολική καταστροφή των υποδομών οικονομίας του αντιπάλου ,των συγκοινωνιών ή των δικτύων επικοινωνίας.Ως φαινόμενο μπορεί να λάβει διαστάσεις είτε εθνικής κλίμακας είτε περιμετρικά της γραμμής μάχης.Στη πρώτη περίπτωση μπορεί να έχει χαρακτήρα προπαγανδιστικό,ενώ στη δεύτερη αποτελεί μέσο υποστήριξης της πολεμικής επιχείρησης και πίεσης προς τον αντίπαλο.

Η επιμονή και η προσαρμοστικότητα των Ταλιμπάν είναι δύο έννοιες οι οποίες υποδηλώνουν μια υποτιμημένη τάση από την πλευρά της αμερικανικής

⁹⁶ Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, “Θεωρία του ανταρτοπολέμου”,Scribd, 2018

στρατηγικής⁹⁷. Ενώ ο ανταρτοπόλεμος αναγνωρίζεται ως ένα απαραίτητο μέσο διεξαγωγής πολέμου για ομάδες με χαμηλή δυναμική και διαθέσιμα μέσα να αντιμετωπίσουν πολύ ισχυρότερες μάχιμες δυνάμεις, η αντιμετώπιση της τακτικής ως “πρωτόγονου” μέσου φαίνεται πως υποτίμησε την πολυπλοκότητα του φαινομένου.

Πέρα από τη σημασία και το ρόλο των αλληλεπιδράσεων και των διαπροσωπικών σχέσεων που προφανώς και είχαν αναπτύξει οι Ταλιμπάν στο εσωτερικό της χώρας με διάφορες κοινότητες ή επιμέρους φυλάρχους, αυτό στο οποίο αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία είναι η ανάπτυξη των σχεδιασμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης για τη δημιουργία μιας τέτοιας εξεγερμένης στρατιωτικής δύναμης. Η εκπαίδευση παίζει θεμελιώδη ρόλο στην ανάπτυξη στρατιωτικών δεξιοτήτων. Επιπλέον οι αντάρτες με ρητά σχήματα εκπαίδευσης είναι σε θέση να προσαρμοστούν και να μεταβούν σε νέες μεθόδους πολέμου όποτε αυτό κριθεί απαραίτητο. Όπως θα δούμε και παρακάτω, υπήρχαν ενδείξεις ότι ήδη από το 2006 είχαν αρχίσει να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ούτως ώστε να επαναπροσανατολίσουν τις δυνάμεις της ομάδας για το τύπο πολέμου που χρησιμοποίησαν τη δεκαετία του 1990 προκειμένου να επανακαταλάβουν το Αφγανιστάν όταν κρίνουν ότι οι καταστάσεις είναι υπέρ τους, όπως και έγινε.

Οι σταρτιωτικά επιτυχημένοι αντάρτες συμμετέχουν σε πολύπλοκες επιχειρήσεις. Για παράδειγμα, οι ενέδρες απαιτούν προσεκτικό σχεδιασμό για τον εντοπισμό ευάλωτων στόχων και, στη συνέχεια, έναν καλά οργανωμένο καταμερισμό ευθυνών ο οποίος θα επιτρέψει στον επιτιθέμενο να επιχειρήσει και να αποσυρθεί τάχιστα, με τη βοήθεια καταστολής πυρών από ομάδες οι οποίες έχουν αναπτυχθεί περιμετρικά του σημείου σύγκρουσης και μερικές φορές τη χρήση εκρηκτικών ως μια τακτική εκτροπής ή ως μέρος της επίθεσης. Αυτό απαιτεί διάσπαρτες μικρές μονάδες που είναι καλά εκπαιδευμένες και προετοιμασμένες για τις προκλήσεις και την αστάθεια της μάχης. Παρά το γεγονός ότι οι απαιτούμενες επιχειρησιακές δεξιότητες των Ταλιμπάν δεν εμφανίζουν ιδιαίτερες αποκλίσεις, η αναφορά και η ανάλυση αυτών των δεξιοτήτων από στελέχη και αξιωματικούς σε προγράμματα εκπαίδευσης του αφγανικού στρατού, φαίνεται να προσέγγιζε όλες τις ένοπλες ομάδες ως όμοιες οντότητες. Σε αυτό το σημείο είναι που εντοπίζεται και η θεμελιώδης αντίθεση μεταξύ

⁹⁷ Giles Dorransoro, The Taliban’s winning strategy in Afganistan, Carnegie Endowment, 2021

των δύο αντιμαχόμενων δυνάμεων στο Αφγανιστάν. Από την μια ,οι Ταλιμπάν, μια ομολογουμένως πολεμοχαρής ισλαμιστική οργάνωση η οποία επί 30 συναπτά έτη αναπροσάρμοζε και συνεχώς μετέβαλλε τις πολεμικές της τακτικές στα υψήπεδα του Αφγανιστάν, αντιμετώπισε έναν ανομοιογενή τακτικό στρατό, ο οποίος υπό την επιχειρησιακή εποπτεία των Η.Π.Α, ανέπτυξε ένα αυστηρά περιορισμένο πρωτόκολλο τακτικών μάχης, σχετικά με την αντιμετώπιση του ανταρτοπολέμου από τους Ταλιμπάν.

Η στρατιωτική εκπαίδευση κρίνεται επιτυχημένη όταν εκπληρώνει κάποιες βασικές προϋποθέσεις και κριτήρια. Με βάση τις ίδιες βασικές αρχές πολλών δυτικών στρατευμάτων, διαπιστώνεται ότι η επιτυχής εκπαίδευση των ανταρτών πρέπει να είναι (1) συνεπής,(2) ρεαλιστική με βάση τα διαθέσιμα μέσα και τις δυνατότητες και (3) να επικεντρώνεται στη δημιουργία ικανών ηγετών⁹⁸. Συνεπής εκπαίδευση σημαίνει ότι απαιτείται τουλάχιστον ένα βασικό πρόγραμμα για όλους τους νεοσύλλεκτους. Αυτό παρέχει στους αντάρτες δεξιότητες, όπως χειρισμό όπλων, τακτικές αλληλοκάλυψης και καλλιέργεια σωματικής και πνευματικής ικανότητας η οποία θα τους βοηθήσει να υπομείνουν την έντονη σωματική και ψυχολογική πίεση. Παράλληλα τα μέλη της οργάνωσης αναπτύσσουν ένα κοινό σύνολο επιχειρησιακών εννοιών, το οποίο δε θα γίνεται αντιληπτό από τον αντίπαλο προκειμένου να εξασφαλίζεται ένα όσο το δυνατόν υψηλότερο ποσοστό επιτυχίας στο πεδίο της μάχης. Τέλος η κατανόηση, ο σεβασμός και η αφομοίωση της ιεραρχικής δομής στα πλαίσια της οργάνωσης είναι σημαντική και αναγκαία προκειμένου να τηρείται η τάξη και η πειθαρχία στους κόλπους της ισλαμιστικής οργάνωσης.

Πέρα από την συνέπεια,η επιτυχημένη εκπαίδευση πρέπει να είναι ρεαλιστική.Αυτή η μορφή εκπαίδευσης περιλαμβάνει επαναλαμβανόμενες συλλογικές ασκήσεις οι οποίες πραγματοποιούνται ανά ομάδες υπό την εποπτεία έμπειρων μαχητών, καθιστώντας τα καθήκοντα που θα διαταχθούν να εκτελέσουν οι μαχητές στο πεδίο της μάχης, απολύτως κατανοητά.Περιλαμβάνει πραγματικές συνθήκες πολέμου, όπως νυκτερινές πεζοπορίες, κίνηση υπό εξάντληση και μετακινήσεις μέσω δυσμενών καιρικών συνθηκών.

⁹⁸ Robert Taber, "War of the flea: The Classic study of Guerilla Warfare", (Washington D.C.,2002)

Τέλος, η επιτυχημένη εκπαίδευση επικεντρώνεται στη δημιουργία ικανών ηγετών μικρών ομάδων οι οποίοι θα καθοδηγούν τους Ταλιμπάν κατά τη διάρκεια της μάχης. Όπως τόνισαν αξιωματούχοι του αμερικανικού στρατού, οι ηγέτες των Ταλιμπάν “κατέχουν τις θεμελιώδεις δεξιότητες και στη συνέχεια μέσω της εκπαίδευσης φροντίζουν ώστε να τις εμφυσήσουν στους στρατιώτες τους, προετοιμάζοντάς τους να σχεδιάσουν και να διαχειριστούν αποτελεσματικές στρατιωτικές επιχειρήσεις”. Αυτός ο διαρκής ρόλος για τους ηγέτες είναι σημαντικός επειδή μεγάλο μέρος της εκπαίδευσης, συντελείται κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων, καθώς οι νεοσύλλεκτοι εντάσσονται μετά το αρχικό στάδιο της εκπαίδευσής τους σε έμπειρες ομάδες μαχητών. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης εδράζεται στο γνωστό σε όλους μας από την επιστήμη της Βιολογίας, Δαρβινισμό. Οι καλά εκπαιδευμένες μονάδες επιβιώνουν, αποκτώντας μεγαλύτερη δεξιότητα και εμπειρία που συμβάλλει στη διατήρηση του ηθικού απέναντι σε δύσκολες καταστάσεις.

Στο Αφγανιστάν, η στρατιωτική εκπαίδευση των Ταλιμπάν ήταν κεντρικό στοιχείο της ολοένα και πιο ισχυρής στρατιωτικής τους ισχύος. Με βάση την εμπειρία της δεκαετίας του 1990 και την ανάγκη για τακτική αναπροσαρμογή μετά το 2006, η οργάνωση έχει βασιστεί στη στρατιωτική εκπαίδευση για να παράγει δύναμη και να ανταποκρίνεται στις εξελίξεις στο πεδίο της μάχης. Πολλαπλές είναι οι αναφορές που υπογραμμίζουν το εύρος των στρατοπέδων εκπαίδευσης των Ταλιμπάν και τη σημασία που αποδίδουν σε αυτά. Τουλάχιστον 16 στρατόπεδα έχουν αναφερθεί στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης των Ταλιμπάν, με μερικά εξ αυτών να έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύουν πάνω από 2.000 μαχητές⁹⁹. Αυτά τα στρατόπεδα, μαζί με κινητά τάγματα, παρέχουν εκπαίδευση στους περισσότερους νεοσύλλεκτους και υποστηρίζουν τις δράσεις των αναπτυσσόμενων μονάδων. Πιο πρόσφατα η πιο καλά εκπαιδευμένη ειδική ομάδα των Ταλιμπάν “Κόκκινες Μονάδες” έχουν επιδείξει ακόμη μεγαλύτερη τακτική ικανότητα και συχνά χρησιμοποιούνται σε συνεννόηση με τακτικά στρατεύματα ως πολλαπλασιαστής δύναμης.

⁹⁹ Giles Dorransoro, The Taliban’s winning strategy in Afganistan, Carnegie Endowment, 2021

Κατά το τελικό στάδιο αντεπίθεσης, οι Ταλιμπάν πήραν τον έλεγχο του Αφγανιστάν με τη χρήση συμβατικών τακτικών “Blitzkrieg” (κεραυνοβόλος πόλεμος)¹⁰⁰. Ο όρος κεραυνοβόλος πόλεμος αφορά πολεμική τακτική, την οποία επινόησε και εφάρμοσε ο Γερμανός στρατηγός Heinz Guderian κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου¹⁰¹. Ονομάστηκε έτσι διότι περιελάμβανε αιφνιδιαστικές επιθέσεις, ταχύτερες προωθήσεις δυνάμεων στην εχθρική περιοχή με συντονισμένη ισχυρή υποστήριξη από αεροπορικές δυνάμεις, που αιφνιδίαζαν τον εχθρό όπως ακριβώς ένας κεραυνός. Το πεζικό με τη σειρά του επιτίθεται σε όλο το μήκος του μετώπου, αποτρέποντας τον αντίπαλο από το να εντοπίσει το σημείο όπου θα πραγματοποιηθεί η κύρια επίθεση, καθιστώντας έτσι αδύνατη την προετοιμασία αμυντικών διατάξεων. Παράλληλα η επίθεση έχει ως στόχο τη συνένωση με τις υπόλοιπες ομάδες, αποκόπτοντας και τελικά περικυκλώνοντας τις εχθρικές δυνάμεις. Επιμέρους ευέλικτες ομάδες διεισδύουν στα μετόπισθεν, παρεμποδίζοντας την υποχώρηση των αμυνόμενων και τον ανεφοδιασμό τους σε τρόφιμα, πολεμοφόδια και καύσιμα με τη χρήση τακτικών σε θέση θωράκισης. Σε αυτές τις επιχειρήσεις, οι Ταλιμπάν επέδειξαν στρατιωτική ικανότητα που ξεπερνούσε σημαντικά τους ανταγωνιστές τους.

Πράγματι τα τελευταία 4 χρόνια οι Ταλιμπάν σταδιακά ξεκίνησαν να συγκεντώνονται σε όλο και μεγαλύτερους στρατιωτικούς σχηματισμούς. Από το 2010, αυτό ήταν ήδη εμφανές σε ορισμένους στρατιωτικούς παρατηρητές των ΗΠΑ. Σημειώνοντας την περιορισμένη χρησιμότητα του πυροβολικού για την αντιμετώπιση ορισμένων κινήσεων των Ταλιμπάν, ο Ταγματάρχης Τζόζεφ Τζάκσον παρατήρησε ότι “οι τακτικές των Ταλιμπάν περιλαμβάνουν πλέον τη χρήση πυραυλοβομβίδων και βλήματα όλμων ούτως ώστε να επιτρέψουν στις υπόλοιπες επιχειρησιακές τους ομάδες να κάνουν ελιγμούς για να διαταράξουν το συνασπισμό δυνάμεων και να καταλάβουν βασικούς στόχους, όπως απομακρυσμένα φυλάκια και πόλεις¹⁰²”. Καθώς αποκτούν μεγαλύτερο εδαφικό εύρος και μπορούν να διατηρούν υπό τον έλεγχό τους

¹⁰⁰ Bhartendu Kumar Singh, Numbers do not matter: Lessons from Taliban blitzkrieg, The Times of India, August 17, 2021

¹⁰¹ Frieser, Karl-Heinz, “The Blitzkrieg Legend: The 1940 Campaign in the West”, (Anapolis: Naval Institute Press, 2005)

¹⁰² Alec Worsnop, From Guerilla to maneuver warfare; A look at the Taliban’s growing combat capability, Modern War Institute, 06.06.18

μεγάλα στρατόπεδα εκπαίδευσης, θα μπορούν να μεταβούν σε εκπαίδευση μεγαλύτερων μονάδων.

Σε μια χώρα με μεγάλη ιστορία αποφασισμένων μαχητών, οι σημερινοί Ταλιμπάν είναι χωρίς αμφιβολία το αποτελεσματικότερο αντάρτικο κίνημα στην ιστορία του Αφγανιστάν. Η εξέγερση είναι σε θέση να κινητοποιήσει χιλιάδες μαχητές σε εθνικό επίπεδο και η ισχυρή ιδεολογική δέσμευση του πυρήνα της οργάνωσης φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με τον ισχυρισμό ότι η πλειοψηφία των Ταλιμπάν έχουν ως βασικό κίνητρο το χρήμα.

Το Μάιο του 2020 ο ΟΗΕ υπολόγιζε τη δύναμη των Ταλιμπάν ανάμεσα σε 55.000 με 85.000 μαχητές, ενώ αντίθετα οι δυνάμεις των κυβερνητικών ανέρχονταν σε πάνω από 300.000 στρατιώτες. Επιπλέον το Αφγανιστάν διαθέτει και το πλεονέκτημα της αεροπορικής δύναμης η οποία μετρούσε περίπου 167 αεροσκάφη και την οικονομική υποστήριξη της διεθνούς κοινότητας υπό τη σκέπη των Ηνωμένων Πολιτειών, από όπου προερχόταν το 75% του στρατιωτικού προϋπολογισμού¹⁰³.

Οι καθοριστικοί παράγοντες που φαίνεται να έδρασαν καταλυτικά υπέρ των Ταλιμπάν και εν τέλη τους βοήθησαν να στεφθούν ως οι απόλυτοι κυρίαρχοι στο Αφγανιστάν πετυχαίνοντας εύκολα και σχετικά γρήγορα τον στόχο τους ήταν δύο. Αφενός, η ανάταση του ηθικού της οργάνωσης που προέκυψε από την απόφαση των Η.Π.Α να αποχωρήσουν από το Αφγανιστάν και αφετέρου η διαφθορά του επιτελικού κράτους του Αφγανιστάν με την μορφή που είχε λάβει από το 2001 και έπειτα.

Όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες επιβεβαίωσαν πως θα εγκαταλείψουν οριστικά το Αφγανιστάν, έφυγαν μαζί με όσους στελέχωναν και προσέφεραν βοήθεια στον αφγανικό στρατό να διεξάγει τον πόλεμο με τους Ταλιμπάν. Πίο συγκεκριμένα μαζί με τους Αμερικανούς στρατιώτες αποχώρησαν από το Αφγανιστάν και 18.000 συμβασιούχοι που παρείχαν υπηρεσίες υποστήριξης οι οποίες ήταν απολύτως απαραίτητες προκειμένου να συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά η πολεμική μηχανή της χώρας. Τους τελευταίους μήνες πριν την επικράτηση τους οι Ταλιμπάν βρήκαν απέναντι τους ένα στρατό χωρίς πυρομαχικά, τρόφιμα και επαρκή

¹⁰³ WWW.U.N.org, "Taliban in Afganistan" extended report, May 2020

μεταφορικά μέσα προκειμένου να μεταφέρονται στρατεύματα κι ενισχύσεις από το ένα φυλάκιο της χώρας στο άλλο. Όλες αυτές οι κομβικές εργασίες εκτελούνταν από στρατιωτικό προσωπικό το οποίο πλέον δεν βρισκόταν στο πλευρό του Αφγανικού στρατού.

Μπροστά σε αυτό το κλίμα διάλυσης ένας διοικητής των αφγανικών ειδικών δυνάμεων εξήγησε πως όσο οι Ταλιμπάν προέλαυναν προς την Καμπούλ "ο καθένας κοιτούσε να σώσει τον εαυτό του με οποιοδήποτε τρόπο και μέσο"¹⁰⁴. Εδώ ακριβώς είναι το σημείο όπου συναντούμε και το δεύτερο πλεονέκτημα των Ταλιμπάν, δηλαδή τη διαφθορά του κρατικού μηχανισμού. Η διαφθορά στο Αφγανιστάν ήταν τόσο μεγάλη, κατά την εικοσαετή διάρκεια διακυβέρνησης του νέου καθεστώτος ώστε ακόμα και ο αριθμός των 300.000 στρατιωτικών που υποτίθεται ότι στελέχωναν τις στρατιωτικές δυνάμεις της χώρας, ήταν επί της ουσίας πλασματικός. Μόνο 254.000 από αυτούς ήταν δυνατό να διασταυρωθεί πως υπηρετούσαν κάποια στιγμή στον αφγανικό στρατό, ενώ για τους υπόλοιπους δεν υπήρχε η παραμικρή ένδειξη πως συνέβη ποτέ κάτι αντίστοιχο¹⁰⁵.

Στις δυνάμεις του στρατού εγγράφονταν άνθρωποι οι οποίοι δεν είχαν δώσει ποτέ το παρόν σε στρατόπεδο, αποκλειστικά και μόνο για να λαμβάνουν μισθούς, επιδόματα και συντάξεις από το κράτος. Οι αφγανικές ένοπλες δυνάμεις παρά την πολυετή εκπαίδευσή τους, υπέφεραν από ανικανότητα και συστημική διαφθορά. Απέναντι λοιπόν σε ένα στράτευμα το οποίο στερούταν πραγματικών πολεμικών μέσων και χωρίς την υποστήριξη της Δύσης, η προέλαση των Ταλιμπάν μετατράπηκε σε εύκολη υπόθεση. Χρειάστηκαν μόνο μερικές πειστικές νίκες στα πεδία των μαχών για να τεθεί αμέσως το δίλλημα της συμφιλίωσης ή της εναντίωσης απέναντι στο στρατό της τρομοκρατικής οργάνωσης. Με αυτό το τρόπο ολόκληρες επαρχίες του Αφγανιστάν κατόπιν συμφωνίας μεταξύ των δύο μερών περνούσαν στον έλεγχο και την κυριαρχία των Ταλιμπάν. Για πολλούς κυβερνήτες η αμνηστία και η δωροδοκία ήταν ικανά μέσα ώστε να πεισθούν να παραχωρήσουν τη γη τους αναίμακτα στους Ταλιμπάν.

¹⁰⁴ Max Boot, How the Afgan Army Collapsed Under the Taliban's Pressure, Council on Foreign Relations, August 16, 2021

¹⁰⁵ Βλέπε παραπομπή 104

Στο τέλος του Ιουνίου 2021 έκλεινε το πρώτο εξάμηνο μιας πολύ αιματηρής χρονιάς με ανθρώπινες απώλειες, συγκρίσιμες μόνο με τα χρόνια της έξαρσης της βίας στη χώρα. Ήδη από τον Απρίλιο οι Ταλιμπάν κέρδιζαν έδαφος, παίρνοντας συνεχώς περισσότερες επαρχίες υπό τον έλεγχο τους δημιουργώντας ένα κλοιό ο οποίος έσφιγγε την πρωτεύουσα και τον Αύγουστο μπήκαν στη Καμπούλ, χωρίς να ρίξουν ούτε μία σφαίρα. Η Δύση παρακολουθούσε σε ζωντανή σύνδεση τους πολέμαρχους και την πολιτική ηγεσία των Ταλιμπάν να δίνει όρκο νίκης και ενότητας στο προεδρικό μέγαρο του Αφγανιστάν. Μέσα σε 25 χρόνια η ανθρωπότητα είδε την άνοδο, την πτώση και την επαναφορά των Ταλιμπάν στην εξουσία.

Η οικονομική ευρωστία της οργάνωσης, η εξωγενής υποστήριξη και η εκμετάλλευση των αδύναμων σημείων του αντιπάλου, είναι προφανώς βασικοί παράγοντες τους οποίους οι Ταλιμπάν αξιοποίησαν στο βέλτιστο βαθμό προκειμένου να επιβιώσουν, να ανασυσταθούν και τελικώς να επανέλθουν στην εξουσία.

Η Χρήση Της Προπαγάνδας Και Των ΜΜΕ

Εξίσου σημαντικό ρόλο στην νίκη των Ταλιμπάν φαίνεται να έχει διαδραματίσει και ο τομέας των ΜΜΕ και της συστηματικής προπαγάνδας. Ο πρωταρχικός στόχος της τρομοκρατίας δεν είναι η θανάτωση ανθρώπων. Οι στόχοι των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι κατά βάση στρατηγικής φύσεως (πολιτικές αλλαγές, αποσχίσεις, ανατροπές κυβερνήσεων). Προπάντων επιδιώκουν να τραβήξουν την προσοχή δρώντας χειριστικά επί των απόψεων και των συναισθημάτων των ακροατών. Σύμφωνα με τον Γιουβάλ Χαράρι, Ισραηλινό ιστορικό, "οι τρομοκράτες ενδιαφέρονται για τον έλεγχο του νου. Σκοτώνουν λίγους ανθρώπους αλλά φοβίζουν δισεκατομμύρια και κλονίζουν τεράστιες πολιτικές οντότητες όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι Η.Π.Α. Χωρίς δημοσιότητα το θέατρο της τρομοκρατίας δεν έχει θεατές. Δυστυχώς τα μέσα ενημέρωσης προσφέρουν γενναιόδωρα και χωρίς αντάλλαγμα αυτή τη δημοσιότητα"¹⁰⁶. Η Ισλαμιστική οργάνωση φαίνεται πως κατάφερε σε μεγάλο βαθμό να εκμεταλλευτεί για ιδιοτελείς σκοπούς το εγαλείο των ΜΜΕ διαθέτοντας μάλιστα και δικές του πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης όπως η

¹⁰⁶ Dobeli Rolf, Η τέχνη της ψηφιακής ζωής, Εκδόσεις Πατάκη, Νοέμβριος 2020

Al-Sahab, το κέντρο μέσων ενημέρωσης των Ταλιμπάν με έδρα την Κουέτα του Πακιστάν.

Μέσω αυτών των ιστοσελίδων καταγραφόταν και κοινοποιούταν η πρόοδος της τζιχάντ (με προφανείς υπερβολές) καθώς και υλικό πολιτικής προπαγάνδας μέσω του οποίου προβάλλονταν ιεροκύρηκες του Ισλάμ οι οποίοι καλούσαν τους πολίτες του Αφγανιστάν σε ανυπακοή και τζιχάντ εναντίον της κεντρικής κυβέρνησης και των δυνάμεων του διεθνή συνασπισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, η συμβατική φιλοσοφία ότι οι Ταλιμπάν ως φονταμεταλιστές δεν είναι ανοικτοί σε νέες τεχνολογίες, έχει καταρριφθεί από την ίδια την πραγματικότητα¹⁰⁷. Η προπαγάνδα της οργάνωσης έβρισκε πρόσφορο έδαφος στην ευρέως αντιληπτή διαφθορά της αφγανικής κυβέρνησης, την έλλειψη βασικών υπηρεσιών για την πλειοψηφία του λαού και τη διαχρονική αφήγηση της μάχης ενάντια στους άπιστους εισβολείς.

Παράλληλα όσο τα χρόνια περνούσαν και η υπόσχεση των Η.Π.Α για ειρήνη και ασφάλεια στο Αφγανιστάν δεν υλοποιούταν, οι Αφγανοί αμφέβαλλαν όλο και περισσότερο για την αποτελεσματικότητα του εγχειρήματος. Οι άνθρωποι ήταν βαθιά απογοητευμένοι από την ανασφάλεια και το φόβο, καταστάσεις οι οποίες δημιουργήθηκαν από την απουσία, και τη διαφθορά των κρατικών θεσμών τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

Η αφιλτράριστη διαρροή ειδήσεων είτε από τηλεοπτικούς σταθμούς του Αφγανιστάν είτε από πλατφόρμες των Ταλιμπάν δημιούργησε με την σειρά της μια νοσηρή κατάσταση από την οποία προέκυψαν διάφορες θεωρίες συνωμοσίας με επικρατέστερη αυτή που υποστήριζε ότι οι δυνάμεις του Διεθνή συνασπισμού υποστηρίζουν κρυφά τους Ταλιμπάν¹⁰⁸. Οι απώλειες αμάχων από στρατιωτικές επιθέσεις και οι αυθαίρετες συλλήψεις από τα στρατεύματα του Διεθνή Συνασπισμού είχαν αποξενώσει σε μεγάλο βαθμό την αφγανική κοινωνία. Οι περιπτώσεις βασανιστηρίων στην αεροπορική βάση του Bagram κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων του πολέμου και οι αναφορές για κακομεταχείριση κρατουμένων ήταν ευρέως γνωστές στον πληθυσμό. Στην πραγματικότητα, ο Διεθνής συνασπισμός είχε

¹⁰⁷ "The Taliban Propaganda: Winning the war of words", International Crisis Group, Asia Report n.158, July 24, 2018

¹⁰⁸ Sean Naylor, "Insurgents in Afganistan have mastered media manipulation" Amed Forces Journal, April 2008

μεταβεί πλέον από ειρηνοποιός δύναμη σε εχθρό μεταξύ των περισσότερων αφγανικών εθνοτικών ομάδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΙΣΧΥΡΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ ΤΟΥ ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας θα επιχειρήσω να αναφερθώ, όσο το δυνατόν διεξοδικότερα, στο τι μέλλει γενέσθαι αναφορικά με τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που δύναται να εγκυμονεί για το υποσύστημα των χωρών της Ασίας, το νέο status quo του Αφγανιστάν μετά την ανακατάληψη της εξουσίας στην χώρα από το κίνημα των Ταλιμπάν. Η ανάλυση θα πραγματοποιηθεί βήμα προς βήμα και θα εξετάσει το κατά πόσο τα νέα δεδομένα στο Αφγανιστάν μετέβαλλαν ή θα μεταβάλλουν τις διμερείς σχέσεις του Ισλαμικού Εμιράτου με χώρες οι οποίες στο πρόσφατο παρελθόν συνέδεσαν σε μεγάλο βαθμό την εξωτερική τους πολιτική με τα εσωτερικά ζητήματα της χώρας. Η ανάλυση αυτή δεν αποσκοπεί σε κάποια πρόβλεψη καθώς κατά τέτοιο θα ήταν άκρως αυθαίρετο και αντιεπιστημολογικό. Σε αυτό το κομμάτι της διατριβής εξετάζονται οι σχέσεις του Αφγανιστάν τόσο με τις γειτονικές του χώρες (Ιράν, Πακιστάν, Κίνα) όσο και με το παράγοντα Ρωσία ο οποίος φαίνεται να έχει διαδραματίσει για δεκαετίες σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις της ευρύτερης περιοχής της κεντρικής Ασίας, προσπαθώντας με αυτό το τρόπο να ανακαλύψουμε το βαθμό στον οποίο η ήττα των Η.Π.Α και η αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος στο Αφγανιστάν δύναται να αναπροσαρμόσει το διπλωματικό πεδίο στη κεντρική Ασία.

Οι σχέσεις Αφγανιστάν-Ρωσίας.

Ιστορικό υπόβαθρο-μελλοντικές ευκαιρίες και κίνδυνοι.

Μετά την κατάληψη της Καμπούλ από τους Ταλιμπάν το 1996, η μεγαλύτερη ανησυχία της Ρωσίας ήταν η διάδοση της ριζοσπαστικής ιδεολογίας του Ισλάμ στις χώρες της κεντρικής Ασίας και όχι τα εδαφικά κίνητρα της ομάδας. Η ανησυχία αυτή φαίνεται πως ως ένα βαθμό διατηρείται ακόμη και σήμερα. Η αντιμετώπιση των Ταλιμπάν από τη Ρωσία μας κατευθύνει στο συλλογισμό ότι πιθανότατα στις διμερείς του σχέσεις θα συνδυαστεί η διπλωματία με την αποτροπή κατά τους επόμενους μήνες. Αυτή η στρατηγική θα επιτρέψει στη Ρωσία να διατηρήσει στενές σχέσεις με τους Ταλιμπάν, ενώ παράλληλα θα αμβλύνει τις μόνιμες ανησυχίες της για την ασφάλεια των εταίρων της στην Κεντρική Ασία.

Από την επάνοδο των Ταλιμπάν στην εξουσία η Ρωσία φαίνεται να διαχειρίζεται με ιδιαίτερα προσεκτικό τρόπο τις τακτικές μεθόδους που ακολουθεί στο ζήτημα της προσέγγισης της ισλαμιστικής οργάνωσης¹⁰⁹. Η γρήγορη προσαρμογή της Ρωσίας στη νέα πολιτική τάξη πραγμάτων που διαμορφώνεται στο Αφγανιστάν αντικατοπτρίζει τον αντίκτυπο μιας μυστικής και δημόσιας διπλωματίας με τους Ταλιμπάν η οποία εφαρμοζόταν μεταξύ των δύο πλευρών για πάνω από μια δεκαετία¹¹⁰. Ωστόσο, συγκαλύπτει τις σοβαρές επιφυλάξεις της Ρωσίας σχετικά με την υποτιθέμενη δέσμευση της για την καταπολέμηση της διεθνούς τρομοκρατίας. Στη περίπτωση του Αφγανιστάν φαίνεται επί του πρακτέου πως αυτή η δέσμευση της Ρωσίας εναπόκειται αποκλειστικά και μόνο στη διακριτική της ευχέρεια καθώς Ρώσοι αξιωματούχοι επαίνεσαν τη συμβολή των Ταλιμπάν στην ασφάλεια της Καμπούλ και τον αγώνα κατά του Ισλαμικού Κράτους στην επαρχία Χορασάν, ωστόσο δε φαίνεται να δείχνουν την ίδια ευαισθησία ως προς το γεγονός πως το κίνημα των Ταλιμπάν εδώ και δεκαετίες συγκαταλέγεται μαζί με άλλες ένοπλες ομάδες στη λίστα των τρομοκρατικών οργανώσεων του ΟΗΕ.

Η Ρωσία φαίνεται πως διατηρεί μακροχρόνιες διπλωματικές επαφές με τους Ταλιμπάν ήδη από το 2007 όταν και διεξήγαγε μυστικές συνομιλίες με την τρομοκρατική οργάνωση για την πρόληψη της διακίνησης ναρκωτικών από το Αφγανιστάν στην Κεντρική Ασία. Η εμπλοκή της Ρωσίας με τους Ταλιμπάν αναβίωσε το 2015, καθώς η απειλή του ISIS-K άρχισε να λαμβάνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις. Τον Δεκέμβριο μάλιστα του ίδιου έτους, ο Zamir Kabulov, Ρώσος διπλωμάτης απεσταλμένος στο Αφγανιστάν, είχε δηλώσει ότι η Ρωσία είχε δημιουργήσει κανάλια επικοινωνίας για την ανταλλαγή πληροφοριών με τους Ταλιμπάν και υποστήριξε ότι η επιθυμία των Ταλιμπάν να πολεμήσουν το ISIS-K αντικειμενικά συνέπεσε με τα συμφέροντα της Μόσχας¹¹¹.

Κατά την περίοδο 2017-2019 με πρωτοβουλία της Ρωσίας διοργανώθηκαν στη Μόσχα μια σειρά από ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις στις οποίες συχνά λάμβαναν μέρος απεσταλμένοι των Ταλιμπάν ενώ αντίστοιχα, έμεναν εκτός διπλωμάτες από την κεντρική κυβέρνηση του Αφγανιστάν, σε μια προσπάθεια ίσως να υπερτονιστεί το

¹⁰⁹ Daud Khattak, The Taliban's Diplomatic Reemergence, The Diplomat, October 25, 2019

¹¹⁰ Samuel Ramani, Russia and the Taliban: Prospective Partners?, Rusi.org, September 14, 2021

¹¹¹ Βλέπε παραπομπή 109

γεγονός πως η ρωσική κυβέρνηση αφενός δεν επιθυμούσε διάλογο με μια κυβέρνηση η οποία θα λειτουργεί ως φερέφωνο των ΗΠΑ και αφετέρου διότι επιθυμούσε να ενισχύσει τους δεσμούς της με αξιωματούχους των Ταλιμπάν¹¹². Ενώ αυτές οι συνομιλίες είχαν ως επίσημο στόχο τον τερματισμό του πολέμου στο Αφγανιστάν, φαίνεται πως έδωσαν στη Ρωσία τη δυνατότητα να αποκτήσει διαπραγματευτικούς εταίρους εντός του κινήματος των Ταλιμπάν, κάτι που θα μπορούσε να είναι ανεκτίμητο σε περίπτωση κρίσης ασφαλείας στην Κεντρική Ασία.

Τώρα που οι Ταλιμπάν αποτελούν την κυρίαρχη δύναμη στο Αφγανιστάν, η Ρωσία ελπίζει να αξιοποιήσει αυτή τη διπλωματική εμπειρία, προσδοκώντας στη δημιουργία ενός πλέγματος ασφάλειας και στη καλλιέργεια οικονομικής συνεργασίας μεταξύ των δύο χωρών. Όσον αφορά την ασφάλεια η Ρωσία θα μπορούσε να υποστηρίξει έμπρακτα το Αφγανιστάν παρέχοντας τα απαραίτητα πολεμικά εφόδια στο Ισλαμικό Εμιράτο στο πόλεμο εναντίον του ISIS, ενώ σε επίπεδο οικονομικής συνεργασίας η Ρωσία θα μπορούσε να επενδύσει στα τεράστια ανεκμετάλλευτα ορυκτά αποθέματα του Αφγανιστάν. Τέλος αξίζει να ειπωθεί πως η Ρωσία ήταν από τις πρώτες χώρες που μετά την απομάκρυνση των αμερικανικών στατευμάτων από το Αφγανιστάν, προέτρεψε τη διεθνή κοινότητα να βοηθήσει στην ανοικοδόμηση της χώρας μετά από τέσσερις δεκαετίες συγκρούσεων.

Κίνδυνοι για τα συμφέροντα της Ρωσίας

Η Μόσχα όπως ειπώθηκε και παραπάνω, εξακολουθεί να έχει λόγους να ανησυχεί για την κυριαρχία των Ταλιμπάν. Ρώσοι εμπειρογνώμονες φοβούνται ότι η εξουσία των Ταλιμπάν μπορεί να είναι πιο αδύναμη από ό,τι φαίνεται και το Αφγανιστάν ενδεχομένως να υποκύψει σε έναν νέο εμφύλιο πόλεμο εάν οι εθνοτικές διαφορές και οι συγκρούσεις μεταξύ των πολέμαρχων δεν εξευμενιστούν στο άμεσο μέλλον. Θεωρώντας τον εαυτό της σχεδόν διπλανό γείτονα, η Ρωσία γνώριζε εξ αρχής το πιθανό καταστροφικό σενάριο σε περίπτωση που οι Ηνωμένες Πολιτείες εγκατέλειπαν τη χώρα χωρίς να συνάψουν ειρηνευτική συμφωνία μεταξύ της κυβέρνησης του Αφγανιστάν και των Ταλιμπάν. Ο Αντρέι Κορτούνοφ, ο γενικός διευθυντής του Συμβουλίου Διεθνών Υποθέσεων της Ρωσίας, εξέφρασε τις ανησυχίες του ότι οι Ταλιμπάν θα αγωνιστούν να ασκήσουν έλεγχο στο βόρειο Αφγανιστάν και

¹¹² Samuel Ramani, Russia and the Taliban: Prospective Partners?, Rusi.org, September 14, 2021

αυτή η ευπάθεια, σε συνδυασμό με την απότομη επιδείνωση της αφγανικής οικονομίας, θα μπορούσε να οδηγήσει στην εμφάνιση της Αλ Κάιντα και του Ισλαμικού Κράτους¹¹³.

Λόγω αυτών των κινδύνων, Ρώσοι αξιωματούχοι προέτρεψαν τους Ταλιμπάν να δημιουργήσουν μια κυβέρνηση συνασπισμού χωρίς αποκλεισμούς και να βελτιώσουν τις ενδοκρατικές συγκρούσεις μέσω της διπλωματίας. Ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών Σεργκέι Λαβρόφ δήλωσε πρόσφατα ότι μια αφγανική κυβέρνηση πρέπει να περιλαμβάνει μέλη από όλες τις εθνοτικές ομάδες του Αφγανιστάν, όπως οι Χαζάροι, οι Ουζμπέκοι και οι Τατζίκι. Ο διορισμός όμως της κυβέρνησης από τους Ταλιμπάν στις 7 Σεπτεμβρίου, η οποία αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από μέλη της κοινότητας των Παστούν, φαίνεται πως έρχεται σε σύγκρουση με τις συστάσεις της Ρωσίας¹¹⁴.

Για να μετριάσει την αστάθεια σε ένα Αφγανιστάν υπό την ηγεσία των Ταλιμπάν, η Ρωσία ακολουθεί τρεις πολιτικές. Πρώτον, ενισχύει τη δέσμευσή της με το Πακιστάν για την ασφάλεια του Αφγανιστάν. Η Ρωσία μέσω αυτής της τακτικής φαίνεται πως αφενός επιχειρεί να προωθήσει τα συμφέροντα της στο Αφγανιστάν μέσω του Πακιστάν, ενώ παράλληλα δημιουργείται και ένα ευεργετικό κλίμα συνεργασίας μεταξύ Μόσχας και Ισλαμαμπάντ το οποίο δεν υπήρχε τα προηγούμενα χρόνια¹¹⁵.

Δεύτερον, η Ρωσία έχει επεκτείνει τη συνεργασία της στον τομέα της ασφάλειας με την Ινδία ενάντια σε κοινές απειλές που προέρχονται από το Αφγανιστάν. Ο πρεσβευτής της Ρωσίας στην Ινδία, Νικολάι Κουντάσεφ, αναγνώρισε ότι η Μόσχα και το Νέο Δελχί ανησυχούν αμφότερες από μια ενδεχόμενη διάχυση της τρομοκρατίας με έδρα το Αφγανιστάν, καθώς κάτι τέτοιο θα αποτελέσει σοβαρή απειλή για την ασφάλεια και τη σταθερότητα στη Κεντρική Ασία¹¹⁶.

¹¹³ Samuel Ramani, Russia and the Taliban: Prospective Partners?, Rusi.org, September 14, 2021

¹¹⁴ Daud Khattak, The Taliban's Diplomatic Reemergence, The Diplomat, October 25, 2019

¹¹⁵ Michael Kugelman, Pakistan's Friendship with the Taliban is changing, Foreign Policy, September 13, 2021

¹¹⁶ "The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States", Global Local Interactions, p.p 41-42, July 2020

Τρίτον, η Ρωσία εμβαθύνει τον συντονισμό της με τους εταίρους της στην Κεντρική Ασία για την ασφάλεια του Αφγανιστάν. Ο υπό την ηγεσία της Ρωσίας Οργανισμός Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας ξεκίνησε στρατιωτικές ασκήσεις στο Κιργιστάν, καθώς επιθυμούσε να μετριάσει τις απειλές που προέρχονται από το Αφγανιστάν. Το Ουζμπεκιστάν και το Τατζικιστάν έχουν επίσης πραγματοποιήσει κοινές στρατιωτικές ασκήσεις με τη Ρωσία, ενώ η Rosoboronexport ο μοναδικός κρατικός μηχανισμός εξαγωγής αμυντικών οπλικών συστημάτων της Ρωσίας, συμφώνησε να παράσχει όπλα σε χώρες της Κεντρικής Ασίας που συνορεύουν με το Αφγανιστάν¹¹⁷.

Αν και οι επίσημες δηλώσεις της Ρωσίας για τους Ταλιμπάν είναι αισιόδοξες , διαψεύδουν την αυξανόμενη αβεβαιότητα στη Μόσχα σχετικά με την ικανότητα του Ισλαμικού Εμιράτου να σταθεροποιήσει το Αφγανιστάν. Τους επόμενους μήνες, η Ρωσία πιθανότατα θα συνδυάσει τη διπλωματία με την αποτροπή, προκειμένου να μετριάσει τις απειλές για την ασφάλεια και να αξιοποιήσει τις νεοεμφανιζόμενες εμπορικές ευκαιρίες στο Αφγανιστάν.

¹¹⁷ Samuel Ramani, Russia and the Taliban: Prospective Partners?, Rusi.org, September 14, 2021

KINA

Η Κίνα θα μπορούσε με την σειρά της, να γίνει ένας κρίσιμος υποστηρικτής του Αφγανιστάν υπό την ηγεσία των Ταλιμπάν, αυξάνοντας την επιρροή του Πεκίνου στη Νότια και Κεντρική Ασία, εφόσον το καθεστώς στην Καμπούλ δεν επιλέξει να "εξάγει" εξτρεμισμό.

Ακόμη και πριν οι Ταλιμπάν πάρουν τον έλεγχο της Καμπούλ, η Κίνα είχε εκκινήσει τις διαδικασίες προκειμένου να εμβαθύνει τους διπλωματικούς δεσμούς της με την ισλαμιστική οργάνωση. Αν και είχε περιορισμένο ρόλο στην οικοδόμηση της ειρήνης στο Αφγανιστάν τις τελευταίες δύο δεκαετίες, εμφανίστηκε με ενεργό συμμετοχή το 2015 στο σχηματισμό της Τετραμερούς Ομάδας Συντονισμού (QCG) η οποία αποτελούταν από διπλωματικούς αντιπροσώπους της Κίνας, του Αφγανιστάν, του Πακιστάν και των Η.Π.Α¹¹⁸. Από εκείνο το σημείο και έπειτα, αρκετές αντιπροσωπείες των Ταλιμπάν συναντήθηκαν με Κινέζους αξιωματούχους κατά τα τελευταία τρία έτη.

Η σχέση που θα επιδιώξει να αναπτύξει το Πεκίνο με τους Ταλιμπάν θα είναι διπλής φύσεως. Πρώτον, Το ενδιαφέρον της Κίνας για ειρήνη στο Αφγανιστάν συνοδεύεται από ανησυχίες τόσο στο τομέα της οικονομίας όσο και της ασφάλειας. Στο οικονομικό μέτωπο, η Κίνα έχει σχέδια να κατασκευάσει μια σιδηροδρομική σύνδεση με το Ιράν μέσω Αφγανιστάν και μια άλλη από το βόρειο Αφγανιστάν μέχρι τα σύνορα με το Πακιστάν. Η άφιξη του πρώτου εμπορευματικού τρένου από την Κίνα στη συνοριακή πόλη Χαϊρατάν του Αφγανιστάν είναι ενδεικτική των επενδυτικών σχεδίων της Κίνας για το Αφγανιστάν. Η Κίνα έχει επίσης ήδη συμφωνίες μίσθωσης για ορυχεία χαλκού κοντά στην Καμπούλ, ενώ παράλληλα θα επιδιώξει να αναζωογονήσει επιχειρηματικά εγχειρήματα, τα οποία οι Ταλιμπάν είναι πιθανό να υποστηρίξουν καθώς η αφγανική οικονομία είναι εύθραυστη και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εξωτερική βοήθεια. Επομένως, κάθε είδους επένδυση, ειδικά όταν αυτή δεν θα συνοδεύεται από υποδείξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα είναι ευπρόσδεκτη. Ο Οικονομικός Διάδρομος Κίνας-Πακιστάν (CPEC) περίπου 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων είναι μια νέα προσθήκη στις ήδη υπάρχουσες και

¹¹⁸ ΑΠΕ-ΜΠΕ, Ποιες χώρες λαμβάνουν θέση στο νέο 'μεγάλο παιχνίδι' του Αφγανιστάν, Insider, 23/8/2021

προγραμματισμένες μελλοντικές επενδυτικές ευκαιρίες στο Αφγανιστάν και το γειτονικό Πακιστάν¹¹⁹.

Δεύτερον, η διπλωματική σχέση των δύο καθεστώτων θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη πρόθεση της κάθε πλευράς να αναμιχθεί στις εσωτερικές υποθέσεις της άλλης κυρίως όσον αφορά τα ζητήματα γύρω από τη θρησκεία. Για το Πεκίνο, αυτό σημαίνει ότι οι Ταλιμπάν δεν θα πρέπει να επιτρέπουν την εξαγωγή εξτρεμιστικών ιδεών στην πολύπαθη περιοχή Σιντσιάνγκ της Κίνας, η οποία μάλιστα συνορεύει άμεσα με το Αφγανιστάν. Επιπροσθέτως σε καμία των περιπτώσεων το Πεκίνο δε θα ήθελε να δει από την πλευρά των Ταλιμπάν μια ενδεχόμενη εμπλοκή τους στις υποθέσεις του αφορούν τις καταχρήσεις της κινεζικής κυβέρνησης κατά των Μουσουλμάνων Ουιγούρων σε αυτήν την περιοχή¹²⁰. Οι Ταλιμπάν κατά τα προηγούμενα χρόνια έχουν δώσει τα διαπιστευτήρια τους στην κινεζική κυβέρνηση καθώς ουδέποτε έθεσαν ως στόχο επιθέσεων κινεζικά έργα υποδομής στο Αφγανιστάν, όπως επίσης δεν ύψωσαν ποτέ μέσω των προπαγανδιστικών τους διαγγεμάτων φωνή υπέρ των Μουσουλμάνων Ουιγούρων. Αυτό παρέχει αρκετούς λόγους στην κινεζική ηγεσία να τους θεωρεί συμμάχους εναντίον των Ουιγούρων και του IS-K. Σε κάθε περίπτωση τα οικονομικά συμφέροντα είναι σημαντικά αλλά όχι καθοριστικά. Η Κίνα παρά την πρόθεσή της να συνεχίσει να επενδύει χρήματα στο Αφγανιστάν διατηρεί επιφυλάξεις σχετικά με τη μελλοντική πορεία που θα διαγράψει η κυβέρνηση των Ταλιμπάν. Το Πεκίνο σε καμία των περιπτώσεων δε θα επιθυμούσε να θρέψει με χρήμα μια ισλαμιστική ομάδα η οποία αργότερα ενδεχομένως να στραφεί εναντίον της, παρέχοντας υλική και ιδεολογική υποστήριξη στη μουσουλμανική κοινότητα της Σιντσιάνγκ. Επομένως ο στόχος της Κίνας είναι τόσο πολιτικός όσο και οικονομικός καθώς σκοπεύει να αποτρέψει οποιαδήποτε πιθανή υποστήριξη προς τους Ουιγούρους η οποία θα μπορούσε να προέλθει από το Αφγανιστάν.

Τέλος αξίζει να επισημάνουμε ότι η Κίνα έχει έναν επιπλέον λόγο να πανηγυρίζει για την νέα κατάσταση που διαμορφώνεται στο Αφγανιστάν. Αν συνυπολογίσουμε στην εξίσωση το γεγονός πως το Πεκίνο αποτελεί τον άμεσο ανταγωνιστή της

¹¹⁹ Hanif Sufizada, "Minerals, drugs and China: How the Taliban might finance their new Afgan government", The Conversation, (University of Nebraska Omaha, September 9, 2021)

¹²⁰ Jianli Yang, China's Political Calculations and Potential Options in Afganistan, The Diplomat, August 19, 2021

Ουάσινγκτόν τότε αντιλαμβανόμαστε πως η ήττα των ΗΠΑ παρέχει στην Κίνα την δυνατότητα να εκμεταλλευτεί το γεγονός και να παράξει μια ιδεολογική κόντρα, ασκώντας δριμύια κριτική τόσο στο δυτικό μοντέλο διακυβέρνησης όσο και στην ισχύ του ΝΑΤΟ και των Η.Π.Α. Είναι σαφές πλέον ότι μια σημαντική παράταξη του κυβερνώντος μηχανισμού υποστηρίζει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Δύση βρίσκονται σε παρακμή. Αυτή η γραμμή εντοπίζεται σε κινεζικές δεξαμενές σκέψης, στην ακαδημαϊκή κοινότητα και στην ίδια τη κυβέρνηση¹²¹.

¹²¹ Jianli Yang, China's Political Calculations and Potential Options in Afganistan, The Diplomat, August 19, 2021

IPAN

Το θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν καλωσόρισε και αυτό με την σειρά του τη νέα ηγεσία του Αφγανιστάν, τονίζοντας ότι θα εξαρτηθεί από τους Ταλιμπάν η πολιτική στην οποία θα βασιστούν οι διμερείς σχέσεις Τεχεράνης και Καμπούλ.

Η Τεχεράνη προσφάτως επαναπροσδιόρισε τις σχέσεις της με τους Ταλιμπάν οι οποίες κατά το πρόσφατο παρελθόν ήταν ιδιαίτερα τεταμένες με χαρακτηριστικό παράδειγμα το έτος 1998, όταν Ιράν και Αφγανιστάν έφτασαν ένα βήμα πριν τη σύγκρουση, καθώς οι Ταλιμπάν είχαν δολοφονήσει έναν αριθμό Ιρανών διπλωματών. Ωστόσο μετά την 11η Σεπτεμβρίου και την εξέγερση των Ταλιμπάν κατά των Η.Π.Α. και των συμμάχων τους στο ΝΑΤΟ, οι εντάσεις μεταξύ Ιράν και Αφγανιστάν μπήκαν σε δεύτερη μοίρα, καθώς η Τεχεράνη αντιμετώπισε με ευνοϊκό τρόπο τα προβλήματα που δημιούργησαν οι Ταλιμπάν στην στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην ευρύτερη περιοχή¹²². Παρά το γεγονός πως η κατάσταση αυτή υφίσταται για σχεδόν δύο δεκαετίες, μόλις το 2015 οι σχέσεις μεταξύ της Τεχεράνης και των Ταλιμπάν άρχισαν να συγκεντρώνουν τα φώτα της διεθνούς κοινότητας. Από εκείνο το σημείο και μετά, το Ιράν καλλιέργησε σταδιακά τις επαφές του με τους Ταλιμπάν, δικαιολογώντας τες ως μία προσπάθεια συμφιλίωσης αντιπάλων συμφερόντων.

Από τη δεκαετία του 1990 και την υποστήριξη που παρείχε το Ιράν στη Βόρεια Συμμαχία κατά των Ταλιμπάν, μέχρι τη δολοφονία εννέα Ιρανών διπλωματών στη πόλη Mazar-e-Sharif του βόρειου Αφγανιστάν τον Σεπτέμβριο του 1998 και την ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν στα τέλη του 2001, οι δύο πλευρές παρέμειναν σε αντίθετους πόλους¹²³. Ωστόσο, το κοινό μέτωπο προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και η νεοεμφανιζόμενη απειλή του Ισλαμικού Κράτους έχει σχεδόν επισκιάσει όλα όσα στιγμάτισαν τις σχέσεις τους στο παρελθόν.

Νωρίτερα, τον Δεκέμβριο του 2018, ο εκπρόσωπος του ιρανικού υπουργείου Εξωτερικών Μπαχράμ Κασέμι είχε δηλώσει μετά την επίσκεψη αντιπροσωπείας των

¹²² Ali Fathollah-Nejad and Hamidreza Azizi, Iran and the Taliban after the U.S fiasco in Afganistan, Mei.edu, September 22, 2021

¹²³ Taufiq Faruque, The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States, (University of Dhaka, p.p 43-52, July 2020

Ταλιμπάν στην Τεχεράνη ότι «αυτό που βλέπουμε ξεκάθαρα σήμερα είναι ότι η Αμερική δεν μπορεί να έχει παρουσία στην περιοχή»¹²⁴.

Το Ιράν σε καμία των περιπτώσεων δεν έχει απωλέσει τις ανησυχίες του για το καθεστώς των Ταλιμπάν, αλλά πλέον τους αντιμετωπίζει ως μικρότερο κίνδυνο σε σχέση με το Ισλαμικό Κράτος το οποίο τους τελευταίους μήνες έχει κάνει ιδιαίτερα αισθητή τη παρουσία του στην ευρύτερη περιοχή της δυτικής Ασίας. Τα οικονομικά συμφέροντα του Ιράν στο Αφγανιστάν είναι ένας άλλος παράγοντας και το υπό κατασκευή λιμάνι Chabahar στο νοτιο-ανατολικό Ιράν κοντά στα σύνορα με το Αφγανιστάν είναι ένα βασικό παράδειγμα¹²⁵. Το Ιράν σε καμία των περιπτώσεων δεν ήταν ικανοποιημένο με την παρουσία του ΝΑΤΟ στη γειτονία του και πλέον θεωρεί τους Ταλιμπάν ως εγγυήτρια δύναμη για την επαναφορά της σταθερότητας στο εσωτερικό του Αφγανιστάν. Αν η νέα κυβέρνηση των Ταλιμπάν αποτύχει να καλύψει επαρκώς το κενό εξουσίας που είχε δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια στο εσωτερικό της χώρας, δίνοντας τη δυνατότητα σε ακόμα πιο ακραίες ισλαμιστικές ομάδες να κυριαρχήσουν, τότε το Ιράν είναι σίγουρο πως θα βρεθεί αντιμέτωπο με δυσάρεστες συνέπειες τις οποίες θα αναλύσουμε επαρκώς στη συνέχεια.

Για την Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, το φιάσκο της Ουάσιγκτον στο Αφγανιστάν είναι κάτι περισσότερο από μια απλή νίκη των Ταλιμπάν. έχει διαφημιστεί ως επιβεβαίωση ότι η πολιτική των ΗΠΑ στον ισλαμικό κόσμο είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Στα μηνύματά της, η Τεχεράνη προωθεί εντατικά την ιδέα ότι πλέον αποτελεί το μοναδικό αξιόπιστο παράγοντα στη Μέση Ανατολή, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ τις οποίες χαρακτήρισε ως αναξιόπιστες καθώς αποδεδειγμένα πλέον στερούνται στρατηγικής αποφασιστικότητας. Η ήττα των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν φαίνεται πως πλέον προσφέρει δυο πολύ συγκεκριμένα οφέλη στην Τεχεράνη. Το πρώτο από αυτά αφορά την προπαγάνδα και τον πόλεμο δηλώσεων που εξαπολύει συχνά πυκνά η Τεχεράνη προς την Ουάσιγκτον. Σύμφωνα με την αφήγηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας, αυτό που συνέβη στο Αφγανιστάν θα οδηγήσει σε περαιτέρω πτωχευμένα τις ΗΠΑ σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή. Ο Πρόεδρος Raisi δήλωσε πρόσφατα ότι η παρουσία των ΗΠΑ στην περιοχή είχε προκαλέσει ένα

¹²⁴ ΑΠΕ-ΜΠΕ, Ποιες χώρες λαμβάνουν θέση στο νέο 'μεγάλο παιχνίδι' του Αφγανιστάν, Insider, 23/8/2021

¹²⁵ Taufiq Faruque, The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States, (University of Dhaka, p.p 43-52, July 2020

ευρύ κλίμα ανασφάλειας και η αποχώρηση της Ουάσιγκτον από το Αφγανιστάν θα είναι μια ευκαιρία για ειρήνη και ασφάλεια στην περιοχή¹²⁶.

Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ τελικά απέτυχαν εναντίον των Ταλιμπάν ενθάρρυνε τους Ιρανούς αξιωματούχους να σκεφτούν ότι μπορούν να νικήσουν τις ΗΠΑ σε πεδία πολιτικής αντιπαράθεσης όπως αυτή που αφορά το καθεστώς των πυρηνικών. Με άλλα λόγια, ενώ η κυβέρνηση Μπάιντεν είχε ανακοινώσει ότι θέλει να επιβάλει περιορισμούς στις περιφερειακές πολιτικές του Ιράν εν μέσω συνεχιζόμενων συνομιλιών για τα πυρηνικά, η απόφαση του Λευκού Οίκου που αφορούσε την πλήρη αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Αφγανιστάν έπεισε την Ισλαμική Δημοκρατία ότι πλέον δεν έχει τίποτα να φοβηθεί από τις ΗΠΑ¹²⁷.

Με βάση λοιπόν αυτό το συλλογισμό προκύπτει και το δεύτερο διαφανόμενο όφελος για το Ιράν. Η νίκη των Ταλιμπάν εναντίον των ΗΠΑ θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πλεονέκτημα στα χέρια της Τεχεράνης για να υπονομεύσει την πίεση που δέχεται από την Ουάσιγκτον. Η Shargh, μια δημοφιλής μεταρρυθμιστική εφημερίδα του Ιράν, δημοσίευσε πρόσφατα μια έρευνα η οποία φαίνεται να δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις ευκαιρίες για την Κίνα, τη Ρωσία και το Ιράν σε ένα Αφγανιστάν το οποίο θα βρίσκεται υπό τον έλεγχο των Ταλιμπάν¹²⁸. Η Κίνα καλωσόρισε την επανεμφάνιση των Ταλιμπάν και το Ιράν διαβλέπει μια απροσδόκητη ευκαιρία να ενισχύσει τη σχέση του με το Πεκίνο, δίνοντας πνοή στην 25χρονη «στρατηγική συμφωνία» που υπέγραψαν πρόσφατα οι δύο πλευρές. Στην πρώτη κλήση του Raisi μετά την ανάληψη των καθηκόντων του με τον Κινέζο Πρόεδρο Xi Jinping, δήλωσε ότι «το Ιράν είναι έτοιμο να συνεργαστεί με την Κίνα για την εδραίωση της ασφάλειας, της σταθερότητας και της ειρήνης στο Αφγανιστάν»¹²⁹. Επίσημες πηγές από την Τεχεράνη φαίνεται να υποστηρίζουν ότι επί του παρόντος θα ήταν εξόχως ευεργετικό για τη πορεία της οικονομίας του Ιράν να δοθεί περισσότερη βαρύτητα στη δημιουργία επαφών με την Κίνα και τη Ρωσία παρά στις διαπραγματεύσεις για τα πυρηνικά.

¹²⁶ Taufiq Faruque, The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States, (University of Dhaka, p.p 43-52, July 2020

¹²⁷ Neda Bolourchi, Iran's Strategy in Afganistan: Pragmatic Engagement with the Taliban, NewLines Institute, September 23, 2021.

¹²⁸ Βλέπε παραπομπή 126

¹²⁹ ΑΠΕ-ΜΠΕ, Ποιες χώρες λαμβάνουν θέση στο νέο 'μεγάλο παιχνίδι' του Αφγανιστάν, Insider, 23/8/2021

Πέρα από τα πιθανά γεωπολιτικά κέρδη, η σύμπνοια μεταξύ Τεχεράνης και Καμπούλ είναι εφικτό να δημιουργήσει οικονομικές ευκαιρίες για το Ιράν, ιδιαίτερα στο τομέα της ενέργειας εκεί όπου η εξαγωγή καυσίμων στο γειτονικό Αφγανιστάν φαίνεται να συνεχίζεται ακόμη και μετά την επικράτηση των Ταλιμπάν¹³⁰. Η οικονομία του Ιράν έχει υποφέρει από τις κυρώσεις των ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια και η Τεχεράνη αναζητά οποιαδήποτε ευκαιρία ώστε να παρακάμψει την πίεση που δέχεται από τις ΗΠΑ, με το Αφγανιστάν να φαίνεται πως διαθέτει τις δυνατότητες ώστε να αποτελέσει έναν εμπορικό εταίρο για το Ιράν. Ο Mohammad Sadeghi, αντιπρόεδρος του Κοινού Εμπορικού Επιμελητηρίου Ιράν-Αφγανιστάν, εξέφρασε την ελπίδα ότι εάν τηρηθούν «οι υποσχέσεις που δόθηκαν από αξιωματούχους των Ταλιμπάν», το διμερές εμπόριο θα μπορούσε ενδεχομένως να φτάσει ακόμη και τα 3 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως¹³¹.

Υπό αυτές τις συνθήκες, η κυβέρνηση του Ιράν έχει αρχίσει να επιδίδεται σε μια διαδικασία επαναπροσδιορισμού των σχέσεων της με τους Ταλιμπάν, ενώ επίσης τα εγχώρια μέσα μαζικής ενημέρωσης επιχειρούν να "βαφτίσουν" τους Ταλιμπάν ως μία μεταρρυθμιστική οντότητα, η οποία θα ασκεί εξουσία πολύ διαφορετική από αυτή που γνώρισε ο κόσμος τη δεκαετία του 1990. Στόχος φαίνεται πως είναι να δικαιολογηθεί και να νομιμοποιηθεί η συνεργασία με μια οντότητα η οποία κατά τα προηγούμενα χρόνια ήταν εχθρική προς τη Τεχεράνη.

Ταυτόχρονα, το Ιράν, φιλοξενεί περίπου 2 με 2,5 εκατομμύρια Αφγανούς πρόσφυγες. Το γεγονός αυτό σε συνδιασμό με τη δεινή εσωτερική οικονομική κατάσταση η οποία έχει προκληθεί εξαιτίας των συνεχιζόμενων κυρώσεων και της εν μέρη απομόνωσης της χώρας σε πολλούς τομείς του εμπορίου μπορεί να οδηγήσει την Τεχεράνη στη τακτική της εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού κύματος από το Αφγανιστάν με σκοπό να εκβιάσει την Ευρώπη. Αυτό υποδηλώνει ότι ο συντονισμός και η συνεργασία με την Τεχεράνη θα ήταν απαραίτητες για την αποφυγή ενός νέου μεγάλου προσφυγικού κύματος στην Ευρώπη. Η Τεχεράνη θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ενδεχομένως το μεταναστευτικό ζήτημα, ως ευκαιρία για να

¹³⁰ Neda Bolourchi, Iran's Strategy in Afganistan: Pragmatic Engagement with the Taliban, NewLines Institute, September 23, 2021.

¹³¹ Taufiq Faruque, The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States, (University of Dhaka, p.p 43-52, July 2020

προσπαθήσει να αμβλύνει τη στάση της Ευρώπης σε τομείς όπως οι συνομιλίες για τα πυρηνικά¹³².

Παράλληλα το Ιράν έχοντας αναθαρρήσει από την ήττα των ΗΠΑ, είναι πολύ πιθανό πως θα συνεχίσει με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση τις επιθετικές του πολιτικές μέσω του «Άξονα της Αντίστασης». Ο Ali-Akbar Velayati, σύμβουλος του ανώτατου ηγέτη στο τομέα των διεθνών υποθέσεων, έχει δηλώσει ότι ο «Άξονας της Αντίστασης» με επίκεντρο το Ιράν, εκτός από την Υεμένη, τη Βαγδάτη, τη Δαμασκό, τη Βηρυτό, τη Γάζα», θα περιλαμβάνει και τη Καμπούλ η οποία μπορεί να θεωρηθεί πλέον ενεργό μέρος αυτού του άξονα»¹³³. Επί της ουσίας το Ιράν θεωρεί τον «Άξονα της Αντίστασης» ως το σημαντικότερο πλεονέκτημά που διαθέτει έναντι των ΗΠΑ και ελπίζει ότι το Αφγανιστάν θα επεκτείνει τη σφαίρα προβολής ισχύος του.

Πιθανοί κίνδυνοι

Παρά τις πραγματικές και πιθανές ευκαιρίες που βλέπει το Ιράν στο Αφγανιστάν, η εδραίωση της κυριαρχίας των Ταλιμπάν θα μπορούσε επίσης να συνεπάγεται σοβαρές προκλήσεις για το Ιράν. Πρώτα απ' όλα, η προσέγγιση των Ταλιμπάν στους ντόπιους σιίτες θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στις σχέσεις Τεχεράνης-Καμπούλ. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησής τους τη δεκαετία του 1990, οι Ταλιμπάν εφαρμόσαν μια ισχυρή αντι-σιιτική πολιτική η οποία περιελάμβανε διώξεις, συλλήψεις και βασανηστήρια σε βάρος της εθνοτικής μειότητας των Χαζάρων οι οποίοι στη πλειοψηφία τους εντάσσονται στο σιιτικό δόγμα του Ισλάμ. Τις τελευταίες εβδομάδες οι Ταλιμπάν επιχείρησαν να καθυστερήσουν την Τεχεράνη σχετικά με αυτό το θέμα, καθώς μεταξύ άλλων επέτρεψαν στους Σιίτες να πραγματοποιούν τις δικές τους τελετουργίες στο Αφγανιστάν. Ωστόσο, δεν είναι σαφές εάν οι Ταλιμπάν θα συνεχίσουν και μετά την ολική εδραίωση της κυριαρχίας τους να συμβιβάζονται με αυτή τη τακτική ή αν θα αποτύχουν να καταστήσουν τη γραμμή αυτή, κοινή για όλες τις συνιστώσες της οργάνωσης καθώς είναι αμφίβολο αν τα πιο ριζοσπατικά μέλη των Ταλιμπάν είναι πρόθυμα να ακολουθήσουν μια πιο ρεαλιστική και μια πιο ανεκτική πολιτική στο θέμα της θρησκείας. Αν η συνέναιση δεν επιτευχθεί τότε αυτό

¹³² Taufiq Faruque, The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States, (University of Dhaka, p.p 43-52, July 2020

¹³³ Βλέπε παραπομπή 132

μπορεί να οδηγήσει σε διμερείς εντάσεις ή ακόμη και σε ενδεχόμενη ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των δύο πλευρών. Ένα τέτοιο σενάριο θα έθετε το Ιράν αντιμέτωπο με ένα πολύ δύσκολο δίλλημα. Θα αποφασίσει να επέμβει στρατιωτικά στο Αφγανιστάν, με το φόβο να βρεθεί στο ίδιο τέλμα που βρέθηκαν οι ΗΠΑ ή θα παραμείνει άπραγο τη στιγμή που οι Ταλιμπάν θα καταστέλλουν τους Αφγανούς Σίιτες με κίνδυνο να υπονομευθεί η αξιοπιστία του Ιράν ως η εγγυήτρια δύναμη του σιιτικού δόγματος;

Ήδη φαίνεται πως το θέμα της ενδεχόμενης επιρροής που επιθυμούσε να ασκήσει το Ιράν στις εσωτερικές υποθέσεις του Αφγανιστάν σταδιακά φθίνει. Ο σχηματισμός του υπουργικού συμβουλίου των Ταλιμπάν δείχνει ότι με βάση τα πρόσωπα, η οργάνωση έχει επιλέξει μια διοίκηση η οποία αποτελείται εξ ολοκλήρου από μέλη της κοινότητας των Παστούν και από πρόσωπα τα οποία τα προηγούμενα χρόνια διατηρούσαν άριστες σχέσεις με το Πακιστάν. Ο γραμματέας του Ανώτατου Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας του Ιράν, εξέφρασε τη δυσαρέσκεια της Τεχεράνης για τη σύνθεση της κυβέρνησης των Ταλιμπάν¹³⁴. Η υπερβολική πακιστανική επιρροή θα μπορούσε να απειλήσει τα συμφέροντα του Ιράν σε ορισμένες σημαντικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένου του λιμανιού Chabahar, το οποίο συνδέει την Ινδία με την Κεντρική Ασία μέσω Αφγανιστάν.

Επιπλέον, το Πακιστάν δεν είναι το μόνο κράτος που επαναπροσδιορίζει τον ρόλο του στο γεωπολιτικό θέατρο του Αφγανιστάν. Έχοντας φιλοξενήσει το πολιτικό γραφείο των Ταλιμπάν για χρόνια και έχοντας διαδραματίσει βασικό ρόλο στη διπλωματία ΗΠΑ-Ταλιμπάν, το Κατάρ είναι ένας άλλος παράγοντας του οποίου ο ρόλος έχει γίνει απαραίτητος¹³⁵. Αν και, σε αντίθεση με τις περισσότερες από τις άλλες μοναρχίες του Περσικού Κόλπου, η Ντόχα είχε γενικά ευνοϊκές σχέσεις με την Τεχεράνη τα τελευταία χρόνια, φαίνεται πως και αυτές έχουν τις διαφορές τους σε περιφερειακά ζητήματα όπως στη περίπτωση της Συρίας. Επιπλέον, η στενή σύμμαχος του Κατάρ, Τουρκία, θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιήσει την κατάσταση προς όφελός της. Η προθυμία της Τουρκίας να διαδραματίσει πιο ενεργό ρόλο στο Αφγανιστάν, καθώς και μια πιθανή οικονομική συνεργασία με το νέο

¹³⁴ Robert Stewart, Ali G. Scotten, Alireza Nader, Iran's Influence in Afganistan, RAND Corporation, p.p 5-22, 2014

¹³⁵ Σωτήρης Ρούσσοσ, Το Αφγανιστάν και οι νέες γεωπολιτικές ισορροπίες στη Μέση Ανατολή, Naftemporiki.gr, 9 Σεπτεμβρίου 2021

καθεστώς, θα μπορούσε να φέρει το Ιράν σε δύσκολη θέση. Μια αυξημένη τουρκική παρουσία στο Αφγανιστάν, μαζί με τα πρόσφατα στέρεα ερείσματα της Άγκυρας στον Νότιο Καύκασο, θα μπορούσαν να δημιουργήσουν μια κατάσταση στην οποία το Ιράν θα βρεθεί ουσιαστικά στρατηγικά περικυκλωμένο από τον περιφερειακό του αντίπαλο¹³⁶.

Τέλος, το Ιράν θα αντιμετωπίσει και πάλι μια σοβαρή απειλή στα ανατολικά του σύνορα εάν οι Ταλιμπάν αποτύχουν να δημιουργήσουν σταθερότητα και ασφάλεια στο Αφγανιστάν και να αποτρέψουν εξτρεμιστικές και τρομοκρατικές ομάδες όπως το ISIS και η Αλ Κάιντα. Στην πραγματικότητα, δεν είναι ακόμη σαφές εάν οι Ταλιμπάν έχουν πράγματι διακόψει τους δεσμούς τους με το παγκόσμιο τρομοκρατικό δίκτυο της Αλ Κάιντα. Εξάλλου, το αφγανικό παρακλάδι του ISIS, θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί τη συνεχιζόμενη αστάθεια και ενδεχομένως να γίνει σοβαρή απειλή για την ευρύτερη περιοχή .

¹³⁶ Ian MacGilivray, Turbulence, the Taliban and Turkey's role in Afghanistan's future, The Interpreter 6 Sept, 2021

ΠΑΚΙΣΤΑΝ

Η σχέση του Πακιστάν με τους Ταλιμπάν διαμορφώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1990 μετά την εμφάνιση της ισλαμιστικής ομάδας στην επαρχία Κανταχάρ στο νότιο Αφγανιστάν. Το Πακιστάν ομολογουμένως διατηρούσε από ανέκαθεν μια παράδοξη στάση στα εσωτερικά ζητήματα του Αφγανιστάν¹³⁷. Αφενός η κυβέρνηση της Ισλαμαμπαντ κατηγορήθηκε ουκ ολίγες φορές ότι παρείχε υποστήριξη στους Ταλιμπάν και αφετέρου έπαιξε σημαντικό υποστηρικτικό ρόλο στον πόλεμο των ΗΠΑ κατά της τρομοκρατίας και της Αλ Κάιντα.

Μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου το Πακιστάν αναγκάστηκε να παραμερίσει την υποστήριξή του στο καθεστώς των Ταλιμπάν όταν οι ΗΠΑ υπέβαλαν τελεσίγραφο. Ο τότε αρχηγός του στρατιωτικού επιτελείου του Πακιστάν Περβέζ Μουσάραφ άδραξε την ευκαιρία προκειμένου να αναθερμάνει τις διπλωματικές σχέσεις της χώρας του με τις ΗΠΑ, κερδίζοντας έτσι δισεκατομμύρια δολάρια ελάφρυνσης χρέους και στρατιωτική βοήθεια¹³⁸. Η στάση ωστόσο του Πακιστάν άλλαξε άρδην μετά την ήττα των Ταλιμπάν το 2001, όταν η Ουάσινγκτον αγνόησε τη συμβουλή του να δεχθεί την παράδοση των Ταλιμπάν και να συμπεριλάβει την ισλαμιστική ομάδα στις διαπραγματεύσεις για το πολιτικό μέλλον του Αφγανιστάν. Το τελικό αποτέλεσμα με βάση τη κατάσταση που διαμορφώθηκε μετά τη συμφωνία της Βόννης το 2001, οδήγησε στη δημιουργία μιας αφγανικής κυβέρνησης στην οποία κυριαρχούσε η Βόρεια Συμμαχία, οι ηγέτες της οποίας ήταν φιλικοί προς την Ινδία, τον διαχρονικό αντίπαλο του Πακιστάν.

Μετά το τέλος του πολέμου η πολιτική προσοχή των ΗΠΑ στράφηκε στην εισβολή στο Ιράκ και η Ουάσινγκτον άρχισε να μειώνει σταδιακά τα στρατιωτικά της μέσα στο Αφγανιστάν. Ο συνδιασμός αυτών των δύο παραγόντων έδωσε τη δυνατότητα στο Πακιστάν να επιδεινώσει τις σχέσεις του με την εχθρική κυβέρνηση στην Καμπούλ. Αμερικανοί αξιωματούχοι το 2004 ανέφεραν ότι το Ισλαμαμπάντ συνέχισε

¹³⁷ Michaels Kugelman, Pakistan's friendship with the Taliban is changing, Foreign Policy, 13/9/2021

¹³⁸ ΑΠΕ-ΜΠΕ, Προς επανεξέταση οι σχέσεις ΗΠΑ-Πακιστάν για το μέλλον του Αφγανιστάν, Naftemporiki.gr, 14 Σεπτ, 2021

αθόρυβα να υποστηρίζει τους Ταλιμπάν καθώς η ομάδα έδειχνε να ανασυστήνεται στις νότιες επαρχίες του Αφγανιστάν που συνορεύουν με το Πακιστάν¹³⁹.

Με βάση λοιπόν τη κατάσταση που είχε διαμορφωθεί στο Αφγανιστάν οι σχέσεις μεταξύ του Πακιστάν και των Ταλιμπάν είχαν μετεξελιχθεί σε ένα αλληλεξαρτώμενο αγώνα επιβίωσης των συμφερόντων, ο οποίος ήταν βασισμένος σε τακτικές απόκλισεις στο Αφγανιστάν. Για το Πακιστάν, το διακύβευμα ήταν να κρατήσει την Ινδία μακριά από τις εσωτερικές υποθέσεις του γειτονικού Αφγανιστάν και αντίστοιχα οι Ταλιμπάν, έπρεπε να αντισταθούν στην παρουσία των ΗΠΑ αναγκάζοντας τες να φύγουν από την χώρα εκμεταλλευόμενοι τα καταφύγια στο Πακιστάν¹⁴⁰. Πέραν όμως του κοινού σκοπού, η σχέση μεταξύ του Πακιστάν και των Ταλιμπάν πέρασε και αυτή τις δικές της δυσκολίες. Το βασικότερα έλλειμα εμπιστοσύνης αφορά τους Ταλιμπάν οι οποίοι δεν εμπιστεύονται το Πακιστάν από τότε που τάχθηκε στο πλευρό της Ουάσιγκτον στον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας και παρέδωσε αρκετούς ηγέτες της οργάνωσης στις ΗΠΑ.

Η επάνοδος των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν σήμανε μια στρατηγική νίκη για το Πακιστάν, εγκαθιδρύοντας μια φιλική κυβέρνηση στην Καμπούλ για πρώτη φορά εδώ και σχεδόν 20 χρόνια. Το Πακιστάν μπορεί σύντομα να διαπιστώσει ότι η φιλία με τους Ταλιμπάν δεν θα έρθει τόσο εύκολα,ωστόσο, και οι δύο πλευρές έχουν έντονο συμφέρον να διατηρήσουν μια στενή διπλωματική σχέση και ήδη κινούνται προς μια κατεύθυνση που θα μπορούσε να της επιτρέψει να αναδειχθεί ισχυρότερη σε σχέση με το παρελθόν.

Σε αντίθεση με τη διαχρονική διπλωματική της θέση ότι δεν έχει υποστηρίξει κάποια συγκεκριμένη εθνοτική ομάδα στο Αφγανιστάν, η κυβέρνηση του Πακιστάν αισθάνεται ξεκάθαρα άνετα με την επιστροφή των Ταλιμπάν και φαίνεται να προετοιμάζεται για περαιτέρω αποκατάσταση των Ταλιμπάν στη διεθνή σκηνή¹⁴¹. Το Πακιστάν υποστηρίζει τους Ταλιμπάν από τις πρώτες μέρες τους. Ανέθρεψε τους αντισοβιετικούς μουτζαχεντίν μαχητές που αργότερα εξελίχθηκαν στους Ταλιμπάν. Ήταν μία από τις τρεις μόνο χώρες που αναγνώρισαν την κυβέρνηση των Ταλιμπάν

¹³⁹ Daud Khattak, *The Taliban's Diplomatic Reemergence*, *The Diplomat*, October 25, 2019

¹⁴⁰ Michaels Kugelman, *Pakistan's friendship with the Taliban is changing*, *Foreign Policy*, 13/9/2021

¹⁴¹ Tim Judah, *The Taliban's Papers*, *IJSS*, 18 August, 2021

τη δεκαετία του 1990 και η τελευταία που διέκοψε επίσημους δεσμούς μαζί της το 2001. Το Ισλαμαμπάντ βοήθησε στην ανασύσταση της ομάδας αφού οι δυνάμεις των ΗΠΑ τους ανέτρεψαν στα τέλη του ίδιου έτους. Για σχεδόν δύο δεκαετίες, το Πακιστάν παρείχε ασφαλή καταφύγια στους ηγέτες των Ταλιμπάν και ιατρικές εγκαταστάσεις για τραυματίες μαχητές. Αυτές οι παροχές βοήθησαν στη διατήρηση των Ταλιμπάν, ακόμη και όταν έχασαν χιλιάδες στρατιώτες τους στα πεδία των μαχών¹⁴².

Το Ισλαμαμπάντ είναι αισιόδοξο ότι η πτώση της αφγανικής κυβέρνησης θα στερήσει από τις αντάρτικες ομάδες την υλικοτεχνική υποστήριξη για επιθέσεις κατά των πακιστανικών δυνάμεων ασφαλείας στην επαρχία του Μπαλουτιστάν (επαρχία στα νοτιοδυτικά του Πακιστάν), όπου στεγάζεται το λιμάνι Γκουαντάρ που λειτουργεί από την Κίνα¹⁴³. Το Πακιστάν κατηγορήσε συχνά τη διοίκηση της Καμπούλ ότι συνεργάζεται με τις ινδικές υπηρεσίες πληροφοριών για να υποστηρίξει ομάδες ανταρτών, περικλείοντάς την έτσι ανάμεσα σε δύο εχθρικές πλευρές - την Ινδία στα ανατολικά και το Αφγανιστάν στα δυτικά. Με τους Ταλιμπάν στην εξουσία, η πολιτική επιρροή του Πακιστάν θα αυξηθεί στο Αφγανιστάν. Η σταθερότητα εκεί θα επέτρεπε την επέκταση του Οικονομικού Διαδρόμου Κίνας-Πακιστάν ύψους 65 δισεκατομμυρίων δολαρίων, ανοίγοντας το δρόμο για το Πακιστάν να εμπορεύεται πιο ελεύθερα με την Κεντρική Ασία και να εξάγει ενέργεια μέσω του Αφγανιστάν¹⁴⁴.

Το Πακιστάν ωστόσο μπορεί να κερδίσει από την άποψη της σταθερότητας στα δυτικά σύνορά του μόνο εάν οι Ταλιμπάν είναι σε θέση να κυβερνήσουν αποτελεσματικά και να δημιουργήσουν διαρκή ειρήνη στο εσωτερικό της χώρας. Σε αντίθετη περίπτωση, εάν δεν μπορέσουν να το κάνουν, το Αφγανιστάν θα βρεθεί αντιμέτωπο με ένα αβέβαιο και ασταθές μέλλον που δεν θα είναι προς το συμφέρον του Πακιστάν.

Οι αναλυτές λένε ότι είναι αναπόφευκτο το Πακιστάν να αντιμετωπίσει ένα πολιτικό πλήγμα από την κυβέρνηση των ΗΠΑ και τους συμμάχους της. Το Ισλαμαμπάντ είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα φέρει το ηθικό βάρος των πολιτικών που θα ακολουθήσουν οι

¹⁴² Tim Judah, The Taliban's Papers, IISS, 18 August, 2021

¹⁴³ Ian Johnson, How will China deal with the Taliban?, Council on Foreign Policy, 13/9/2021

¹⁴⁴ Γιώργος Μενασιάν, Οι Ταλιμπάν και οι σχέσεις τους με τις ανατολικές/ασιατικές δυνάμεις, Huffington post.gr, 18/8/2021

Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, επειδή θεωρήθηκε ως ο κύριος υποστηρικτής της ομάδας όλα τα προηγούμενα χρόνια¹⁴⁵. Η διεθνής κοινότητα θα κρίνει το Πακιστάν περισσότερο από τους Ταλιμπάν επειδή τους υποστήριξε και τους βοήθησε να ανασυστηθούν και να καταλάβουν εκ νέου τη κυβέρνηση στο Αφγανιστάν. Το Πακιστάν έχει προειδοποιήσει επανειλημμένα τους εκπροσώπους των Ταλιμπάν τους τελευταίους μήνες ότι δεν θα χορηγήσει διπλωματική αναγνώριση στην κυβέρνησή τους εάν επιδιώξουν να επιβάλουν εκ νέου την πολιτική αντζέντα που εφάρμοσαν κατά την πρώτη τους διακυβέρνηση.

Επανεμφάνιση της τρομοκρατίας

Η νίκη των Ταλιμπάν και το αφήγημα των τζιχαντιστών είναι σίγουρο πως θα εμπυχώσουν ριζοσπαστικές ομάδες και θα εμπνεύσει τους ισλαμιστές εξτρεμιστές σε όλο τον κόσμο. Καθώς τόσο οι Ταλιμπάν όσο και η Αλ Κάιντα προωθούν μια αφήγηση ότι έχουν νικήσει τις Ηνωμένες Πολιτείες και τις συμμάχους τους στο ΝΑΤΟ, εξτρεμιστές όλων των πλευρών είναι πιθανό να ξανασυγκλίνουν στο Αφγανιστάν όπως έκαναν τη δεκαετία του 1990. Χωρίς τη παρουσία δυνάμεων των ΗΠΑ στο έδαφος του Αφγανιστάν η Αλ Κάιντα και άλλοι τρομοκράτες θα έχουν περισσότερη ελευθερία λειτουργίας και τη δυνατότητα να ξαναχτίσουν τα ηγετικά δίκτυα και τις δυνατότητές τους. Η μόνη πιθανή εξαίρεση σε αυτή την τάση μπορεί να είναι οι απειλές από το ISIS-K. Η αντίθεση των Ταλιμπάν στο ISIS-K θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη για τη μείωση της απειλής. Οι ηγέτες των δύο ισχυρότερων ισλαμιστικών πολιτικών κομμάτων του Πακιστάν καλωσόρισαν τη νίκη των Ταλιμπάν, με ένα μάλιστα να προσφέρει να βοηθήσει την ομάδα στα σχέδιά της για διακυβέρνηση στο Αφγανιστάν.

Το ΤΤΡ έχει κερδίσει πολλά με την άνοδο των Αφγανών Ταλιμπάν, συμπεριλαμβανομένων των υλικών του αφγανικού στρατού. Οι Ταλιμπάν απελευθέρωσαν επίσης περίπου 780 πρώην ηγέτες και μαχητές του ΤΤΡ από τις αφγανικές φυλακές. Αντί να βοηθήσει το Πακιστάν, η κυβέρνηση των Ταλιμπάν είναι πιθανό να πιέσει το Πακιστάν να διαπραγματευτεί με το ΤΤΡ, κάτι που μπορεί να γίνει σημείο καμπής στο μέλλον. Παίζοντας με το αφγανικό εθνικιστικό αίσθημα, το

¹⁴⁵ Tim Judah, The Taliban's Papers, IISS, 18 August, 2021

ΤΤΡ ανακοίνωσε πρόσφατα τα σχέδια να ανακαταλάβει τις βορειοδυτικές φυλετικές περιοχές του Πακιστάν και να δημιουργήσει ένα ανεξάρτητο εμιράτο εκεί.

Το Πακιστάν θα αναγνωρίσει την κυβέρνηση των Ταλιμπάν, αλλά όχι σύντομα και βάσει συνθηκών, όπως ο σχηματισμός μιας κυβέρνησης ευρείας βάσης και χωρίς αποκλεισμούς και ο σεβασμός των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το Ισλαμαμπάντ και ο στενός του σύμμαχος το Πεκίνου θα συντονίσουν τις θέσεις τους για το Αφγανιστάν, αλλά και οι δύο θα το κάνουν αργά και θα παρατηρήσουν αντί να βιαστούν να αναγνωρίσουν την ηγεσία των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν

Ενώ το Πακιστάν διατηρεί σημαντική επιρροή στην ηγεσία των Ταλιμπάν, δεν ήταν διατεθειμένο να χρησιμοποιήσει αυτή τη μόχλευση για να κόψει τους δεσμούς των Ταλιμπάν με την τρομοκρατία. Το Πακιστάν έχει υποστηρίξει τους Ταλιμπάν με τη μορφή παροχής όπλων, εκπαίδευσης και συμβουλών στο πεδίο της μάχης και διευκολύνοντας τις διασυνοριακές μετακινήσεις μαχητών, παρά την ισχυρή πίεση των ΗΠΑ και τον κίνδυνο να χαρακτηριστεί ως κράτος χορηγός της τρομοκρατίας. Το Πακιστάν μπορεί να ελπίζει ότι οι αμερικανοί αξιωματούχοι θα επικεντρωθούν στη χρήση των πακιστανικών δεσμών με την ομάδα για να μετριάσουν τη συμπεριφορά της στο μέλλον. Ωστόσο, θα ήταν αφελές για τις ΗΠΑ να πιστέψουν ότι το Πακιστάν θα άλλαζε τις πολιτικές του έναντι των Ταλιμπάν τώρα που είναι ανερχόμενοι στο Αφγανιστάν. Μέχρι το Πακιστάν να εγκαταλείψει τη μακροχρόνια πεποίθησή του ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να περιοριστεί η ινδική επιρροή στο Αφγανιστάν είναι μέσω της υποστήριξης προς τους Ταλιμπάν, οι Πακιστανοί αξιωματούχοι θα απεχθάνονταν να πιέσουν τους Ταλιμπάν σε ζητήματα που απασχολούν τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Η εξάρτηση των Ταλιμπάν από το Πακιστάν έδωσε μόχλευση στο Ισλαμαμπάντ, επιτρέποντάς του να επηρεάσει τη συμπεριφορά των Ταλιμπάν στο πεδίο της μάχης και, πιο πρόσφατα, να φέρει την ομάδα σε διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση των ΗΠΑ. Αλλά μια τέτοια μόχλευση είναι απίθανο να αντέξει τώρα που οι Ταλιμπάν ελέγχουν πλήρως το Αφγανιστάν και έχουν κηρύξει τον πόλεμο στο τέλος. Οι ηγέτες των Ταλιμπάν δεν χρειάζονται πλέον καταφύγιο πέρα από τα σύνορα ή βοήθεια για τους μαχητές τους, και το στρατιωτικό οπλοστάσιο που έχουν κληρονομήσει από το

αφγανικό κράτος -και από τα αναχωρούντα στρατεύματα των ΗΠΑ- αφαιρεί κάθε επιτακτική ανάγκη για πακιστανικά όπλα.

Το ζήτημα του Tehrik-i-Taliban

Το Tehrik-i-Taliban στο Πακιστάν, είναι μια ένοπλη ομάδα ισλαμιστών Παστούν που εδρεύουν κατά μήκος των συνόρων του Αφγανιστάν με το Πακιστάν. Οι περισσότερες ομάδες Ταλιμπάν στο Πακιστάν έχουν συγχωνευθεί πλέον υπό το Tehrik-i-Taliban μετά τον Δεκέμβριο του 2007, όταν περίπου 13 ομάδες ενώθηκαν υπό την ηγεσία του Baitullah Mehsud¹⁴⁶. Μεταξύ των δηλωμένων στόχων του ΤΤΡ είναι η αντίσταση ενάντια στο πακιστανικό κράτος και η ανατροπή της κυβέρνησης του Πακιστάν μέσω της διεξαγωγής τρομοκρατικής εκστρατείας με απώτερο σκοπό την αυτονομία της κοινότητας των Παστούν στο βορειοδυτικό Πακιστάν.

Το ΤΤΡ διεξήγαγε μεταξύ του 2007 και του 2014 μια εκστρατεία βίας στο Πακιστάν προτού αποδυναμωθεί από τις πακιστανικές αντιτρομοκρατικές επιθέσεις. Όμως, τους τελευταίους μήνες, ο νέος ανώτατος ηγέτης της Noor Wali Mehsud έχει επανενώσει τις αποσπασμένες φατρίες του ΤΤΡ και η ομάδα έχει αυξήσει τις επιθέσεις της στο Πακιστάν. Ενδεικτικό στοιχείο αποτελούν οι 32 επιθέσεις που πραγματοποίησε η τρομοκρατική οργάνωση μόνο τον περασμένο Αύγουστο - ο υψηλότερος μηνιαίος αριθμός για το 2021¹⁴⁷.

Ανώτεροι διοικητές του ΤΤΡ - συμπεριλαμβανομένου του πρώτου ανώτατου ηγέτη της ομάδας, Baitullah Mehsud - πολέμησαν στο πλευρό των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν πριν από την ίδρυση του ΤΤΡ το 2007. Από τότε, η οργάνωση έστειλε συνεχώς μαχητές στο Αφγανιστάν από το Πακιστάν και διοργάνωνε κοινές επιθέσεις με τους Ταλιμπάν. Επιπλέον, οι δύο ομάδες μοιράζονται τον στόχο της χρήσης βίας για τη δημιουργία ενός εμιράτου με δρακόντειες ερμηνείες της σαρία (ισλαμικός νόμος).

Από τότε που ανέλαβαν την εξουσία, τα μηνύματα των Ταλιμπάν στο ΤΤΡ ήταν εντυπωσιακά ασαφή. Ο εκπρόσωπος των Ταλιμπάν Zabihullah Mujahid είπε σε

¹⁴⁶ Eleventh Report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team "Submitted Pursuant to Resolution", p.p 20, 2019

¹⁴⁷ Umair Jamal, Imran Khan, "Seals Deal with the Tehreek-i-Taliban Pakistan", The Diplomat, November 16, 2021

πακιστανικό τηλεοπτικό κανάλι ότι το αφγανικό έδαφος «δεν θα χρησιμοποιηθεί από κανέναν για να καταστρέψει την ειρήνη μιας άλλης χώρας».

Ωστόσο στις 9 Νοεμβρίου του 2021 πακιστανοί αξιωματούχοι ανακοίνωσαν ότι η κυβέρνηση του Πακιστάν και η ακραία ισλαμική ομάδα συμφώνησαν σε «πλήρη κατάπαυση του πυρός» καθώς οι δύο πλευρές διαπραγματεύονται τον τερματισμό της πολυετούς μαχητικότητας στη χώρα. Εκπρόσωπος του TTP επιβεβαίωσε τη συμφωνία κατάπαυσης του πυρός η οποία ωστόσο σε πρώτο επίπεδο για έχει διάρκεια μόλις ενός μήνα και ότι οι συνομιλίες μεταξύ των δύο πλευρών θα συνεχιστούν κατά το επόμενο διάστημα¹⁴⁸.

Ο ομοσπονδιακός υπουργός Πληροφοριών Fawad Chaudhry έκανε την αποκάλυψη μιλώντας στην κρατική τηλεόραση. Είπε ότι η δοκιμαστική εκεχειρία «θα μπορούσε να παραταθεί, λαμβάνοντας υπόψη την πρόοδο των διαπραγματεύσεων». Η ειρηνευτική διαδικασία λαμβάνει χώρα σε μια άγνωστη τοποθεσία στο Αφγανιστάν και ο Chaudhry είπε ότι η προσωρινή κυβέρνηση των Ταλιμπάν της γειτονικής χώρας «διευκόλυνε αυτές τις συνομιλίες»¹⁴⁹. Πακιστανοί αξιωματούχοι που γνωρίζουν τις διαπραγματεύσεις είπαν ότι η δοκιμαστική εκεχειρία απαιτεί από την μαχητική ομάδα να σταματήσει τις επιθέσεις σε ολόκληρη τη χώρα με αντάλλαγμα την απελευθέρωση άγνωστου αριθμού κρατουμένων TTP "ως μέρος των μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης" για την προώθηση της ειρηνευτικής διαδικασίας.

Ένα ερώτημα λοιπόν το οποίο προκύπτει αβίαστα είναι το πως θα εξελιχθούν μελλοντικά οι σχέσεις μεταξύ του Πακιστάν και του Αφγανιστάν με δεδομένη τη παρουσία της ισλαμιστικής ομάδας Tehrik-i-Taliban.

Δύο είναι τα πιθανά σενάρια κατά τη προσωπική μου άποψη. Το πρώτο ενδεχόμενο μας οδηγεί στο συλλογισμό ότι εφόσον οι δύο τρομοκρατικές οργανώσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, οι Ταλιμπάν θα φροντίσουν να μετριάσουν σε επίπεδο διμερών επαφών, τη δράση της ισλαμιστικής οργάνωσης η οποία αποσκοπεί στην αυτοδιάθεση της κοινότητας των Παστούν στο Πακιστάν, προς χάρη της καλλιέργειας μιας διπλωματικής σχέσης με την γείτονα χώρα ροκειμένου να οδηγηθεί

¹⁴⁸ Eleventh Report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team "Submitted Pursuant to Resolution", p.p 20, 2019

¹⁴⁹ Βλέπε παραπομπή 148

το Αφγανιστάν στο ασφαλές μονοπάτι της σταθερότητας και της οικονομικής διάνθισης. Το γεγονός αυτό όμως θα ακυρώνει ευθέως τη δέσμευση των Ταλιμπάν περί απαγκίστρωσης του νέου καθεστώτος από πιθανές επαφές και τακτικές συγκάλυψης τρομοκρατικών οργανώσεων στο εσωτερικό της χώρας.

Το δεύτερο πιθανό σενάριο, το οποίο προσωπικά πιστεύω ότι θα υπερισχύσει έναντι του πρώτου ,με δεδομένο το ότι το καθεστώς των Ταλιμπάν δε θα πάψει τις επαφές του με την τρομοκρατική οργάνωση, είναι πως θα χρησιμοποιήσουν τα μέλη και τη δράση της Tehrik-i-Taliban ώστε να δράσουν με έναν εκδηκητικό τρόπο σε βάρος του Πακιστάν εξαιτίας της προδοσίας που βίωσαν οι Ταλιμπάν κατά τη διάρκεια της αμερικανικής εισβολής στο Αφγανιστάν το 2001. Το νέο καθεστώς της Καμπούλ ενδέχεται να χρησιμοποιήσει την Tehrik-i-Taliban ως διπλωματικό χαρτί ούτως ώστε να πιέσει την Ισλαμαμπάντ σε επίπεδο διεκδικήσεων, δημιουργώντας παράλληλα ένα νέο κύκλο εντάσεων και διενέξεων στην ευρύτερη περιοχή. Το δυστυχές για το Πακιστάν είναι ότι πλέον, εξαιτίας του διπλού παιχνιδιού που έπαιζε επί μίας εικοσαετίας στο εσωτερικό του Αφγανιστάν, οδήγησε τις σχέσεις του με τις Η.Π.Α στην απόλυτη αμφισβήτηση. Με δεδομένο επίσης ότι τα τελευταία χρόνια, οι Η.Π.Α επαναφέρουν και εφαρμόζουν σταδιακά το δόγμα του απομονωτισμού στην εξωτερική τους πολιτική, δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι σε μία ενδεχόμενη διαμάχη μεταξύ Αφγανιστάν-Πακιστάν αυτές θα παρέμβουν με σκοπό να διαφυλλάξουν τα συμφέροντα ενός συμμάχου τον οποίο αντιμετωπίζουν πλέον με πλήρη καχυποψία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με τον Martin Wight οι ιδεολογικές μεταφυσικές που καλύπτουν διακριτές διεθνείς δράσεις εμπίπτουν πλήρως με την προσπάθεια μιας ηγεμονικής δύναμης, εν προκειμένω των Η.Π.Α να εξομοιώσει τις διεθνείς σχέσεις με την δική της ιδεολογική ταυτότητα "Όσο περισσότερο η διεθνής κοινότητα γίνεται αντιληπτή ως μια *civitas maxima* τόσο περισσότερο οι διεθνείς σχέσεις θα γίνονται αντιληπτές ως η εσωτερική πολιτική μιας οικουμενικής *civitas*"¹⁵⁰.

Οι Η.Π.Α προφανώς ως η ηγεμονεύσασα δύναμη του μονοπολικού συστήματος της τότε εποχής διέθετε την απαραίτητη στρατιωτική ισχύ προκειμένου να συντρίψει τις δυνάμεις των Ταλιμπάν στα πεδία των μαχών. Αυτή όμως η συνθήκη δεν έβρισκε το αντίστοιχο έρεισμα σε κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο καθώς η διαφθορά στους κόλπους της αφγανικής κυβέρνησης και η τάση του προέδρου Χαμίτ Καρζάι να περιθωριοποιήσει πολιτικούς αντιπάλους και το σύνολο της πολυπληθέστερης εθνοτικής φυλής των Παστούν, οδήγησε μεγάλο μέρος του πληθυσμού να υποστηρίξει την εξέγερση των Ταλιμπάν έναντι μιας κυβέρνησης η οποία λάμβανε ψήφο εμπιστοσύνης από τις Η.Π.Α και τις συμμαχικές δυνάμεις του ΝΑΤΟ ως η καλύτερη δυνατή επιλογή, ούτως ώστε το Αφγανιστάν να αλλάξει σελίδα και να ενταχθεί συστηματικά ως κράτος στη σφαίρα επιρροής της Δύσης.

Η σύνθετη ανάλυση της εξέγερσης των Ταλιμπάν μας αποδεικνύει ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες και η αφγανική κυβέρνηση, παρόλο που διέθεταν τα απαραίτητα εργαλεία ούτως ώστε να επικρατήσουν στο πεδίο της μάχης, υστερούσαν νομιμοποίησης και ευελιξίας στο πεδίο της αξιοποίησης της ήπιας ισχύος έτσι ώστε να κερδίσουν την εμπιστοσύνη και την εκτίμηση των Αφγανών πολιτών. Με το πέρασμα των ετών, αν και οι δαπάνες των Η.Π.Α σε στρατιωτικό εξοπλισμό και επενδυτικό κεφάλαιο αυξάνονταν σημαντικά με αποκορύφωμα τη διετία 2009-2011, τα επίπεδα της εξέγερσης και η παρουσία των Ταλιμπάν στη χώρα όχι μόνο δεν ελαττώθηκαν αλλά παρουσίαζαν μια σταθερά αυξητική τάση.

¹⁵⁰ Ι.Θ.Μάζης, Μ.Τρούλη, Ξ,Δωματιώτη, "Νεορεαλιστική Προσέγγιση Θεωρίας Διεθνών Σχέσεων και Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση", σελ.62-63, Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019

Με βάση την ανάλυση που προηγήθηκε σε όλο το σκέλος της διατριβής αντιλαμβανόμαστε πως η πηγή του προβλήματος εστιάζεται στη περίοδο αμέσως μετά τη πτώση των Ταλιμπάν από την εξουσία του Αφγανιστάν, το Δεκέμβριο του 2001. Οι Ταλιμπάν πράγματι ηττήθηκαν και απομακρύνθηκαν άνευ όρων από τη διακυβέρνηση της χώρας, ωστόσο οι Η.Π.Α από εκείνο το σημείο και έπειτα δεν ασχολήθηκαν επί της ουσίας ξανά με το ισλαμιστικό κίνημα. Επέλεξαν να στρέψουν την προσοχή τους στην εξόντωση του Οσάμα Μπιν Λάντεν και λίγα χρόνια αργότερα στο Ιράκ. Όταν οι Ταλιμπάν επέστρεψαν ήταν ήδη αργά.

Οι αποδεδειγμένες διασυνδέσεις της οργάνωσης με χώρες και δωρητές από τη Μέση Ανατολή και το βαθύτερο δίκτυο της τρομοκρατίας που συστάθηκε και καλλιεργήθηκε μέσω των θρησκευτικών σχολείων στο Πακιστάν και στο Αφγανιστάν, έδωσαν τη δυνατότητα στην εξτρεμιστική οργάνωση να ορθοποδήσει και να επανέλθει σταδιακά στο προσκήνιο μετά από σχεδόν πέντε χρόνια. Παράλληλα όσο ο καιρός περνούσε και οι Ταλιμπάν κέρδιζαν ξανά το χαμένο έδαφος, ειδικά στη νότια επαρχία της Κανταχάρ η οποία και θεωρείται το ιδεολογικό τους κέντρο, απέκτησαν πρόσβαση και στην παραοικονομία των ναρκωτικών μέσω της οποίας όχι μόνο εξασφάλιζαν επιπλέον εισόδημα για τα ταμεία της οργάνωσης αλλά παρείχαν και εργασία στον τοπικό πληθυσμό, αποκτώντας κατ'αυτό το τρόπο την εύνοια και την απαιτούμενη νομιμοποίηση στη συνείδηση των Αφγανών πολιτών.

Η τελευταία πράξη για τον δρόμο προς την επικράτηση των Ταλιμπάν συντελείται από το 2014 και έπειτα, εκεί όπου οι νατοϊκές δυνάμεις σταδιακά αποχωρούν από το έδαφος του Αφγανιστάν με την προϋπόθεση πως η φύλαξη και η ασφάλεια του εδάφους της χώρας θα περάσει υπό την εποπτεία των αφγανικών σωμάτων ασφαλείας. Σε εκείνο το σημείο ξεκινάει και η οριστική αντεπίθεση των Ταλιμπάν. Τα επιχειρησιακά τους σχέδια μεταβάλλονται τόσο σε επίπεδο εκπαίδευσης νεοσύλλεκτων όσο και σε επίπεδο στρατηγικής στα πεδία των μαχών. Οι Ταλιμπάν θα υιοθετήσουν τις τακτικές του ανταρτοπολέμου και των αιφνίδιων επιθέσεων ως μέσο για την αντιμετώπιση του αφγανικού στρατεύματος τα οποία πλέον συνεπικουρούνται μόνο από μερικές χιλιάδες αμερικανών αξιωματικών και στρατιωτικών. Όσο τα χρόνια περνούσαν και η αμερικανική βοήθεια γινόταν όλο και πιο φειδωλή, οι Ταλιμπάν κέρδιζαν όχι μόνο σε έδαφος αλλά και σε ηθικό. Παράλληλα η εκτεταμένη χρήση της προπαγάνδας μέσω ραδιοφώνου ή διαδικτυακών ιστότοπων είχε

κατακλήσει μεγάλο τμήμα της αφγανικής κοινωνίας με απώτερο σκοπό να πείσει τους πολίτες της χώρας πως το συμφέρον τους βρίσκεται στη μερία των Ταλιμπάν και όχι με τους ξένους κατακτητές.

Ο Καθοριστικός Παράγοντας του Πακιστάν

Η ηγεσία των Η.Π.Α υπό τον Τζωρτζ Μπους, προέβει σε ένα καθοριστικής σημασίας απόπειρα για την εξέλιξη της εξέγερσης των Ταλιμπάν πριν κιάλας επισημοποιηθεί η εισβολή στο Αφγανιστάν. Σε δημόσιο διάβημα του ο πρόεδρος των Η.Π.Α λίγες ημέρες μετα τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβριου δήλωσε ευθαρσώς προς τα υπόλοιπα κράτη πως στον αγώνα για την τρομοκρατία "θα είστε ή μαζί μας ή εναντίον μας"¹⁵¹. Αυτή η δήλωση μπορεί να ερμηνευθεί με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους από τον καθένα, το σίγουρο είναι όμως πως έδρασε καταλυτικά ωστέ να μην επέλθει ποτέ μια εννιαία ιδεολογική ηγεμονία μεταξύ των Η.Π.Α του Αφγανιστάν και του Πακιστάν.

Με αυτό το τρόπο οι Ταλιμπάν παρά την ήττα τους, αναδιπλώθηκαν και βρήκαν καταφύγιο στα εδάφη του Πακιστάν, το οποίο αφενός δεν επιθυμούσε να εναντιωθεί στις Η.Π.Α λαμβάνοντας φανερά το μέρος μιας τρομοκρατικής οργάνωσης, αφετέρου δε, σε καμία περίπτωση δεν έμενε ευχαριστημένο από το γεγονός πως λόγω της αμερικανικής παρουσίας στη Καμπούλ, πλέον δεν θα είχε λόγο για τα εσωτερικά ζητήματα του Αφγανιστάν, ενώ παράλληλα η κυβέρνηση της Ισλαμαμπάντ δεν επιθυμούσε επ ουδενί να έρθει σε ανοιχτή ρήξη με την εθνοτική κοινότητα των Παστούν η οποία και στο Πακιστάν αριθμεί έναν μεγάλο πληθυσμό ατόμων.

Η ηγεσία των Ταλιμπάν άφησε τον χρόνο να λειτουργήσει σαν σύμμαχος, αναδιοργανώνοντας τη στρατηγική της, προσαρμόζοντάς την στα νέα πλαίσια και το 2008 επέστρεψαν και πάλι. Ήδη κιάλας πριν το τέλος της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα, αμερικανοί αξιωματούχοι δήλωναν πως παρά τις συντονισμένες προσπάθειες, δεν κατέσται ποτέ εφικτό να αναχαιτιστεί πλήρως η νέα επέλαση του κινήματος. Θα ήταν άλλωστε αυθαίρετο να θεωρήσουμε ότι θα μπορούσε να εξαληφθεί εντελώς ένα

¹⁵¹ Text: President Bush Addresses the Nation, The WashingtonPost, Thursday, Sept 20, 2001

ολόκληρο κίνημα το οποίο δημιουργήθηκε και άντλησε πολιτική νομιμοποίηση σε μια εποχή όπου ο λαός του Αφγανιστάν υπέφερε οικονομικά αλλά και δεν έπαψε ποτέ να υπομένει αυτή τη σκληρή καθημερινότητα. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία το 2019 σχεδόν το 90% του αφγανικού πληθυσμού αμειβόταν με ημερήσιο εισόδημα το οποίο δε ξεπερνούσε τα 2 δολάρια¹⁵². Σε μια τέτοια κοινωνία πρωταρχική ανάγκη για ένα άτομο είναι η ατομική του επιβίωση. Όσο και αν αυτό μας ακούγεται παράξενο κατά τη διετία 2009-2011 όπου η αμερικανική παρουσία στο Αφγανιστάν ήταν πιο ισχυρή από ποτέ, σχεδόν το 22% του πληθυσμού στο Αφγανιστάν θεωρούσε ότι μια κυβέρνηση υπό τους Ταλιμπάν θα ήταν περισσότερο ευεργετική για την χώρα προκειμένου να τερματιστεί ο φαύλος κύκλος των εντάσεων και των συγκρούσεων¹⁵³. Τα ποσοστά αυτά ήταν θεαματικά υψηλότερα φυσικά μεταξύ των ατόμων της εθνοτικής κοινότητας των Παστούν από όπου και προήλθε το κίνημα των Ταλιμπάν.

Η επόμενη μέρα για το Αφγανιστάν είναι σίγουρα δύσκολη. Η κυβέρνηση των Ταλιμπάν έχει να διαχειριστεί μια κατεστραμένη οικονομία η οποία για να επαναλειτουργήσει θα χρειαστεί τη στήριξη της διεθνούς κοινότητας, η οποία όμως διαμηνύει σε όλους τους τόνους πως κάτι τέτοιο δεν πρόκειται να συμβεί αν οι Ταλιμπάν δεν αποδείξουν πως έχουν αλλάξει νοοτροπία. Ωστόσο τα πρώτα δείγματα της νέας κυβέρνησης δε μας δείχνουν κατί τέτοιο. Τουλάχιστον κατά τους πρώτους μήνες το νέο καθεστώς μοιάζει να περιθωριοποιεί εκ νέου τον γυναικείο πληθυσμό της χώρας, ενώ οι παραβάσεις στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι εξίσου σημαντικές. Ο τομέας της ασφάλειας στη χώρα βρίσκεται εξίσου σε τεταμένο σχοινί καθώς το καθεστώς καλείται με την σειρά του να αντιμετωπίσει νέες απειλές όπως ο ISIS-K, ο οποίος εκανέ και πάλι την εμφάνιση του στην ευρύτερη περιοχή της κεντρικής Ασίας. Το πεδίο παραμένει θολό και στο πεδίο των διμερών σχέσεων για τους Ταλιμπάν. Η νέα κυβέρνηση καλείται να αποδείξει σε χώρες όπως η Κίνα, η Ρωσία, το Ιράν και το Πακιστάν που προθυμοποιούνται περισσότερο από κάθε άλλη να επενδύσουν κεφάλαια στο Αφγανιστάν, πως το κίνημα αφενός δεν συνεργάζεται με καμία τρομοκρατική οργάνωση και είναι πλήρως αποκομμένο από παρακλάδια του ισλαμικού φονταμεταλισμού τα οποία ενδέχεται να βλάψουν την ασφάλεια στο

¹⁵² Reza Kazemi, Eat and Don't Die: Daily-wage labour as a window into Afgan society, Afghanistan Analysts Network, 3 Dec, 2020

¹⁵³ Anthony H. Cordesman, "Afgan Public Opinion and the Afghan War", Center for Strategic & International Studies, April 13, 2009

ευρύτερο υποσύστημα της Ασίας και αφετέρου είναι σε θέση να εγγυηθεί την ασφάλεια και τη σταθερότητα στο εσωτερικό της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- Batrawy Aya, UN and Afganistan's Taliban, figuring out how to interact, AP News, September 26,2021
- Barnett Rubin, *The Search for Peace in Afghanistan: From Buffer State to Failed State* (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1995), p. 140-142.
- Barry Bearak, "Afghans Ruled by Taliban: Poor, Isolated, but Secure," *New York Times* (NYT), October 10, 1998.
- Bhartendu Kumar Singh, Numbers do not matter:Lessons from Taliban blitzkrieg, *The Times of India*, August 17,2021.
- Borchgrevink Kaja ,Transnational links of Afgan madrasas:Implications for the reform of religious education, Springer Link, p.p 69-84, 2013.
- Borchgrevink Kaja ,Transnational links of Afgan madrasas:Implications for the reform of religious education, Springer Link, p.p 69-84, 2013.
- Boot Max, How the Afgan Army Collapsed Under the Taliban's Pressure, *Council on Foreign Relations* ,August 16, 2021.
- Bolourchi Neda, *Iran's Strategy in Afganistan: Pragmatic Engagement with the Taliban*, NewLines Institute, September 23, 2021.
- Cordesman Anthony H., "Afghan Public Opinion and the Afghan War", *Center for Strategic & International Studies*, April 13, 2009.
- Coyne Crystopher J., Abigail R.Hall Blanco and Scott Burns ,*The War on Drugs in Afganistan:Another failed experiment with interdiction*, (Jstor.org ,vol 21 pp.95-119, Summer 2016.)
- Dobelli Rolf, *Η τέχνη της ψηφιακής ζωής*, Εκδόσεις Πατάκη, Νοέμβριος 2020.
- Demirbuken Doris and Haken, *Afganistan opium survey*, United Nations Office on Drugs and Crime, September 2006.
- Dorronsor Gilles, *The Taliban's winning strategy in Afganistan*, Carnegie Endowment, 2021
- Davies Rhodri , *Afgans living under Taliban lament loss of freedom* ,BBC News, 14 August,2021.

Eleventh Report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team Submitted Pursuant to Resolution",pp.20,2019

Fathollah-Nejad Ali and Azizi Hamidreza, Iran and the Taliban after the US fiasco in Afganistan, Mei.edu, September 22, 2021.

Frieser, Karl-Heinz,"The Blietzkrieg Legend:The 1940 Campaign in the West",(Anapolis:Naval Institute Press,2005)

Faruque Taufiq, The Taliban's survival:from post-2001 Insurgency to 2020 Peace Deal with the United States, (University of Dhaka, pg 43-52, July 2020.)

Gopal Amand and Strick van Linschoten Alex, "Ideology in the Afgan Taliban, (Afganistan Analyst Network, 2017)

Gupta Sonal, What is the Taliban's controversial Ministry of Virtue and Vice?, The Indian Express, September 17,2021.

Johnson Ian, How will China Deal With The Taliban?, Council on Foreign Realations, August 24, 2021

Jones Seth G., *In the Graveyard of Empires: America's War in Afganistan*, W.W North & Company, 2009

Joselow Gabe and Elbaum Rachel, The Taliban destroyed Afganistan's ancient Buddha statues, NBC News, November, 2021.

Judah Tim, The Taliban papers, IISS, 18 August 2021.

Keatinge Tom ,Now for the Hard Part:The Taliban Face Financial Headwinds, Rusi.org, 31 August, 2021.

Khattak Daud, The Taliban's Diplomatic Reemergence, The Diplomat ,October 25, 2019.

Kugelman Michael, Pakistan's friendship with the Taliban is changing. Foreign Policy, September 13, 2021.

Kazemi Reza, Eat and Don't Die":Daily-wage labour as a window into Afghan society, Afganistan Analysts Network, 3 Dec,2020.

MacGillivray Ian, Turbulence, the Taliban and Turkey's role in Afganistan's future, The Interpreter 6 Sept, 2021.

Maizland Lindsay ,The Taliban in Afganistan, Council on Foreign Relations, September 15,2021

Massoud Ahmad, "U.S.Targets Taliban-Drug Trade Link In Afganistan", NPR ,August 12,2009

Matinuddin Kamal, The Taliban Phenomenon: Afghanistan 1994–1997 (Karachi, Pakistan: Oxford University Press, 1999), p. 26.

Miller Laurel, Establising the Rule of Law in Afganistan, (United States Institute of Peace ,2014.)

Naylor Sean,"Insurgents in Afganistan have mastered media manipulation" Armed Forces Journal, April 2008

Noori Khalil, Afganistan:Taliban morality police replace women's ministry, BBC News, September 17, 2021

Ramani Samuel, Russia and the Taliban:Prospective Partners? ,Rusi.org, September 14, 2021

Rashid Ahmed, Taliban: Islam, Oil and the New Great Game in Central Asia (New York: I. B. Tauris, 2000), p. 7.

Rashid Ahmed, Taliban Militant Islam, oil and fundamentalism in Central Asia p.p 68-76, (Yale University Press , 2000.)

Risen James, "Russians Are Back in Afghanistan, Aiding Rebels," NYT, July 27, 1998

Rozen Laura, *Holbrooke: I've changed Bush's failed Afgan drug policy*, Foreign policy, July 30,2009

Rutting Thomas ,How Tribal Are The Taliban?, Afganistan Analysts Network, 2010.

The U.S. War in Afganistan 1999-2001, Council on Foreign Relations, 2021

Sayed Abdul, US-Afganistan troop withdrawl. Analysis:How are the Taliban organizes?, September 8,2021.

Seldin Jeff, *Where are the Taliban getting their money?* ,Voanews.com ,August 13,2018.

Semple Michael ,Rhetoric,ideology and organizational structure of the Taliban movement, p.p 9-12, December, 2014

Sohel Rana ,Taliban's religious ideology-Deobandi Islam has roots in colonial India, The Conversation, August 25, 2021.

Stewart Robert, Ali G. Scotten, Alireza Nader, Iran's Influence in Afganistan, RAND Corporation, p.p 5-22, 2014.

Strick van Linschoten Alex and Kuench Felix, "The Taliban Reader:War, Islam and Politics, (New York: Oxford University Press ,2018.)

Sufizada Hanif, The Taliban are megarich-Here's where they get the money they use to wage war in Afganistan. The Conversation, (University of Nebraska Omaha, December 8,2020.)

Sufizada Hanif, "Minerals,drugs and China: How the Taliban might finance their new Afgan government", The Conversation, (University of Nebraska Omaha, September 9, 2021.)

Taber Robert,"War of the flea:The Classic study of Guerilla Warfare",(Washington ,D.C.,2002.)

Tomsen Peter, "Response: A Chance for Peace in Afghanistan—The Taliban's Days are Numbered," *Foreign Affairs* 79 (January–February 2000), p. 179.

Umair Jamal, Imran Khan Seals Deal With the Tehreek-i-Taliban Pakistan, The Diplomat, November 16,2021.

Walter Barbara F., *Exiting from War: Cooperating under Even the Most Difficult Conditions* (New York: Institute of War and Peace Studies, 1996)

Witte Gniff, *Afganistan War 2001-2014: The september 11th attacks and the U.S. Invasion*, Britannica, 2014

Witte Gniff, *Afganistan War 2001-2014: Iraq takes center stage*, Britannica, 2014

Worsnop Alec, From Guerilla to maneuver warfare;A look at the Taliban's growing combat capability, Modern War Institute ,06.06.18.

Yang Jianli, China's Political Calculations and Potential Options in Afganistan, The Diplomat ,August 19,2021

Zehorai Itai, The World's Richest Terrorist Organizations.Forbes. Jan 24,2018

"Pakistan's Tribal Areas: Appeassing the Militants", International Crisis Group, p.p 21-23, December 11, 2006.

"*The Taliban Propaganda: Winning the war of words*", International Crisis Group, Asia Report n.158, July 24, 2008.

"*Counternarcotics: Lessons from th U.S. Experience in Afganistan*", Special Inspector General for Afganistan Reconstruction, June 2018.

"*Afgan Taliban Alleges Islamic Governance is desired by all Afgans, Not Just Itself*", Intelligence Group, September 21, 2020.

"*The Taliban's survival: from post-2001 insurgency to 2020 peace deal with the United States*", Global Local Interactions, pg 41-42, July 2020.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΠΕ-ΜΠΕ, Προς επανεξέταση οι σχέσεις ΗΠΑ-Πακιστάν για το μέλλον του Αφγανιστάν, Naftemporiki.gr, 14 Σεπτ 2021.

ΑΠΕ-ΜΠΕ, Ποιές χώρες λαμβάνουν θέση στο νέο 'μεγάλο παιχνίδι' του Αφγανιστάν, Insider, 23/8/2021

Κολιόπουλος Κωνσταντίνος, "Θεωρία του ανταρτοπολέμου", Scribd, 2018.

Μάξης Ι.Θ., Τρούλη Μ., Δωματιώτη Ξ., "Νοερεαλιστική Προσέγγιση Θεωρίας Διεθνών Σχέσεων και Συστημική Γεωπολιτική Ανάλυση", σελ. 62-63, Εκδόσεις Λειμών, Αθήνα 2019

Μενασιάν Γιώργος, Οι Ταλιμπάν και οι σχέσεις τους με τις ανατολικές/ασιατικές δυνάμεις, Huffingtonpost.gr, 18/8/2021.

Ρούσσοσ Σωτήρης, Το Αφγανιστάν και οι νέες γεωπολιτικές ισορροπίες στη Μέση Ανατολή, Naftemporiki.gr, 9 Σεπτεμβρίου 2021.